

Boris Golec

Valvasorjevo neznano potomstvo do današnjih dni (2. del)

UDK 929.5 Valvasor J. V.

GOLEC Boris, dr., izr. prof., znanstveni svetnik, Zgodovinski inštitut Milka Kosa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, SI-1000 Ljubljana, Novi trg 2, bgolec@zrc-sazu.si

Valvasorjevo neznano potomstvo do današnjih dni*

Zgodovinski časopis, Ljubljana 65/2011 (144), št. 3-4, str. 292–373, cit. 376

1.01 izvirni znanstveni članek: jezik Sn. (En., Sn., En.)

Od 13 otrok polihistorja Janeza Vajkarda Valvasorja (1641–1693) je imela vnuke edinole najmlajša hči Regina Konstancija, por. Dienersperg, ki je bila po dobrem stoletju pozabe ponovno odkrita šele pred kratkim. Rodbinska veja njene prve hčerke, grofice Paradeiser, je na Kranjskem izumrla leta 1823, štajerska veja, izšla iz druge hčerke, poročene pl. Dienerspergove, pa se nadaljuje do današnjih dni. Njen zadnji potomec, ki je prebival na slovenskih tleh, je umrl tragične smrti leta 1941, medtem ko glavčina polihistorjevega potomstva danes živi v Avstriji. Od Valvasorjevih nagnjenj in talentov so naslednji rodovi podedovali predvsem ljubezen do uniforme – med 18. in 20. stoletjem so dali vrsto častnikov različnih vojska –, a vsaj nekateri vendarle tudi afiniteto do peresa. Polihistorjeva materialna zapuščina se je, nasprotno, porazgubila že pri prvi generaciji, pa tudi védenje o Valvasorju kot predniku je pri potomstvu razmeroma hitro potonilo v pozabo.

Glavne besede: Valvasor, Dienersperg, Paradeiser, Gadolla, Resingen, plemstvo, rodoslovje

Avtorski izvleček

UDC 929.5 Valvasor J. V.

GOLEC Boris, PhD, Associate Professor, Scientific Counselor, Milko Kos Historical Institute, Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, SI-1000 Ljubljana, Novi trg 2, bgolec@zrc-sazu.si

Valvasor's Unknown Offspring up to the Present

Zgodovinski časopis (Historical Review), Ljubljana 65/2011 (144), No. 3-4, pp. 292–373, 376 notes

Language: Sn. (En., Sn., En.)

The youngest daughter of polymath Janez Vajkard Valvasor (1641–1693), Regina Konstancija, whose married name was Dienersperg, had been recently rediscovered after having disappeared into oblivion for over a century; she was the only one of Valvasor's 13 children to have grandchildren herself. While the family tree of her first daughter, Countess Paradeiser, died out in Carniola in 1823 the Styrian branch of her second daughter, mar. Dienersperg, had been continuing to the present. Her last descendant, who had lived in Slovenia, died a tragic death in 1941. The majority of Valvasor's descendants still live in Austria. Of his many talents and interests, they inherited primarily his love of uniform, with a number of officers having served in different armies, but at least some of them also inherited the affinity for the written word. On the other hand, Valvasor's material legacy had already been lost in the first generation of his children. Among his descendants, the knowledge of their famous ancestor passed into oblivion relatively swiftly.

Key Words: Valvasor, Dienersperg, Paradeiser, Gadolla, Resingen, nobility, genealogy

Author's Abstract

III. Do danes preživela štajerska veja polihistorjevega potomstva*

Druga ženska veja Valvasorjevih potomcev je izšla iz njegove vnukinje *Jožefe (Antonije Jožefe Katarine) pl. Dienersperg* (1712–1769) in je kranjsko vejo, izumrlo leta 1823, preživela vse do naših dni. Toda ne na Kranjskem, temveč na avstrijskem Štajerskem, od koder se je v novejšem času razselila še v druge dežele in na tri oddaljene celine. Kdor bi pred sto in več leti raziskoval Valvasorjevo potomstvo, zanesljivo ne bi pozabil poudariti, da je polihistorjev rod v njegovi rodni deželi ugasnil. Za Kranjsko in Kranjce je bil namreč Valvasor v svojem času in še dobri dve stoletji pozneje izrecno »kranjski« ali »deželni« polihistor, za Štajerce pač le sosed, ki se je njihove dežele v svojih delih samo dotaknil. Janez Vajkard Valvasor je tako pri svojem štajerskem potomstvu tem laže poniknil v pozabo. Tudi ko so ga nekateri v 20. stoletju odkrili kot svojega prednika, v njegovem imenu po večini niso prepoznali kranjskega polihistorja. In ko so bili v letih 2007–2010 postopoma odkriti vsi njegovi živeči legitimni potomci, skupaj več kot sto, se je izkazalo, da je le eden vedel za svojo genealoško povezavo z Valvasorjem in za njegov pomen v slovenskem prostoru.¹

Od razvejanega potomstva bomo natančneje obravnavali prve generacije, rojene do srede 19. stoletja, ko je glavčina zapustila slovensko ozemlje. Pri mlajših rodovih se bomo poleg pregleda rodoslovnih podatkov vseh potomcev pomudili le pri nekaterih vidnejših in podali nekaj temeljnih značilnosti o geografski razpršitvi, socialni in poklicni strukturi ter odnosu potomstva do znamenitega prednika.

* 1. del razprave je izšel v ZČ 62 (2008), št. 3–4.

¹ Raziskovanje Valvasorjevega potomstva na Štajerskem in nato po svetu je bilo neprijetno zahtevnejše in dolgotrajnejše kot sledenje njegovim kranjskim potomcem. Prvič že zaradi zelo drugačnih in pretežno mlajših virov, drugič pa zato, ker večina ni imela oziroma nima več plemiškega naslova. Od treh glavnih vej, ki so izšle iz treh sorojencev baronov Dienersperg, rojenih v 70. letih 18. stoletja na Dobrni, je bilo najlažje identificirati vse člane Dienerspergove veje, izumrle leta 1936; vsi so bili namreč plemiči ali vsaj prva neplemiška generacija. Zelo hitro, po vsega mesecu dni, sem januarja 2007 prišel tudi do ključne žive osebe iz druge, Gadollove veje, do upokojenega polkovnika Egona Ehrlicha (1931), medtem ko se je iskanje prvih živečih potomcev tretje, Resingenove veje, zavleklo vse do pomladi 2009. Preden so vztrajno arhivsko delo, posredovanje raznih uradnikov, iskanje po medmrežju, izdatna pomoč Valvasorjevih potomcev in mnogih drugih privedli do zadnjih iskanih oseb, je minilo še leto in pol. Pogosto so odkritjem botrovala srečna naključja, še pogostejše pa osebna zavzetost številnih ljudi, ki se jih s hvaležnostjo spominjam.

* 1. del razprave je izšel v ZČ 62 (2008), št. 3–4.

Shematizirani rodovnik štajerske veje Valvasorjevega potomstva vnukinja Antonija Jožefa Katarina pl. Dienersperg (1712, Volavče – 1769, Ponikva) pravnuke Franc Ksaver Avguštin pl. Dienersperg od 1766 baron (1742, Ponikva – 1814, Zg. Lanovž pri Celju)		
prapravnuk Franc Ksaver baron Dienersperg (1773, Dobrna – 1846, Gradec)	prapravnukinja Barbara por. pl. Gadolla (1772, Dobrna – 1841, Blagovna)	prapravnukinja Terezija por. pl. Resingen (1776, Dobrna – 1849, Gradec)
baroni DIENERSPERG po moški strani izumrl 1905 v Budimpešti, po ženski 1936 v Gradcu; na Slovenskem: zadnja rojena 1824 v Celju oziroma 1864 v Trstu; zadnji umrl 1914 na Kogu pri Ormožu	vitezi GADOLLA danes živijo potomci v Avstriji, Nemčiji, na Madžarskem, v Združenih državah Amerike in Paragvaju; na Slovenskem: zadnja rojena 1861 na Turnu pri Škalah in umrla 1923 v Mariboru, zadnji živel do 1941 v Novem Celju (evtanaziran v Hartheimu pri Linzu)	vitezi RESINGEN edina moška veja izumrla 1885 v Celju, potomci po ženski strani živijo danes v Avstriji, Italiji in Združenih državah Amerike; na Slovenskem: zadnji rojen 1830 v Celju, zadnja umrla 1908 v Celju, zadnji živel do 1919 v Ljubljani
izumrli v 1. polovici 20. stoletja	1. 1. 2011 živelo 54 potomcev	1. 1. 2011 živelo 53 potomcev

Začetnica štajerske veje potomstva, polihistorjeva vnukinja **Jožefa (Antonija Jožefa Katarina) pl. Dienersperg**, rojena leta 1712 na Volavčah pri Šentjerneju, je tudi po poroki obdržala dekliški priimek, saj so jo omožili s **Petrom Dominikom pl. Dienerspergom**, kakšnih dvanajst let starejšim sorodnikom s štajerske Ponikve, rojenim najverjetneje leta 1700.² Dienerspergi so bili kranjsko plemstvo, na Štajersko

² Njegov portret navaja poleg letnice smrti (1764) tudi starost 33 let ob poroki leta 1732 (»Ae. suae 33 Anno, Cop. 1732 Anno«), kar je sploh omogočilo zanesljivo identifikacijo inicialk: »P: D: F: v. Dienersperg« kot »Petrus Dominikus Freiherr von Dienersperg« (Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 909). Napis na portretu je bil obnovljen po letu 1832 (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja«, tosvetne skrbi njegovega sina in uvod v zaton njegovega rodu. Spomini dveh Valvasorjevih potomcev baronov Dienerspergov s Celjskega. *Zgodovina za vse XVIII* (2011), 44) in čeprav je Peter Dominik naveden kot baron, to v resnici nikoli ni bil, ampak so baroni dve leti po njegovi smrti postali sinovi (o povzdignitvi K. F. FRANK, *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Österreichischen Erblande bis 1806 sowie kaiserlich österreichische bis 1823 mit einigen Nachträgen zum »Alt-Österreichischen Adels-Lexikon« 1823–1918. I. Band. A–E.* Schloss Senftenegg : Selbstverlag, 1967, 29). Letnice in datuma njegovega rojstva – najverjetneje leta 1700 – ne navaja noben Dienerspergov rodovnik, saj so

pa se je preselil že ženinov ded Ditrih (†1667). Najprej je postal lastnik gospostva Tabor pri Vojniku, dobil leta 1652 štajersko deželanstvo in zasnoval vejo štajerskih Dienerspergov, povzdignjenih dobrih sto let pozneje (1766) v barone.³ Domovanje njegovega sina Friderika Ditriha (1646–1715) je konec 17. stoletja postala graščina Ponikva severovzhodno od Celja,⁴ kjer se je skoraj zagotovo rodil tudi sin Peter Dominik,⁵ soproj Valvasorjeve vnukinje. Poročno pogodbo med njima, daljnima sorodnikoma,⁶ so sklenili 25. februarja 1732 na Volavčah pod Gorjanci in nevesto odpravili zdoma s 500 goldinarji dote kot predujma za obljubljeno dediščino.⁷ Pri tem je zanimiva ugotovitev, da poročnega obreda v nasprotju z običaji niso opravili v nevestini domači volavški grajski kapeli ali v šentjernejski župnijski cerkvi,⁸

ponikovske matične knjige že leta 1782 pogorele (prim. Arhiv Republike Slovenije (= ARS), AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg; Steiermärkisches Landesarchiv, Graz (= StLA), A. Dienersperg, K 1, H 1). Po enem rodovnem deblu je Peter Dominik umrl 28. januarja 1764 v Sevnici v 64. letu starosti (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1, Dienersperg : Familien Acten), sevnška mrliška matica pa mu ob pokopu 30. januarja 1764 prisoja 63 let (Nadškofijski arhiv Maribor (= NŠAM), Matične knjige, Sevnica, M 1742–1782, s. p.).

³ O zgodovini Dienerspergov je leta 1835 pisal Franc Ksaver baron Dienersperg, čigar delo je zanesljivo le za čas od 2. polovice 16. stoletja dalje (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 20–21), in nato sredi 19. stoletja njegov nečak Franc vitez Gadolla (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 3–5'); prim. ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg. Deželanska diploma: StLA, A. Dienersperg, K 1, H 4, 1. 3. 1652; baronska diploma: Österreichisches Staatsarchiv (= ÖStA), Allgemeines Verwaltungsarchiv – Finanz- und Hofkammerarchiv (= AVAFHKA), Adelsakten, Dienersperg Freiherrnstand 1766, 5. 6. 1766; o povzdignitvi v baronski naziv prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 2) 29.

⁴ Ditrih in njegova žena Suzana Rozalija sta graščino Ponikva kupila leta 1695 ali malo pred tem; del kupnine sta poravnala 12. 9. 1695 (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 57, Gut Ponikl 1696–1840, 2. 1. 1696).

⁵ Po genealogiji v Dienerspergovem arhivu v StLA, naj bi bila mati Petra Dominika Ana Konstancija, roj. pl. Kaltenhaus (1647–pred 1736) (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 4), kar pa bi bilo že glede na starostno razliko med njima, okoli 53 let, komajda mogoče. Kot razkrivata dve rodovni debli v Arhivu Republike Slovenije, je omenjena Ana Konstancija v resnici umrla že leta 1673, ovdoveli Ditrih Friderik pa je nato vzel za ženo neimenovano neplemkinjo (*N. N. oz. 2te gemählin ohne Adel*) in imel z njo trinajst otrok, od katerih je Peter Dominik naveden na predzadnjem mestu (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg). Ime žene oz. matere – Suzana Rozalija razkriva potrdilo o plačilu dela kupnine za graščino Ponikva z 2. 1. 1696 (gl. prejšnjo opombo).

⁶ Mladoporočnica sta imela skupne prednike Jurija pl. Dienersperga in Anno pl. Forrest – ženinove prastarše oz. nevestine praprastarše (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg; StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1).

⁷ ARS, AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani (= Zap. inv.), šk. 18, fasc. XI, D–25, 25. 2. in 7. 3. 1755, str. 6, No. 13–15. – Zanimiva je ugotovitev, da je regist iste poročne pogodbe v Jožefinem zapuščinskem inventarju na Ponikvi datiran z istim datumom, vendar z enoletnim zamikom: 25. februar 1733 (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.). Veliko bolj verjetno so se pri letnici zmotili zapuščinski komisarji na Ponikvi kakor oni na Kranjskem, kjer nosita isti datum dve pogodbi, prva poročna in druga o prejemu dote. Tudi v leta 1854 nastalih zgodovinskih zapiskih potomca Franca viteza Gadolle najdemo datum 25. februar 1732 (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 4'). V svojem drugem spisu o gradu Tabor je Gadolla zaradi mladosti neveste podvomil o ustreznosti datuma poroke in ga je premaknil v leto 1742; če bi se namreč res rodila leta 1719, kot je zmotno mislil, bi bila ob poroki stara komaj 13 let (prav tam, Hss. 656, fol. 31).

⁸ V poročni matici župnije Šentjerneje poroke ni (Župnijski urad Šentjerneje, P 1717–1760).

temveč v ženinovi župniji na (Slomškovi) Ponikvi, o čemer govorijo sicer samo mlajši, sekundarni viri.⁹ Petru Dominiku, nekoč graškemu študentu¹⁰ in zatem nadporočniku v kirasirskem (oklopnem) polku Cordova,¹¹ je poroka s kranjsko sorodnico prinesla občutno gmotno korist. Pet let po podpisu poročne pogodbe, leta 1737, je namreč na svojem domu v graščini Ponikva pisno potrdil prejem preostalih 2.500 goldinarjev ženinega poročnega deleža,¹² dobrih deset let zatem pa je njegovi ženi pripadlo pet tisoč goldinarjev oporočnega volila umrle tete baronice Juričeve s Struge, Valvasorjeve srednje hčerke Katarine Frančiške (1688–1747).¹³ Tolikšen denar za štajerske Dienersperge ni pomenil malo, saj je bil Peter Dominik le srednje premožen graščak. Po očetu je podedoval graščino Ponikva s kakšnimi 30 celimi kmetijami,¹⁴ nato je bila približno tri desetletja v njegovih rokah večja

⁹ Kot pričajo sekundarni viri s Ponikve, naj bi se Dienersperga poročila šele leta 1734, slabi dve leti po sklenitvi omenjenega volavškega ženitnega dogovora. Ko so namreč Dienerspergovi sto let pozneje potrebovali podatke za plemiško genealogijo, so se s prošnjo za izstavitev poročnega lista svojih prednikov obrnili na ponikovskega župnika. Ta jim je 20. aprila 1833 izdal dokument, v katerem navaja, da so vse matične knjige leta 1782 pogorele, vendar naj bi na podlagi več tam shranjenih ter predloženih listin »zanesljivo dognal«, da sta se Dienerspergova poročila v tamkajšnji župnijski cerkvi 22. januarja 1734; postregel je tudi z verodostojnim podatkom o privolitvi staršev mladoletne neveste v poroko, kar daje njegovemu pričevanju dodatno težo (StLA, A, Dienersperg, k 1, H 27, 20. 4. 1833). Po drugi strani pa lahko sklepamo, da je ponikovski župnik dobil omenjene podatke iz kakšnega naknadnega poročnega dogovora in tako ni šlo za dejanski datum poroke. Glede na izračunani letnici rojstva prvih dveh sinov bi namreč do poroke moralo priti že kmalu po sklenitvi poročne pogodbe, datirane na Volavčah 25. februarja 1732. Še v istem oziroma naslednjem letu sta namreč prišla na svet prva dva sinova, gluhonemi Anton in Sigmund, če sta seveda zanesljivi navedbi njune starosti ob smrti. Prvi je umrl 29. julija 1797, star 65 let, drugi pa 12. februarja 1801 v starosti 67 let (Kapiteljski arhiv Novo mesto (= KANM), šk. 69, M/6 1770–1831, pag. 50; NŠAM, Matične knjige, Dobrna, M 1771–1830, fol. 267). Dokaz o poroki leta 1732 ponujata tudi ločena porteta zakoncev, oba opremljena z napisom »Cop. 1732« v pomenu poročen/a (»copulatus/ta«) (Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 910 in S 910), ter dvojni portret petletnega sina Sigmunda in štiriletnega Jožefa z letnico 1738 (Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 907; objava v: S. VRIŠER, *Noša v baroku na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1993, 127, št. 141).

¹⁰ Petra Dominika in njegovega brata Donata Alojza najdemo leta 1715 vpisana na graško jezuitsko gimnazijo kot deželanova sinova iz Celja (*Provincialis, Styris, Cileensis*), prvega s polnim imenom *Dominicus Gottefridus Petrus* in drugega z imenom *Donatus Erasmus Aloysius* (J. ANDRITSCH, *Die Matrikeln der Universität Graz 1711–1765, Band 4*. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 2002, 23).

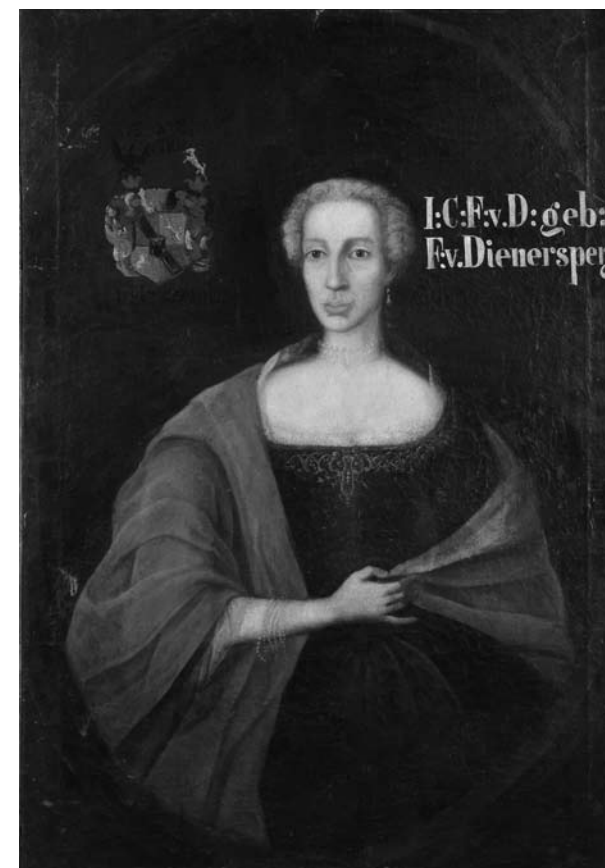
¹¹ Zgodovinski arhiv na Ptuj (ZAP), ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 35; Zgodovinski arhiv Ljubljana (= ZAL), LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg.

¹² Regesti listin v zapuščinskem inventarju njene matere Regine Konstancije pl. Dienersperg (ARS, AS 309, Zap. inv. šk. 18, fasc. XI, D-25, 25. 2. in 7. 3. 1755, str. 6, No. 15).

¹³ ARS, AS 308, Zbirka testamentov, II. serija, fasc. I 1–13, testament I–12, 4. 5. 1743. – Za primerjavo povejmo, da je premoženje leta 1769 umrle Jožefe baronice Dienersperg znašalo sicer dobrih 64.000 goldinarjev, da pa so dobro polovico vrednosti predstavljali pasivni dolгови, medtem ko je bila ponikovska posest (*Guet Ponickl*) ocenjena na samo 10.000 goldinarjev (StLA, A, Dienersperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.).

¹⁴ Po štajerski deželni deski je imela graščina (*Gutt Ponickl*) pod Petrom Dominikom in njegovimi nasledniki le dobrih 78 funtov dominikalnega donosa in dobrih 31 funtov rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 3, fol. 329; prav tam, Einlagenbuch 5, fol. 362).

posest, gospostvo Spodnja Sevnica ob Savi,¹⁵ imenja Selce nedaleč od Ponikve pa so Dienerspergi pridobili verjetno šele po njegovi smrti.¹⁶

Valvasorjeva vnukinja Jožefa, rojena in poročena pl. Dienersperg (1712–1769) (Narodna galerija v Ljubljani, NG S 910)

¹⁵ StLA, A, Dienersperg, K 2, H 60, Herrschaft Unterlichtenwald 1753–1760. – Po štajerski deželni deski je imelo gospostvo 104 funte dominikalnega donosa in dobrih 50 funtov rustikalnega, Dienersperg pa je postal lastnik pred nastavitvijo knjige leta 1751 (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 3, fol. 367). Po Schmutzu je bil lastnik za Auerspergi že od leta 1730, nato so od 18. oktobra 1764 kot lastniki navedeni Wintershofni (C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches Lexicon von Steyermark. Dritter Theil*. Gratz: Verlag Kienreich, 1822, 431). F. Gadolla, Dienerspergov pravnuk, se je bržčas oprl prav na Schmutza, ko je Dienersperga navedel kot lastnika po letu 1730, na domnevni datum prodaje 18. oktober pa naj bi bila prodajalca zakonca dva, Peter Dominik in Jožefa, čeravno je bil mož tedaj že skoraj devet mesecev mrtev (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 4'). Deset let pozneje (1864) je Gadolla kot prodajalca navedel samo Petra Dominika in zgolj letnico (prav tam, Hss. 800, fol. 33'). Vse kaže, da sta datum in leto prodaje točna, prodajalka pa je bila lahko le vdova (z drugimi dediči).

¹⁶ O inkorporiranem imenju Selze (*Gült Selzach*) gl. StLA, A, Dienersperg, K 2, H 57, 15. 12. 1780. Ob prodaji med bratoma leta 1787 je govor o gornini (*Bergrecht zu Selzach*), ki je imela dobrih 24 funtov dominikalnega donosa in okoli 3 funte in pol rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 5, fol. 362).

Po popolnejšem od obeh Dienerspergovih rodovnikov je imel ponikovski graščak Peter Dominik v zakonu z Valvasorjevo vnukinjo trinajst otrok, od katerih so trije umrli v mladosti, samo eden pa je bilo dekle.¹⁷ Kdaj natanko so otroci prihajali na svet, bi razkrile ponikovske krstne matične knjige, če jih ne bi že leta 1782 uničil požar.¹⁸ Dienerspergovi sinovi in hči so se rojevali v četrtoletju od leta 1732 do 1756, kar lahko za nekatere izračunamo iz znanih starosti ob smrti, natanko pa vemo samo za nekaj mlajših otrok.¹⁹ Zanimiva je ugotovitev, da sta se zakonca Peter Dominik in Jožefa Katarina nazadnje razšla. Mož je namreč zadnja leta preživel v svoji graščini Spodnja Sevnica²⁰ in so ga v kripti sevniske župnijske cerkve 30. januarja 1764 tudi pokopali,²¹ medtem ko je žena do svoje smrti pet let pozneje ostala na domači Ponikvi.²² Tu je po sekundarnem viru preminila 5. avgusta 1769,²³ stara 57 let.

Med smrtma obeh zakoncev se je za štajerske Dienersperge zgodilo nadvse pomembno dejanje, ki ga Peter Dominik ni več dočakal, s tem večjim ponosom pa je nedvomno navdalo njegovo vdovo. 5. junija 1766 je bilo njunih devet sinov skupaj s stricem Donatom Alojzom povzdignjenih v baronski stan. Baronska diploma na splošno omenja civilne in vojaške zasluge prednikov, deželanov Štajerske in Kranjske, ter da sta Donat Alojz in pokojni Peter Dominik delovala v različnih pomembnih notranjeavstrijskih komisijah.²⁴ Zgovornejša ni niti nedatirana prošnja Donata Alojza za povzdignitev, ki navaja historiat »napredovanj« prednikov od prve »poplemenitve« leta 1587 dalje in poudarja zasluge pokojnega brata v raznih

¹⁷ Rodovnik v Arhivu Republike Slovenije pozna samo deset otrok, samih sinov (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg). Popolnejši rodovnik v Štajerskem deželnem arhivu ima poleg teh desetih, ki so odrastli in bo o njih še tekla beseda, tudi tri zgodaj umrle. Na tretjem mestu navaja še enega Antona, na četrtem Marijo Ano in na predzadnjem Bernarda, ob vseh treh pa križec (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1, Dienersperg : Familien Acten). Franc Ksaver baron Dienersperg je v svojem biografsko-genealoškem orisu rodbine zelo na kratko predstavil življenjske poti vseh desetih odrastlih otrok, tj. svojega očeta in devetih stricov (ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 36–43).

¹⁸ Zaradi uničenih ponikovskih matic je imel sestavljavec rodovnika Antona Martina Slomška še veliko večje težave, saj so kmečke ljudi tudi drugi viri zajeli le skromno in poredko (M. GORIČAR, *Slomškov rodovnik*. Maribor : Tiskarna sv. Cirila, 1938, 5–7).

¹⁹ Datume rojstev treh tedaj mladoletnih otrok navaja zapuščinski inventar njihove matere (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.).

²⁰ O ločenem življenju zakoncev Dienersperg priča posredno, a dovolj prepričljivo, sevnška krstna matična knjiga, v kateri kot krstnega botra otrok tržanov precej pogosto srečujemo Petra Dominika, nikoli pa njegove žene, čeprav so bile za botre iskane prav plemiške soproge (NŠAM, Matične knjige, Sevnica, R 1727–1765, 13. 2. 1760, 14. 12. 1761, 21. 12. 1762, 20. 9. 1763).

²¹ NŠAM, Matične knjige, Sevnica, M 1742–1782, s. p.

²² Ženine smrti v sevnški mrliški matici ni (gl. prejšnjo opombo), inventar njene zapuščine pa je nastal na Ponikvi in nosi datum 21. avgust 1769 (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 49).

²³ ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg; StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1. – Primarni vir o času smrti, ponikovska mrliška matica, je zgorel v zgoraj omenjenem požaru. – Pravnuk Jožefe Katarine Franc vitez Gadolla je skoraj sto let po njeni smrti (1864) zapisal, da so imeli Dienerspergi družinsko grobnico v podružnični cerkvi sv. Ožbolta (nad Unišami), zmotno pa je vanjo pokopal svojega pradedu Petra Dominika (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 800, fol. 33').

²⁴ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Dienersperg Freiherrnstand 1766, 5. 6. 1766.

komisijah. Vložil jo je že po bratovi smrti (1764) zase (implicitno seveda tudi za potomce) in devet bratovih sinov,²⁵ pri čemer je izpustil ime gluhonemega Antona, ki tako edini ni postal baron. Deželnoknežje javno obvestilo o dejanju povzdignitve dodaja kratki utemeljitvi le še »pričakovane« (*anhoffende*) zasluge mlajše pobaronjene generacije.²⁶ Odtlej so torej tudi Dienerspergi, čeprav z zamudo, sodili med višje plemstvo, stanovsko v gosposki stan, s čimer so se Valvasorjevi štajerski potomci po plemiškem nazivu približali svojim kranjskim sorodnikom grofom Paradeiserjem z Gracarjevega turna.²⁷

Glede na to, da Dienerspergova ponikovska graščina tolikšnemu številu sinov ni mogla dati posebne popotnice, so imeli otroci srednje premožnega graščaka na izbiro predvsem dve možnosti: vstop v samostan ali vojaško službo. Pri večini bratov je glede izbire poklica očitno odločil zgled njihovega kranjskega deda, prekaljenega častnika in radoživega graščaka Volfa Sigmunda pl. Dienersperga (1679–1751),²⁸ ter štajerskega očeta Petra Dominika (1700–1764). Kar pet od devetih bratov se je namreč zapisalo vojaški službi, eden je postal svetni duhovnik, v samostan pa ni šel nobeden, če ne upoštevamo desetega, gluhonemega brata, ki je zadnja leta preživel kot varovanec frančiškanov.²⁹ Poleg tega je šest bratov v petdesetih in šestdesetih letih 18. stoletja vsaj določen čas študiralo na graški jezuitski gimnaziji³⁰ in morda pozneje kateri tudi na univerzi,³¹ prva dva v času, ko je bil tam rektor Volfgang Valvasor, njihov daljni stric, nečak kranjskega pradedu Janeza Vajkarda.³² Kranjskega polihistorja so ponikovski Dienerspergi tedaj še poznali kot svojega

²⁵ Prav tam, s. d.

²⁶ Prav tam, 4. 7. 1766. Prim tudi vsebino istega dokumenta v obvestilu graškemu guberniju o pobaronjenju: StLA, A. Dienersperg, K 1, H 7, 4. 7. 1766. – K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 2) 29, ima datum povzdignitve datum 1. julij 1766.

²⁷ Ti so bili tedaj njihova že tretjič omožena teta, zdaj pl. Gallova, in njeni štirje še mladoletni otroci – grofa in grofici Paradeiser (B. GOLEC, Valvasorjevo neznano potomstvo do današnjih dni – 1. del. *Zgodovinski časopis* 62 (2008) 378–381).

²⁸ Rojstni podatki Valvasorjevega zeta Volfa Sigmunda pl. Dienersperga so prišli na dan šele po izidu 1. dela pričujoče razprave (ZČ 2008, št. 3–4). Njegov pravnuk Franc Ksaver navaja v svojih »genealoško-biografskih skicah«, da je bil krščen 27. junija 1679 v Šentjerneju (ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 21). Podatek je verodostojen; temelji skoraj brez dvoma na izpisu iz danes izgubljene šentjernejske krstne matice.

²⁹ Podatek, da se je pet od devetih sinov Petra Dominika posvetilo vojaškemu stanu, je izrecno naveden v spominskih zapisih njegovega vnuka Franca Ksaverja iz leta 1835 (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 36). Po letu 1779 nastali rodovnik Dienerspergov navaja za vseh deset osnovne podatke o poklicu oziroma stanu (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg).

³⁰ Po razpoložljivih objavljenih podatkih, ki sežejo do leta 1765, so s štajerske Ponikve (*Ponikliensis*, *Pincollensis*, *Ponigelensis*) študirali v Gradcu naslednji Dienerspergi: leta 1752 Jožef, 1754 Franc in Ksaver (Avguštin), 1758 Janez Nepomuk, 1759 Kajetan in 1764 Rajmund (J. ANDRITSCH, *Die Matrikeln* (kot v op. 10) 232, 242, 255, 260, 265, 286).

³¹ Franc Ksaver namreč pravi, da se je njegov oče Franc Ksaver Avguštin oprijel prava in imel veliko pravniškega znanja (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 81–82).

³² Volfgang Jožef Valvasor (1695–1758) je bil rektor kolegija in univerze med letoma 1754 in 1757 (B. REISP, *Kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor*. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1983, 68; prim. J. ANDRITSCH, *Die Matrikeln* (kot v op. 10) 240, 253).

prednika, saj je njihova mati, Valvasorjeva vnukinja, ob smrti leta 1769 hranila med dobrim ducatom knjig tudi izvod *Slave vojvodine Kranjske*.³³

Po dveh sodobnih Dienerspergovih rodovnikih, veliko mlajših podatkih v Lazarinijevi genealoški zbirki in nadvse dragocenem referenčnem viru – spominskih pričevanjih Franca Ksaverja barona Dienersperga (1773–1846) – je deseterica bratov, Valvasorjevih pravnukov, dala le **maloštevilno potomstvo**.³⁴ Legitimne otroke je imel zgolj *Franco Ksaver Avguštin*,³⁵ rojen kot sedmi otrok 28. avgusta 1742.³⁶ Druge brate sta pri snovanju družine ovirala duhovniški in častniški stan, gluhonemega pa telesna prizadetost.

Kot v spominskih izrecno navaja nečak Franc Ksaver,³⁷ je bil najstarejši Dienerspergov sin *Sigmund*, ki je kot duhovnik 12. februarja 1801 umrl pri bratu Avguštinu, graščaku na Dobrni, po mrliški matici star 67 let (roj. 1733–34).³⁸ Po sekundarnem viru se je rodil že leta 1732,³⁹ v letu poroke svojih staršev, portret iz leta 1738 pa mu daje pet let.⁴⁰ Šolal se je v župnijski latinski šoli v Rušah, očitno kot edini od bratov,⁴¹ in nato v Gradcu,⁴² kjer je končal tudi moralno teologijo.⁴³ Mašniško posvečenje je prejel 18. septembra 1756 od svojega škofa ordinarija v Gorici.⁴⁴ V duhovniškem poklicu se bržčas ni dobro počutil ali znašel, glede na

³³ *Slava* je v popisu knjig naslovljena s »standardnim kranjskim« naslovom *Crainerische Kronic in 4 Theillen* in je bila med knjigami ocenjena najvišje, na en goldinar vrednosti (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.).

³⁴ ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg. – V Lazarinijevi zbirki je (namenoma) izpuščen najstarejši gluhonemi sin Anton (ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg).

³⁵ Tako izrecno zatrjuje njegov sin Franc Ksaver (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 41).

³⁶ Datum rojstva po: ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 43. – V rodovnikih se pojavlja tudi letnica 1743 (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1), v Lazarinijevi genealoški zbirki pa najdemo datum 28. marec 1743 (ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg).

³⁷ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 39.

³⁸ NŠAM, Matične knjige, Dobrna, M 1771–1830, fol. 267.

³⁹ NŠAM, Šem. Lavant, Dekan, župn. razni, Nekrologij 1, tipkopis Imenik duhovnikov v lavantinski škofiji umrlih od leta 1789 do 1. septembra 1859.

⁴⁰ Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 907; objava v: S. VRIŠER, *Noša v baroku* (kot v op. 9) 127, št. 141.

⁴¹ J. MLINARIČ, Seznam imen latinske kronike. V: TERŽAN, Josip (ur.): *Ruška kronika*. Ruše : Krajevna skupnost, 1985, 244.

⁴² A. OŽINGER, *Vizitacijski zapisniki savinjskega arhidiakonata goriške nadškofije 1751–1773* (Vizitacijski zapisniki goriškega nadškofa Karla Mihaela grofa Attemsa 1752–1774, Zvezek 2). Ljubljana : Arhiv Republike Slovenije, Inštitut za zgodovino Cerkve Teološke fakultete, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1991, 671. – V univerzitetni matriki, ki vključuje tudi gimnazije in navaja šest Sigmundovih bratov, ni njegovega imena (prim. J. ANDRITSCH, *Die Matrikeln* (kot v op. 10)).

⁴³ A. OŽINGER, *Vizitacijski zapisniki* (kot v op. 42) 671.

⁴⁴ J. VOLČJAK, *Ordinacijska protokola goriške nadškofije 1750–1824. 1. del. 1750–1764* (Viri 31). Ljubljana : Arhivsko društvo Slovenije, 2010, 58. – V ordinacijskem protokolu ni navedbe o spregledu zaradi morebitne nedopolnjene starosti 24 let. – Sekundarni vir navaja napačni datum posvečenja 18. marec 1757 (NŠAM, Šem. Lavant, Dekan, župn. razni, Nekrologij 1, tipkopis Imenik duhovnikov v lavantinski škofiji umrlih od leta 1789 do 1. septembra 1859).

to, da je vse življenje – kljub plemiškemu rodu in pridobljenemu baronskemu naslovu – ostal le beneficiat in duhovni pomočnik. Po spominskih nečaka Franca Ksaverja »se je običajno zadrževal pri svojih bratih ali sorodnikih«. ⁴⁵ Gluhonemi *Anton*, ki naj bi mu bilo po mrliški matici ob smrti 29. julija 1797 65 let (roj. 1732), je moral biti Sigmundov brat dvojček ali rojen celo še pred njim. Preminil je pri novomeških frančiškanih za vodenico⁴⁶ in bil edini od bratov, ki se je vrnil v kranjsko domovino svoje matere vsaj umret, pri čemer se ni zavedal, kam so ga bratje poslali.⁴⁷ Tretjerojeni *Jožef*, praporščak v Beckovem polku, je ostal samski in po Lazarinijevi genealoški zbirki brez potomstva, s činom stotnika.⁴⁸ Po zanesljivejših spominskih zapisih nečaka Franca Ksaverja je dosegel le čin nadporočnika in bil

Po istem viru je umrl 10. 2. 1801, torej dva dni prej kot v resnici, in zmotno »za mrtvoudom v farovžu v Vojniku«. V dobrnski mrliški matični knjigi je kot vzrok smrti naveden prisad (*am Brandt*) (NŠAM, Matične knjige, Dobrna, M 1771–1830, fol. 267).

⁴⁵ Tri leta po posvečenju ga najdemo leta 1760 kot beneficiata v Šmarju pri Jelšah, kjer je, kot se zdi, ostal s prekinitvijo 1761–1764 do leta 1765 (NŠAM, Matične knjige, Šmarje pri Jelšah, R 1757–1797, fol. 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 46, 80; M 1733–1763, fol. 156, 158, 159, 160, 161, 162) in odšel nato za kooperatorja v Šentjur (prav tam, P 1765–1784, fol. 5). Po vizitacijskih zapisnikih goriškega nadškofa K. M. Attemsa (A. OŽINGER, *Vizitacijski zapisniki* (kot v op. 42) 507) je bil leta 1760 v Šmarju škapulirski beneficiat, star 27 let, leta 1766 (671) pa kooperator (kaplan) v Šentjurju. Tu je moral ostati le kratek čas, saj ga v matičnih knjigah pogrešamo (prim. NŠAM, Matične knjige, Šentjur pri Celju, R 1756–1770, P 1756–1770). Leta 1768 naj bi bil sprejet v bratovščino Žalostne matere božje v Celju, živel v letih 1775–1780 na gradu Tabor pri Vojniku, tedaj v posesti druge veje Dienerspergov, njegovega strica in nato nečaka, ter leta 1784 v rodni graščini Ponikva (Pokrajinski arhiv Maribor (= PAM), PAM/1537, Slekovec Matej, šk. 16, Duhovniki XVIII. vek A do H, št. 376). Tu ga v duhovniški službi zasledimo že leto prej (NŠAM, Dekanije, D 6, Šmarje pri Jelšah, Kopije »Goriške vizitacije, ki zadevajo sedanjo dekanijo Šmarje pri Jelšah (brez Žusma) v letih 1760–1783, pag. 54). V matičnih knjigah ponikovske župnije sicer ni najti njegovega imena (NŠAM, Matične knjige, Ponikva, R 1782–1802, P 1782–1815, M 1782–1820). V letih 1790–1796 je deloval kot beneficiat v Šmarju pri Jelšah, kjer je služboval že četrto stoletja prej (NŠAM, Matične knjige, Šmarje pri Jelšah, R 1757–1797, fol. 329, 331, 332, 335, 338, 343, 358, 363, 368, 370; M 1764–1794, fol. 166, 182). V škofijskem šematizmu iz leta 1798 je naveden med duhovniki šmarske župnije zgolj kot »Titl. Hr.«, brez funkcije (*Schematismus der Bistum Lavantinschen Geistlichkeit 1798*. Klagenfurt, 1798, 30). Vse kaže, da je bil bolj umaknjene narave, saj naj bi se po spominskih nečaka Franca Ksaverja običajno zadrževal pri svojih bratih ali sorodnikih in umrl leta 1811 (prav 1801!) na Dobrni, kjer je imel pri tamkajšnjem župniku Francu Perkauu hrano in stanovanje (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 39).

⁴⁶ KANM, šk. 69, M/6 1770–1831, pag. 50; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain*. Görz : Selbstverlag, 1905, 382.

⁴⁷ Gluhonemega Antona viri praviloma navajajo le kot nemega. 5. avgusta 1774 sta dva njegova brata, oba graščaka, sklenila na Dobrni pogodbo o njegovem dosmrtnem vzdrževanju iz dohodkov od dediščine. Pogodbo je podpisalo še pet bratov in s triletnim zamikom 14. maja 1777 tudi šesti. Brata sta se zavezala, da bo Anton izmenično bival pri Francu Rajmundu na Ponikvi in pri Francu Ksaverju Avguštinu na Dobrni, pri čemer je treba poleg samega vzdrževanja upoštevati tudi visoke stroške nadzora zaradi Antonovega nemirnega temperamenta (*jähren Temperaments*) (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 14, 5. 8. 1774). Anton je očitno potreboval stalno osebno varstvo, ko pa so se ga sorodniki slednjič naveličali, se je znašel v oskrbi pri tujih ljudeh, novomeških frančiškanih. Nečak Franc Ksaver ga v svojih spominskih označuje kot gluhonemega in navaja, da se je do smrti leta 1807 (prav 1797!) zadrževal deloma pri svojih bratih, deloma pa pri sorodnikih na Kranjskem (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 40).

⁴⁸ ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg.

3. oktobra 1788 hudo ranjen pri napadu na (Bosanski) Novi. Zaradi pohabljenosti se je moral upokojiti in je kmalu zatem (neznano kje) umrl.⁴⁹ Sigmunda in Jožefa poznamo tudi s portretne upodobitve iz leta 1738, ki razkriva njuno takratno starost pet oziroma štiri leta (roj. 1733 in 1734).⁵⁰ Sočasno z njima sta bila na ločenem dvojnem portretu upodobljena dva druga Dienerspergova otroka, dveletna *Marija Ana* (roj. 1736) in enoletni *Anton* (roj. 1737), oba umrla še v otroštvu ali mladosti in znana le še iz poznejšega rodovnika.⁵¹ Od Antona kakšno leto mlajši *Franc Serafik Rajmund*⁵² je neporočen ostal na domači graščini na Ponikvi, ki jo je od njega leta 1787 kupil njegov dobrnski brat Avguštin.⁵³ Po besedah nečaka Franca Ksaverja je stric graščino prodal, ker se je naveličal podeželskega življenja.⁵⁴ Umrl je 23. avgusta 1808 v Celju, star 60 let (roj. okoli 1738).⁵⁵

Veliko je znanega o *Petru*, po viru druge roke rojenem 24. marca 1746, saj je naredil bleščečo častniško kariero in si kot edini od Valvasorjevih potomcev prislužil geslo v Wurzbachovem avstrijskem biografskem leksikonu. Pri trinajstih

⁴⁹ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 36–37. – Isto letnico smrti navaja tudi Lazarinijeva genealoška zbirka (ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg). Zdi se, da so ga domači nekaj časa imeli za mrtvega že v sedemdesetih letih. 27. februarja 1776 je namreč njegov brat Franc Ksaver Avguštin plačal dobrnskemu župniku 50 maš za umrlim (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 14, 5. 8. 1774; H 10, 27. 2. 1776).

⁵⁰ Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 907; objava v: S. VRIŠER, *Noša v baroku* (kot v op. 9) 127, št. 141.

⁵¹ Narodna galerija, Ljubljana, inv. št. NG S 908; objava v: S. VRIŠER, *Noša v baroku* (kot v op. 9) 127, št. 140. – Njuni imeni poznamo iz različice rodovnika Dienerspergov v: StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1, Dienersperg : Familien Acten.

⁵² Klicali so ga očitno samo Franc, sicer pa se pojavlja z več sestavljenimi imeni, za katerimi se nesporno skriva ista oseba. Dienerspergov rodovnik v StLA ga imenuje Franc Rajmund Adam (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1, Dienersperg : Familien Acten), sam pa se je največkrat podpisoval le kot Franc Rajmund (prav tam, K 1, H 14, 5. 8. 1774; K 2, H 57, 15. 12. 1780), redkeje kot Franc Rajmund Serafik, npr. pri poroki nečakinje kot *Franz S: R:* (NŠAM, Matične knjige, Šentjur pri Celju, P 1785–1835, fol. 36, 16. 11. 1795).

⁵³ Ponikvo je prevzel po smrti odovole matere, vsekakor šele po nastavitvi novega kvarternega deželne deske leta 1773, in jo obdržal do 1787. Bratu Francu Ksaverju je isto leto prodal tudi gornino (*Bergrecht zu Selzach*) v bližnjih Selcah (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 5, fol. 362). Ko je bil Franc Rajmund še lastnik, si je v naslovu tiskanega formularja zaščitnega pisma za svoje podložnike (*Schirmbrief*) neupravičeno prilastil kar vsa gospostva, graščine in imenja, ki so jih Dienerspergi kdaj koli posedovali na Štajerskem in Kranjskem, vse do daljnih podgorjanskih Volavč, Vrhovega in Gracarjevega turna: »Ich Franz Rajmund des Heil. Röm. Reichs Freyherr v. vnd zu Dienersperg, Herr der Herrschaften Weixlstätten, Poniggl, Aynödt, Unterlichtenwald, Ruth, Neuhaus, Freyhoff, Volautsche und Feistenberg« (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 57, 15. 12. 1780).

⁵⁴ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 5, fol. 362; ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 39–40, 42; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24).

⁵⁵ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1808–1834, pag. 11. – O njem pove največ zapuščinski inventar, ki ga imenuje s polnim imenom Franc Serafik Rajmund. Oporoko, v kateri je za univerzalnega dediča imenoval brata generalmajorja Petra, je sestavil že 20. februarja 1801 v Vojniku, njegovo zapuščino pa so popisali šele tri leta in pol po smrti 23. februarja 1812 v graščini Zgornji Lanovž pri Celju, v lasti brata Avgušтина (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 53, 20. 2. 1801, 23. 2. 1812). Tudi pri njem navaja nečak Franc Ksaver napačno letnico smrti – 1812 (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 40).

je leta 1759 vstopil na vojaško akademijo v Dunajskem Novem mestu, sodeloval v bavarski nasledstveni vojni 1778–79 in se najbolj proslavil v vojnah s Francozi, med katerimi se je strmo vzpenjal po častniški lestvici. Po zmagi pri Aachnu (1793), kjer je njegov eskadron zajel sovražnikov štab, je leta 1794 postal major, po vnovičnih vojaških uspehih že leta 1800 generalmajor in dosegel leta 1809 tretji najvišji vojaški čin, naslov podmaršala (*Feldmarschalleutnant*). Isto leto je stopil v pokoj in nazadnje živel v Požunu, današnji Bratislavi, kjer je 21. julija 1819, star 73 let, tudi umrl.⁵⁶ Če se ne bi ohranila družinska kronika njegovega nečaka Franca Ksaverja, ne bi najverjetneje nikoli izsledili Petrovega nezakonskega sina Petra Fischerja, ki je prav tako kot oče postal častnik in oporočni dedič njegovega znatnega premoženja in o katerem bo še tekla beseda. O Petru pa nečak med drugim pravi, da »je pokazal svoj vojni talent v vseh vojnih pohodih in na časten način. Pridobljeno slavo, da je tudi kot vojščak spoštoval in cenil človečnost, je ob iskrenem žalovanju svojih prijateljev odnesel s seboj v grob.«⁵⁷

Petrov malo mlajši brat ali morda celo brat dvojček *Kajetan*, ki naj bi se rodil 18. novembra 1746,⁵⁸ se je po Dienerspergovih rodovnikih povzpел (najmanj) do pehotnega poročnika.⁵⁹ Nečak Franc Ksaver pravi, da je kot stotnik Steinovega polka »obležal pred sovražnikom« 29. oktobra 1795 pri naskoku na alzaško mesto Weißenburg (Wissembourg).⁶⁰ Naslednji brat *Janez Nepomuk* si je, nasprotno, izbral civilno službo in naredil razmeroma uspešno uradniško kariero, saj je življenjsko pot sklenil kot gubernijski svétnik v Gradcu, in sicer 14. marca 1810, star 63 let (roj. okoli 1747).⁶¹ Pred imenovanjem na to visoko uradniško stopnjo in preselitvijo v deželno prestolnico je bil skoraj dvanajst let (1797–1808) celjski okrožni glavar.⁶²

⁵⁶ Datum rojstva in letnico vstopa na akademijo pozna vir druge roke: ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg. – O vojaški karieri: C. WURZBACH, *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. Dritter Theil*. Wien : Druck und Verlag der typogr.=literar.=artist. Anstalt, 1858, 285, geslo: Dienersperg, Peter. Leksikon ne navaja datuma rojstva, temveč samo leto 1746 in netočen rojstni kraj Celje. – Prim. *Österreichischer Militär-Almanach*. Wien : C. Graeffner und. Comp, XI (1800), 182; XII (1801), 207; XIII (1802), 175; XIV (1803), 36; *Schematismus der kaiserlich-königlichen Armee*. Wien : C. Graeffner und. Comp, XV (1804), 34; XVI (1805), 42; XVII (1806), 42; XVIII (1807), 39; XIX (1808), 35; *Schematismus der Oesterreichisch-kaiserlichen Armee*. Wien : C. Graeffner und. Comp XX (1810), 39. – O hierarhiji avstrijske generalitete in Dienerspergovem položaju v njej gl. *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthums, 1. Theil*. Wien : Aus der k. k. Hof- und Staats-Aerarium-Druckerei, 1818, 290 sl.

⁵⁷ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 38–39.

⁵⁸ Datum rojstva je povzet po zapuščinskem inventarju njegove matere Jožefe baronice Dienersperg (StLA, A. Dienersperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.) in je v neskladju z domnevnim datumom rojstva brata Petra, ki naj bi prišel na svet 24. marca istega leta. Morda sta bila rojena kot dvojčka na enega od obeh datumov ali pa isto leto, vendar v daljšem časovnem razmiku.

⁵⁹ ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg; StLA, A. Dienersperg, K 1, H 1, Dienersperg von der Steyermarkischen Linie.

⁶⁰ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 37.

⁶¹ L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel in den Matriken der Stadt Graz*. Graz : Lydia Schiviz von Schivizhoffen, 1909, 34; StLA, A. Dienersperg, K 2, H 52, 13. 3. 1810.

⁶² StLA, A. Dienersperg, K 1, H 17, 1. 11. 1808. – Prim. tudi podatke iz šematizmov vojvodine Štajerske po objavi: A. ŽIŽEK, Upravni razvoj Celja v letih 1748–1850. V: POČIVAVŠEK, Marija (gl. ur.): *Iz zgodovine Celja 1780–1848* (Odsevi preteklosti 1). Celje : Muzej novejš

Še zelo mlad in prav tako samski naj bi leta 1779 na Češkem umrl *Rajmund*, rojen 7. avgusta 1750, izpričan kot nadporočnik v pehotnem polku.⁶³ A tudi o njegovi smrti pozna nečak drugačno, verodostojnejšo različico: kot nadporočnik v polku »nemškega mojstra« je »med zadnjo turško vojno« 25. aprila 1788 umrl junaške smrti pri napadu na (Bosansko) Dubico.⁶⁴

Kot predzadnji Dienspergov otrok se je rodil zgodaj umrli *Bernard*, ki ga pozna en sam rodoslovni vir, a še ta zgolj po imenu;⁶⁵ roditi se je moral med letoma 1751 in 1755. Najmlajši *Maksimilijan* pa je prišel na svet 12. oktobra 1756,⁶⁶ se podal v civilno službo in preminil 8. februarja 1830 pri 74-ih v Gradcu.⁶⁷ Čeprav se je sprva znašel v kadetnici,⁶⁸ je moral po nečakovih besedah »zaradi vojaških in vojnih tegob ter že tako slabotnega telesa zapustiti vojaško službo«.⁶⁹ Ko se je 21. oktobra 1782 v Gradcu oženil z Ano Marijo Diessler, je v poročni matici naveden kot mitninski nadzornik na tamkajšnji cestni mitnici. Njegova veja je usahnila, saj z ženo v slabih desetih letih zakona do njene zgodnje smrti nista imela otrok.⁷⁰ Bil je prvi Valvasorjev potomec, ki se je poročil z neplemkinjo, prav kmalu (1786) pa mu je sledila kranjska sestrična Jožefa grofica Paradeiser.⁷¹

Izrecna navedba rodbinskega kronista Franca Ksaverja⁷² potrjuje razpoložljive rodovnike in druge vire, ki so vsi kazali na to, da so celotno Dienspergovo legitimno potomstvo predstavljali otroci **barona Franca Ksaverja Avgušтина** (1742–1814),⁷³ rojeni v zakonu z **Marijo Jožefo (Brandtner) pl. Brandenau**

zgodovine, 1996, 25, 35–36. – Po spominskih zapisih nečaka Franca Ksaverja je bil Janez Nepomuk »nadvse sposoben poslovnež«. Čeprav se je zelo pozno posvetil političnim poslom, naj bi s svojo strogo pravičnostjo in preizkušenim poslovnim znanjem v kratkem prišel tako daleč, da so ga že leta 1796 postavili za okrožnega glavarja v Celju. Premestitev k deželnemu guberniju za gubernijskega svetnika postavlja Franc Ksaver v leto 1809, kot leto smrti pa zmotno navaja 1811 namesto 1810 (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 40–41).

⁶³ ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Diensperg; StLA, A. Diensperg, K 1, H 1, Diensperg von der Steyermärkischen Linie; H 13, 22. 8. 1774. – Točen datum rojstva navaja zapuščinski inventar njegove matere Jožefe baronice Diensperg (prav tam, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.).

⁶⁴ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 36.

⁶⁵ Omenja ga samo daljša različica Dienspergovega rodovnika v: StLA, A. Diensperg, K 1, H 1, Diensperg : Familien Acten.

⁶⁶ Točen datum rojstva je tako kot za dva starejša brata naveden v zapuščinskem inventarju matere Jožefe baronice Diensperg (StLA, A. Diensperg, K 2, H 49, 21. 8. 1769, s. p.).

⁶⁷ L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 342. Mrliška matica mu sicer pripisuje samo 70 let.

⁶⁸ Po mlajši različici rodovnika v ARS, nastalega po letu 1780, je bil Maksimilijan kadet v Ritlovem polku (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Diensperg).

⁶⁹ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 37.

⁷⁰ L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 240. – Žena Ana Marija je umrla 8. julija 1792 za kapjo, stara komaj 28 let (prav tam, 503).

⁷¹ B. GOLEC, Valvasorjevo neznano (kot v op. 27) 380.

⁷² ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 41; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 23–24.

⁷³ ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Diensperg; ZAL, LJU 340, Lazarinjeva genealoška zbirka, šk. VIII, Diensperg. – Da se je Dienspergov rod nadaljeval samo po Francu Ksaverju, posredno potrjuje tudi Wurzbachov biografski leksikon pri navajanju sredi 19. stoletja

Mühlhoffen (1743–1818).⁷⁴ Na svet so prišli na Dobrni pri Celju, gospodstvu s toplicami, ki ga je Avguštin kupil leta 1770, štiri leta po povzdignitvi v baronski stan. Za sina ponikovskega graščaka je pridobitev obsežnega dobrnskega gospodstva vsekakor pomenila korak navzgor.⁷⁵ Dobrna je bila pravzaprav stara rodbinska posest njegove žene, katere ded Franc Sigmund pl. Brandenau se je tja leta 1697 priženil v družino Gačnikov pl. Schlangenbergov. Ti so grad s toplicami kupili že leta 1613 in leta 1666 pridobili plemiški naslov pl. Schlangenberga. Pod pl. Brandenau je šla Dobrna leta 1769 na dražbo, a je vendarle ostala v družinskih rokah, saj jo je kupila domača hči Marija Terezija, poročena s stricem ponikovskih Dienspergov Alojzom Donatom baronom Dienspergom, gospodom bližnjih graščin Tabor in Socka pri Vojniku. Po samo nekaj mesecih lastništva je Marija Terezija Dobrno leta 1770 prodala nečaku svojega moža, Francu Ksaverju Avguštinu baronu Dienspergu s Ponikve, sveže poročenemu z njeno nečakinjo Jožefo pl. Brandenau Mühlhoffen.⁷⁶ Poroka 25. februarja 1770 na Dobrni⁷⁷ in kupoprodaja, do katere je prišlo mesec dni prej, 23. januarja,⁷⁸ sta se časovno ujemali, saj sta bili sestavni del rodbinskega

živečih članov rodbine (C. WURZBACH, *Biographisches Lexikon* (kot v op. 56) 285), ki se sklicuje na Gothin genealoški priročnik (*Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser*: Gotha : Justus Perthes, 1 (1848), 80; 3 (1855), 118).

⁷⁴ Marija Jožefa se je rodila kot hči Janeza Gašperja viteza Brandenaua (1702–1765) in Maksimilijane Karoline (Charlotte), roj. pl. Curti Franzini (StLA, A. Diensperg, K 1, H 1; prav tam, H 20, izpisek iz poročne matice z datumom 23. 11. 1835). Utemeljitelj te plemiške rodbine je bil Johann Brandtner, tajni svetnik in predsednik notranjeavstrijske dvorne komore, plemeniten šele leta 1651 s predikatom »v. Brandenau auf Milhofen«, ki je tedaj ali pred tem opravljal službo oskrbnika pri grofih Dietrichsteinih (J. B. WITTING, *Steiermärkischer Adel*. Nürnberg 1919–1921. Ponatis v: *Die Wappen des Adels in Salzburg, Steiermark und Tirol* (1. Siebmacher's großes Wappenbuch, Band 28). Neustadt an der Aisch : Bauer & Raspe, 1979, 292; K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 2) 121). Jožefa por. baronica Diensperg je bila njegova pravnukinja (J. B. WITTING, *Steiermärkischer Adel* (kot v isti opombi zgoraj) 292). – Prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24.

⁷⁵ V času gospodarjenja njegovega tasta Gašperja pl. Brandenaua je imela graščina Dobrna (*Gut Neuhaus*) po rektifikaciji iz leta 1751 215 funtov dominikalnega donosa in dobrih 57 funtov rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 3, fol. 367). Po novi seriji deželne deske, začeti leta 1810, pa je bilo stanje naslednje: Dobrna je s 223 funti dominikalnega donosa in 122 funti rustikalnega štela med prava gospodstva (Herrschaft) z deželskosodnimi pravicami (prav tam, LT II, Hauptbuch 11, fol. 156).

⁷⁶ StLA, A. Diensperg, K 1, H 1, Genealogische Notizen; prav tam, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 11'–12, 15. Prim. C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 23; J. OROŽEN, Donesek k zgodovini Dobrne. V: *Celjski zbornik 1960*. Celje : Svet za kulturo okraja Celje, 1960, 282–283; J. OROŽEN, *Zgodovina Celja in okolice. I. del. Od začetka do leta 1848*. Celje : Kulturna skupnost, 1971, 531; H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark in der Geschichte ihrer Herrschaften und Gülden, Städte und Märkte*. München : Verlag R. Oldenbourg, 1962, 221. – O sorodstvenem razmerju med Dienspergi prim. AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Diensperg. – Prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 28.

⁷⁷ Zakonca sta se poročila 25. februarja 1770 v župnijski cerkvi na Dobrni, o čemer priča izpisek iz danes izgubljene poročne matične knjige (StLA, A. Diensperg, K 1, H 20, izpisek z datumom 23. 11. 1835).

⁷⁸ Datum kupoprodaje navaja K. TANGL, Beiträge zur Geschichte der Herrschaft und des Badeortes Neuhaus. *Mittheilungen des Historischen Vereins für Steiermark* III (1852), 200, in neodvisno od njega po izvirnem dokumentu Dienspergov vnuk Franc vitez Gadolla v rokopisu o zgodovini gradu in zdravilišča Dobrna (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 240, fol. 7').

poročnega manevra. Dvojna teta je torej z odkupom na dražbi rešila domačo posest in jo s (pre)prodajo spet izročila sorodnikom – mlademu paru.⁷⁹

Nadaljevanje Valvasorjevega rodu je bilo torej odvisno od Avgušтина barona Dienersperga in njegove žene Jožefe. Ker so starejše krstne matice župnije Dobrna vse do leta 1783 izgubljene,⁸⁰ ponujajo podatke o rojstvih njunih otrok v glavnem le viri druge roke, kot glavni vir spomini enega od njih, Franca Ksaverja, a samo za vseh pet odraslih otrok.⁸¹ Mrliška matica župnije Dobrna razkriva še dve sicer neznani zgodaj umrli hčerki.⁸² Za vseh sedem otrok je bilo mogoče ugotoviti tudi datum smrti in rekonstruirati njihove življenjske poti, kot jih v osnovnih rodoslovnih potezah podaja preglednica.

Otroci Franca Ksaverja Avgušтина barona Dienersperga, skupnega prednika vseh danes živečih Valvasorjevih potomcev			
Ime	Rojstvo	Poroka	Smrt
Jožefa Eleonora	22. 2. 1771 na Dobrni	–	26. 6. 1774 na Dobrni
Barbara por. pl. Gadolla	23. 3. 1772 na Dobrni	16. 11. 1795 na Blagovni z Johannom vitezom pl. Gadollo (1757–1832)	12. 8. 1841 na Blagovni
Franc Ksaver Kajetan	7. 8. 1773 na Dobrni	27. 10. 1813 na Blagovni z Antonijo baronico pl. Adelstein (1782–1845)	15. 8. 1846 v Gradcu
Marija	9. 9. 1774 na Dobrni	–	9. 9. 1774 na Dobrni
Terezija por. pl. Resingen	24. 8. 1776 na Dobrni	3. 12. 1799 na Blagovni z Ignacem Pavlom Resnikom, povzdignjenim leta 1800 v pl. Resingena in 1808 v viteza	29. 12. 1849 v Gradcu
Jožef Marija (Benjamin) ⁸³	28. 8. 1778 na Dobrni	–	29. 5. 1811 na Dobrni
Janez Nepomuk	16. 6. 1781 na Dobrni	–	15. 11. 1836 v Gradcu

⁷⁹ Sin Franc Ksaver pravi, da je Avguštin Dobrno »leta 1770 za 26.000 goldinarjev kupil na javni dražbi prek svoje tete Marije Terezije baronice Dienersperg s Tabora (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 41–42; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24). Vnuk Franc vitez Gadolla o ozadju dvojne prodaje molči (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 240, fol. 7').

⁸⁰ NŠAM, Matične knjige, Dobrna: prim. E. UMEK–J. KOS (ur.), *Vodnik po matičnih knjigah za območje SR Slovenije I–II* (Skupnost arhivov Slovenije. Vodniki). Ljubljana: Skupnost arhivov Slovenije, 1972, 97.

⁸¹ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 57, 58, 60, 62, 66; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 25–27. – Za istih pet odraslih otrok navaja enake datume rojstva tudi ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg. Rodovnik, nastal po letu 1779, pozna samo imena prvih treh preživelih otrok, čeprav je bil tedaj na svetu že četrti in morda tudi peti (ARS, AS 1075, Zbirka rodovnikov, št. 52, Dienersperg). Za dva otroka, Franca Ksaverja in Janeza Nepomuka, sta na voljo tudi izpiska iz krstne matice Dobrna (StLA, A. Dienersperg, K 1, H 31 in 32), točen datum rojstva najstarejše hčerke Barbare pa je na podlagi krstnega lista razviden iz t. i. »Ahnenpaß«-a njenega pravnuka Josefa Gadolle (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 25).

⁸² NŠAM, Matične knjige, Dobrna M 1771–1830, fol. 77, 78.

V tej generaciji so bili **edini nadaljevalci Valvasorjevega rodu** trije od sedmih Dienerspergovih otrok: Franc Ksaver Kajetan, Barbara, por. pl. Gadolla, in Terezija, por. pl. Resingen, ter njihov prej omenjeni nezakonski bratranec Peter Fischer. Do danes sta preživeli veji obeh sester, medtem ko sta Dienerspergovo ime in rod – torej tudi po ženskih linijah in po Fischerjevi strani – ugasnila v prvi polovici 20. stoletja. V nadaljevanju bomo vsako od treh družinskih vej obravnavali posebej, začevši s temeljno, Dienerspergovo.⁸³

Kraji na spodnjem Štajerskem, povezani z Valvasorjevim potomstvom (kartografija Mateja Rihtaršič)

III. a Dienerspergi do ugasnitve imena in rodu v začetku 20. stoletja

Začetnik dobrnskih Dienerspergov baron **Avguštin** (1742–1814) je kmalu po preselitvi na Dobrno doživel svojevrstno srečo v nesreči. Že dve leti po ženitvi in pridobitvi gospostva bi se namreč Dienerspergovi družini v novem domu leta 1772 skorajda pripetila smrtna nezgoda in odnesla celotni štajerski podmladek Valvasorjevega potomstva. Ko ne bi bilo srečnega spleta okoliščin, bi vse upanje za nadaljevanje polihistorjevega rodu pokopale ruševine starega gradu Dobrna, imenovanega tudi Schlangenburg. Sredi noči ali – po verodostojnejši različici – med

⁸³ Brat Franc Ksaver ga sicer v spomilih imenuje Jožef Benjamin, vsi drugi viri pa zgolj Jožef (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 27). Njegovo drugo ime Marija je povzeto po Lazarinijevi genealoški zbirki, ki ima o rojstvih in smrtih Dienerspergovih otrok nasploh zelo točne podatke (ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII).

zajtrkom na velikonočno nedeljo je moral namreč Valvasorjev pravnuk Avguštin baron Dienersperg skupaj z mlado družino in služabniki pobegniti iz grajske stavbe, ki se je začela na vsem lepem podirati.⁸⁴ Dienersperg, še sveži lastnik in novopečeni baron, je s tem doživel posebne vrste »krst« v novo življenje. Začasno se je preselil v bližnjo kmečko hišo, kjer se mu je rodil tudi drugi otrok, najstarejši sin, in nato v stanovanje v dobrnskih toplicah, dokler ni dve leti po nesreči, leta 1774, postavil v dolini pod starim gradom graščine Dobrna.⁸⁵ Ta je kot novi sedež istoimenskega gospostva ostala v lasti Dienerspergove rodbine do srede 19. stoletja, še slaba tri leta po zemljiški odvezi.⁸⁶ Čeprav je Avguštin s svojo družino živel na Dobrni, je leta 1787 po ugodni ceni kupil od brata Franca Rajmunda še rodno graščino na Ponikvi,⁸⁷ ki jo je nato upravljal po upraviteljih.⁸⁸ Dobrnskim Dienerspergom je šlo sicer v gmotnem pogledu precej dobro. Dobrni in Ponikvi se je leta 1800 kot tretja posest pridružila graščina Ranšperk v Rožni dolini pri Celju, prav tako kupljena od sorodnikov,⁸⁹ končno pa je Avguštin leta 1803 kupil še graščino Zgornji Lanovž na Lavi tik pred Celjem.⁹⁰ Tja, v neposredno bližino okrožnega glavnega mesta, se je na stare dni preselil skupaj z ženo in (še) neporočenima sinovoma, si čudovito uredil stavbo in vrt, in tam po desetih letih 6. maja 1814 tudi umrl.⁹¹

⁸⁴ Natančno o tem: B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 28.

⁸⁵ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 67; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 28.

⁸⁶ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 48, 53; prim. J. OROŽEN, *Zgodovina Celja* (kot v op. 76) 319.

⁸⁷ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, Einlagenbuch 5, fol. 362. – O ugodnem nakupu Ponikve za 22.000 goldinarjev piše njegov sin Franc Ksaver (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 42; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24).

⁸⁸ Tako ne preseneča, da je Avguštin z ženo Jožefo od leta 1787 izpričan kot krstni boter tudi v ponikovski krstni matici (NŠAM, Matične knjige, Ponikva, R 1782–1802, pag. 67, 76, 88).

⁸⁹ Sin Franc Ksaver pravi, da je oče podedoval Ranšperk od svojega bratranca Franca Antona Führerja pl. Führenberga (ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 41). Ta je bil v resnici le Dienerspergov daljni sorodnik (prav tam, str. 49–50). O lastništvu: StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 576–577, Hauptbuch 11, fol. 145; prim. H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 217. Po Schmutzu je Franc Avgust baron Dienersperg postal lastnik Ranšperka šele 17. februarja 1807 (C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 239), kar ne drži povsem, je pa tega leta umrla mati pokojnega lastnika pl. Führenberga (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24). Ko sta zakonca Dienersperg leta 1802 botrovala vnukinji pl. Resingenovi, matična knjiga Avgušтина upravičeno imenuje lastnika gospostev Dobrna, Ponikva in Ranšperk (NŠAM, Matične knjige, Nova Cerkev, R 1784–1810, fol. 725, 7. 10. 1802). Ranšperško graščino, ki je imela čednih 121 funtov in pol dominikalnega donosa ter 54 funtov rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 145), je v začetku leta 1815 podedovala hči Terezija, por. pl. Resingen (prav tam, Hauptbuch 2, fol. 577; prim. C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 239).

⁹⁰ H graščini je spadala le majhna posest, saj je imela samo 23 funtov in pol dominikalnega donosa ter dobrih 7 funtov rustikalnega. Po očetu jo je v začetku leta 1815 podedovala Barbara, por. pl. Gadolla, in jo še isto leto prodala. StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 510–511; Hauptbuch 11, fol. 123. Prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24; H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 182.

⁹¹ ZAP, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45, str. 42–43, prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 24. – O smrti: NŠAM, Matične knjige, Celje – sv. Danijel, M 1808–1834, fol. 76.

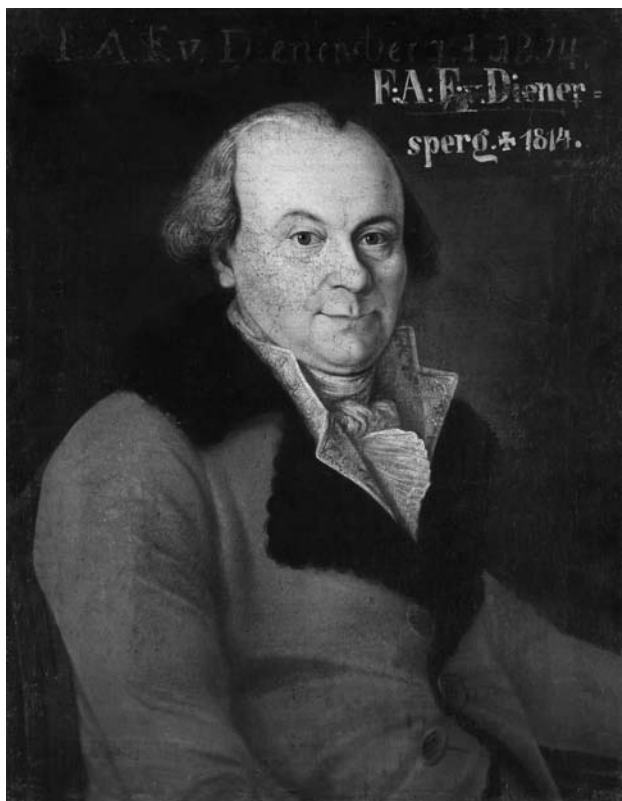
Dienerspergovim so dnevi in leta na Dobrni tudi brez prej omenjene nesreče tekli precej pestro. V njihovi posesti so bile toplice, ki so sicer doživele že boljše čase in v tej dobi zaradi zanemarjenosti niso posebej slovele, a so tja vendarle zahajali tudi zelo ugledni gostje. Za novotarje pri zdravilišču Avguštin baron Dienersperg namreč ni bil dovzeten.⁹² Resnično novo obdobje pa se je za dobrnski zdraviliški turizem začelo s koncem napoleonskih vojn. Avguštinov prvorojeni sin *Franc Ksaver* (1773–1846), ki je leta 1815 prevzel gospostvo in toplice, je popolnoma obnovil in prezidal glavno zdraviliško poslopje ter celoten topliški kompleks občutno razširil.⁹³ Dobrnske toplice so tako postale priljubljeno zbirališče vseh vrst gospode od blizu in daleč. Tej okoliščini gre med drugim pripisati, da so se Valvasorjevi dobrnski prapravniki poročili z ljudmi od drugod ter se slednjič tudi sami razselili precej dlje kakor njihovi predniki.

Graščina Dobrna s toplicami, ki jim Avguštin baron Dienersperg ni posvečal skoraj nobene pozornosti, je bila namenjena prvorojenemu sinu Francu Ksaverju. Toda ta »celjski Werther«, pisec biografsko-genealoškega orisa rodbine in spominov (1835), je zagospodaril šele po očetovi smrti in je skoraj vse dotlej čakal na očetovo dovoljenje za poroko z dolgoletno izbranko, s katero je stopil pred oltar šele pri štiridesetih (1813). Avguštin ni le nasprotoval sinovi poroki z baronico iz sosednje graščine Dobrnica, ampak vse do smrti ni hotel dati iz rok svojega s trdom in spretnostjo pridobljenega »imperija« – štirih graščin in zdravilišča. Njegov najstarejši sin Franc Ksaver je po končanem študiju skoraj dve desetletji preživel v nezadovoljstvu in celo obupu zaradi ravnanja svojega absolutističnega očeta,⁹⁴ o čemer bomo govorili v nadaljevanju, potem ko si bomo na kratko ogledali življenjske poti njegovih sorojencev.

⁹² Topliško zdravilišče je, denimo, v letih 1810 in 1811, še pred svojim razcvetom, gostilo Ludvika (Luisa) Bonaparteja, brata francoskega cesarja Napoleona I., ki je pustil tu celo materialne sledove (K. TANGL, Beiträge (kot v op. 78) 206–207; prim. J. OROŽEN, Donesek (kot v op. 76) 283; I. GROBELNIK, Nastanek in razvoj zdravilišča Dobrna. V: *Celjski zbornik 1959*. Celje : Svet za prosveto in kulturo okraja, 1959, 112). Poleti 1810 se je v toplicah kratko ustavil nadvojvoda Johann Habsburški in v svojih dnevniških zapiskih pripomnil: »Strešna kritina razpada, sobe so temne in vlažne, z vonjem po trohnobi. Gostilničar zahteva goldinar in 30 krajcarjev do dva goldinarja, brez vina. Vse je treba prinesti s seboj, kajti tu ni ničesar razen mize, ležišča in stola, vse polno mrčesa, videz je strašen, tla so le opečnata.« (A. SCHLOSSAR, *Erzherzog Johanns Tagebuchaufzeichnungen von seinen Aufenthalte im Kurorte Rohitsch=Sauerbrunn und über seine Reisen in Untersteiermark aus den Jahren 1810, 1811 und 1812*. Graz : Leykam, 1912, 68).

⁹³ K. TANGL, Beiträge (kot v op. 78) 207–208; J. OROŽEN, Donesek (kot v op. 76) 283–284. Orožen Franca Ksaverja imenuje z njegovim tretjim imenom Kajetan, očitno zato, ker ga je s tem imenom našel v franciscejskem katastru, v resnici pa so ga klicali Franc Ksaver oziroma samo Ksaver (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 16–17).

⁹⁴ O tem podrobno B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 30–31, 35–38.

Valvasorjev pravnik Franc Ksaver Avgustin baron Dienersperg (1742–1814), »družinski absolutist« in prednik vseh danes živečih polihistorjevih potomcev (Narodna galerija v Ljubljani, NG S 962)

Domače gnezdo je najbolj zgodaj zapustil drugorojeni sin **Jožef Marija (Benjamin)** (1778–1811), ki je v skladu z rodbinsko tradicijo postal častnik. Komaj desetleten je vstopil v vojaško šolo v Dunajskem Novem mestu, napredoval celo do častnika v štabu generalnega kvartirmojstra in se kot stotnik 27. pehotnega polka vrnil na Dobrno samo umret, potem ko je med vračanjem z vojnega pohoda dobil na Ogrskem t. i. komarnsko mrzlico. Ranjen je bil že desetletje prej, v bitki pri Marengu leta 1800, nato pa so ga nepravilno zdravili.⁹⁵ Vojaški šematizmi pričajo o sposobnem častniku, ki je bil pri 31-ih že stotnik. Vseskozi je pripadal 27. pehotnemu polku s sedežem v Gradcu, po vojaških stopnjah pa je napredoval takole: 1796 praporščak, 1801 poročnik, 1805 nadporočnik, 1809 podstotnik, isto leto stotnik.⁹⁶ Star 33 let je 29. maja 1811 preminil v domačih dobrnskih toplicah,

⁹⁵ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 62–65; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 27.

⁹⁶ *Geschichte des k. k. Infanterie-Regiments Leopold II., König der Belgier Nr. 27 von dessen Errichtung 1682 bis 1882*. Wien: Verlag des Regiments, 1882, Beilagen, XXVIII (zmotno imenovan Johann); *Schematismus der Oesterreichisch-kaiserlichen Armee* (kot v op. 56) XX (1810) 143.

kjer si je obetal povrniti izgubljeno zdravje. Zanimive podrobnosti iz njegove obetavne častniške kariere je v spominih kratko opisal brat Franc Ksaver. Jožef naj bi bil zelo sposoben, med drugim je risal vojaške karte v Dalmaciji in Vojni krajini, na Dunaju pa so ga uporabili za delo v c. kr. tajnem vojnem arhivu.⁹⁷

Tudi usoda najmlajšega brata **Janeza Nepomuka** (1781–1836) bi bila brez spominov Franca Ksaverja znana le v glavnih obrisih, suha zgodba brez ozadja. Janez Nepomuk je v Gradcu z odliko končal pravniški študij, nato pa mu oče Avgustin ni dovolil, da bi vstopil v uradniško službo. Podobno kot starejšega sina Franca Ksaverja, ki se je temu uprl, ga je vse do svoje smrti priklepal nase in na rodbinsko posest. Sin si je lahko poiskal prvo službo šele po očetovi smrti, in sicer pri okrožnem uradu v Celju. Po nekaj letih je z veseljem zagrabil veliko boljšo priložnost in postal drugi tajnik štajerskih deželnih stanov v Gradcu, leto pred smrtjo pa stanovski glavni prejemnik.⁹⁸ Neporočen in brez (zakonitih) otrok je umrl pri 55-ih 15. novembra 1836 v Gradcu kot stanovski glavni prejemnik, deželan, član Štajerske kmetijske družbe ter lastnik graščine Ponikva z inkorporiranim imenjem Selce.⁹⁹ Ponikvo je leta 1815 podedoval po očetu Avgustinu,¹⁰⁰ vendar se je tam zadrževal le poredko, ko si je lahko privoščil počitek.¹⁰¹ Stare Dienerspergove rodbinske posesti začuda ni izročil komu od sorodnikov, temveč popolni »tujki« Ani grofici Trauttmansdorf.¹⁰² Glede na vse, kar vemo o Ani, hčerki meščana in pivovarja v Celju, je tako rekoč na dlani, da je šlo za Dienerspergovo nesojeno nevesto ali vsaj za njegovo veliko simpatijo. Kakšen natanko je bil njegov odnos do te ženske, ki jo je pozneje v Gradcu vsekakor še srečeval, pa bo najbrž

⁹⁷ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 62–65; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 27. – Skopi podatki o njem tudi v: ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg; StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 10. – O smrti: NŠAM, Matične knjige, Dobrna, M 1771–1830, fol. 308.

⁹⁸ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 60–62; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 26–27. – Kratko o njem tudi v: StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 5. – Leta 1817 je Janez Nepomuk baron Dienersperg naveden kot praktikant in v letih 1818–1820 kot nadštevilni komisar celjskega okrožnega urada. Na mesto drugega tajnika deželnih stanov je moral biti imenovan leta 1821, glavni prejemnik pa je postal leta 1835, slabo leto pred smrtjo (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 27).

⁹⁹ ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) njegove smrti pomotoma ne navaja. Umrl je v graški župniji Maria Himmelfahrt (Diözesanarchiv Graz-Seckau (= DAG), Matriken-Zweitschriften, Graz–Maria Himmelfahrt, Sterbefälle 1836, pag. 7). V domačih krajih se je zanesljivo mudil še štiri leta pred smrtjo, ko je šel 28. oktobra 1832 za poročno pričo svoji nečakinji Kajetani Jožefi in je označen kot štajerski davčni sekretar in deželan (NŠAM, Matične knjige, Celje – sv. Danijel, P 1826–1845, fol. 39).

¹⁰⁰ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 561.

¹⁰¹ Schmutzov leksikon iz leta 1822 navaja le, da je graščina (*Gut Ponigl*) že več kot sto let v lasti Dienerspergov (C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 192). Lastništvo Janeza Nepomuka je izrecno izpričano tudi v ponikovski krstni matici, kjer med letoma 1818 in 1824 nastopa kot krstni boter otrokom svojega gosposčinskega upravitelja, vendar vsakič po namestniku, kar priča o njegovi odsotnosti (NŠAM, Matične knjige, Ponikva, R 1802–1838, fol. 75, 98, 106).

¹⁰² StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 561.

za vselej ostalo nepojasnjeno.¹⁰³ Vse svoje premoženje ji je z oporoko zapustil že leta 1819, ko mu je bilo šele 38 let in je še živel v Celju.¹⁰⁴ Janez Nepomuk je moral biti nasploh svojevrsten človek, če je celo nečak Franc vitez Gadolla, ki se pri opisovanju svojega sorodstva ni spuščal v zasebnost, zapisal, da niso Gradčani nadeli stricu nobenega nešaljivega nadimka (*dem die Gratzter keinen unwitzigen Nahmen gaben*).¹⁰⁵

Od Dienerspergovih hčera je prva zapustila dom starejša **Barbara** (1772–1841), imenovana *Babette*, ki se, kar je zanimivo, ni omožila na Dobrni, temveč v grajski kapeli ženinove graščine Blagovna pri Šentjurju. Njen izbranec *Johann vitez Gadolla*, sin iz Švice priseljenega graškega trgovca,¹⁰⁶ je Blagovno s pridruženim gospostvom Anderburg kupil dvanajst let prej, leta 1783,¹⁰⁷ bil naslednje leto kot odvetnik štajerske deželne pravde povzdignjen v viteški stan in dobil leto zatem (1785) še štajersko deželanstvo.¹⁰⁸ Ko sta 16. novembra 1795 stopila pred oltar,

¹⁰³ Podrobnosti o dedovanju: StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Urkundenbuch Tom 165, fol. 435–436'. – Anino identiteto je razkril podatek v Göthovi topografiji, da je ponikovska graščakinja poročena z Vincencem grofom Trauttmansdorffom (Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Inštitut za slovensko narodopisje, Göthova topografija, št. 286.1, Ponikva). Bila je hči celjskega meščana, pivovarja in lektarja Adalberta Fischerja in Julijane, roj. Drechsler, z grofom Trauttmansdorffom pa se je poročila 28. februarja 1808 v Gradcu, stara 21 let (L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 244). Ana se sicer ni rodila v Celju in tudi njeni starši se tam niso poročili (NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, Ind R 1752–1840, Ind P 1694–1845). Njen oče se v mestu ob Savinji pojavi kot gostilničar šele proti koncu 18. stoletja (J. OROŽEN, *Zgodovina Celja* (kot v op. 76) 387). Odprto ostaja vprašanje, ali bi si Janez Nepomuk sploh upal stopiti pred svojega očeta s prošnjo, naj mu dovoli poroko z meščansko hčerko, za povrh v času, ko je bil njegov brat Franc Ksaver pri očetu v taki nemilosti in je oče priklepal nase Janeza Nepomuka. Morda je ta pozneje prijateljaval z grofco brez otrok še kako drugače in ne ravno prikrito. 24. aprila 1824 sta denimo skupaj botrovala otroku gosposčinskega upravitelja na Ponikvi, oba sicer le po namestnikih (NŠAM, Matične knjige, Ponikva, R 1802–1838, fol. 106).

¹⁰⁴ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Urkundenbuch Tom 165, fol. 435–436'. – Nečak Franc vitez Gadolla v orisu genealogije Dienerspergov (po 1860) pravi, da je graščino Ponikva »ujela« neka »rojena Fischer« (*die geborne Fischer Ponikl gefischt hat*) in potegne vzporednico še z enim Fischerjem, Petrom, ki je kot nezakonski sin Petra barona Dienersperga nekaj prej (1819) »ujel« Petrovo dediščino: »also fischen 2 Fischer in der Familie Dienersperg« (prav tam, Hss. 917, fol. 6, 6').

¹⁰⁵ StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 655, fol. 6'.

¹⁰⁶ C. SCHILLINGER, Die Familie Gadolla. V: EHRLICH, Egon: *Josef Ritter von Gadolla. Ein österreichisches Offiziersleben in der k. u. k. Armee, im Bundesheer und der Wehrmacht*. 2. verbesserte und erweiterte Auflage. Wien: Bundesministerium für Landesverteidigung, 2000, 1–2.

¹⁰⁷ Poleg gospostev je kupljena posest obsegala dve manjši imenji, imela pa je kar 1.019 funtov dominikalnega donosa in 387 funtov rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 164). Prim. C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 302; H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 228.

¹⁰⁸ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten: Johann Gadolla 1784; C. SCHILLINGER, Die Familie Gadolla (kot v op. 106) 2; prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Österreichischen Erblande bis 1806 sowie kaiserlich österreichische bis 1823 mit einigen Nachträgen zum »Alt-Österreichischen Adels-Lexikon« 1823–1918. 2. Band. F–J. Schloss Senftenegg: Selbstverlag, 1970, 61.*

je imel ženin, vdovec in poverjenik štajerskih deželnih stanov, 38 let, nevesta pa 23.¹⁰⁹ Iz tega zakona sta izšla dva potomca s priimkom pl. Gadolla, ki se po edinem sinu nadaljuje vse do danes.

Druga Dienerspergova hči **Terezija** (1776–1849) se je štiri leta za sestro prav tako omožila na Blagovni, in sicer 3. decembra 1799 z najemnikom Gadollovih gospostev, neplemičem *Ignacem Pavlom Resnikom*.¹¹⁰ Enajst let starejši 34-letni Resnik je bržčas premišljeno zapeljal 23-letno baronico, ki se je na Blagovni mudila pri sestri Babette. Terezija je namreč rodila že dober mesec po poroki, svojemu »plebejskemu« možu pa s priženitvijo v baronsko družino pripomogla odpreti vrata med plemenitence. Resnik si je namreč naslednje leto izbral plemiški naslov *pl. Resingen*¹¹¹ in čez dve leti, leta 1802, od ženinovega bratranca kupil graščini Tabor in Socka pri Vojniku.¹¹² Rod pl. Resingenov, od leta 1808 z viteškim naslovom,¹¹³ je po moški strani izumrl z edinim odrastlim sinom Ignaca Pavla in Terezije, po ženski pa preživel do današnjih dni.

Obe Dienerspergovi hčerki, že rojeni kot baronici, sta torej vzeli za moža človeka, ki sta bila plemenitena šele kot odrasla, eden celo že po poroki, in sta oba prišla le do viteškega naslova. Vendar možema za poroko z baronskima hčerkama ni primanjkovalo nečesa bistvenega: bila sta dovolj petična.

Dobrnska posest pa je medtem čakala naslednika, najstarejšega sina **Franca Ksaverja barona Dienersperga** (1773–1846), ki ni mogel postati lastnik, vse dokler je živel njegov konservativni oče Avguštin (1742–1814). Pozna poroka Franca Ksaverja, samskost in nenavadna oporoka njegovega brata Janeza Nepomuka, očitno izsiljena poroka sestre Terezije ter razne pomenljive podrobnosti so vodili k sklepanju, da je moralo biti v Dienerspergovi družini nekaj narobe. Posredno so sklepanja potrjevale že besede nadvojvode Janeza (Johanna), ki jih je slišal leta 1810 v zdravilišču na Dobrni in si jih zapisal v svoj popotni dnevnik: »*Lastnik Dienersperg vse ovira. Njegov sin in zet bi rada prevzela, on pa ima vsa sredstva in ne da ničesar iz rok.*«¹¹⁴ V tem času je »družinski absolutist« Avguštin močno zanemarjal Dobrno in se posvečal urejanju svojega novega dvorca Zgornji Lanovž na pragu Celja, s prvorojencem Francem Ksaverjem pa je v slogu velikega pokrovitelja ravno sklenil pogojno spravo. Odkritje osebnoizpovednih spominov barona Franca Ksaverja je osvetlilo razmere in medgeneracijske napetosti v Dienerspergovi družini do takih podrobnosti, kot jih ne poznamo za nobeno drugo družino Valvasorjevih

¹⁰⁹ NŠAM, Matične knjige, Šentjur pri Celju, P 1785–1835, fol. 36. Poročna matica sicer obema pomotoma prisoja tri leta manj.

¹¹⁰ Prav tam, P 1785–1835, fol. 50.

¹¹¹ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800; prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Österreichischen Erblande bis 1806 sowie kaiserlich österreichische bis 1823 mit einigen Nachträgen zum »Alt-Österreichischen Adels-Lexikon« 1823–1918. 4. Band. O–Sh. Schloss Senftenegg: Selbstverlag, 1973, 163.*

¹¹² StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 8, fol. 429; Hauptbuch 11, fol. 15; prim. H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 226, 228.

¹¹³ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Ritterstand Resingen 1808; prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 111) 163.

¹¹⁴ A. SCHLOSSAR, *Erzherzog Johanns* (kot v op. 92) 68.

potomcev, niti iz poznejšega časa.¹¹⁵ Franc Ksaver, ki je sicer še dvajset let po očetovi smrti, ko je pisal spomine (1835), in verjetno sploh vse do konca ostajal ujetnik lastnega ambivalentnega odnosa do dominantnega očeta, je opisal nezdrav odnos barona Avgušтина do dveh svojih sinov in naravnost dramatične zaplete med njim in očetom. Nenavadno se zdi, da ga je oče začel priklepati nase in na rodbinsko posest šele leta 1794, ko se je 21-letni Franc Ksaver kot absolvirani pravnik in z odličnimi spričevali vrnil s študija v Gradcu. Prej pa kot bi bilo staršem zanj bolj malo mar, saj so ga z osmimi leti poslali v župnijsko šolo v Šmartno pri Celju, nato pa enajstletnega za tri leta v šolo v Trebnje na Dolenjskem, od koder se niti med počitnicami ni vračal na Dobrno. Tudi o tem, da bi bil doma kdaj v naslednjih petih letih, ko je obiskoval gimnazijo in licej v Mariboru in Gradcu, ni v spominih nobene besede. Ko pa se je slednjič po končanem študiju vrnil na Dobrno, mu oče ni dovolil vstopiti v pripravniško službo pri kakšnem državnem uradu. Mladenič je skoraj deset let preživel v brezdelju in smel samo pomagati očetu pri upravljanju njegovih posesti. Medtem sta se zgodila tudi dva dramatična zasuka. 27-letni Franc Ksaver je leta 1800 začel znanstvo z 18-letno Antonijo baronico Adelstein iz sosednje graščine Dobrnica, svojo poznejšo soprogo. Bil je prepričan, da bo mladenka iz stare plemiške rodbine¹¹⁶ povsem v skladu z očetovimi pričakovanji. »... a sem se spet zelo motil. Oče me je od trenutka, ko je za to izvedel, sovražil in me na najokrutnejši način preganjal. Prizori med njim in menoj so preveč škandalozni in presunljivi, da bi jih zmožem ponoviti in zapisati. Z eno besedo, po enem takih prizorov sem bil odpravljen od doma brez vsakršne podpore, brez strehe nad glavo.« Štiri leta in pol od svojega 31. rojstnega dne leta 1804, ko ga je oče vrgel čez prag, do pomladi 1809, je »celjski Werther« Franc Ksaver preživljal najtežje obdobje svojega življenja. Po teden do deset dni se je zadrževal pri sestrah Resingenovi na Taboru in Gadollovi na Blagovni, ostali čas pa v Gadollovem najetem stanovanju v Celju, odvisen od skromne denarne podpore svoje matere in od pomoči izbranke Antonije, ki je denar služila sama z ročnim delom. Vrhunec obupa je v njegovih 30 let pozneje napisanih spominih zajet v stavku: »Vsi moji poskusi, da bi se ponovno spravil z očetom, so propadli brez uspeha, moja žalost, moja zlovolja je bila brezmejna, pogosto sem bil na točki, da s premišljenim strelom končam svoje življenje, le ljubezen do moje sedanje soproge, zavest, da trpim po nedolžnem in da enkrat vendar mora biti boljše, me je odvrnila od uresničitve te namere.« V ravnodušnosti do življenja, ki mu je bilo skoraj breme, se je poleti 1808, na pragu ponovne vojne s Francijo, odločil vstopiti v novoustanovljeno deželno brambo in bil imenovan za stotnika pri celjskem brambovskem bataljonu. Ganljivo pismo, ki ga je napisal očetu naslednjo pomlad, ob izbruhu vojne, tik preden je celjski bataljon krenil na pot, je slednjič prineslo zasuk in omehčalo starega Avgušтина, da je sina spet sprejel v svoj

¹¹⁵ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 66 sl.; prevod in objava: B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 27 sl.

¹¹⁶ Antonija je bila krščena 25. septembra 1782 v celjski župnijski cerkvi kot Antonija Marija Kleopa Mihelina, hči barona Antona in Kajetane, roj. grofice Attems, stanujočih v Celju h. št. 122 (NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1773–1784, pag. 110). O rodbini Adelstein J. B. WITTING, *Steiermärkischer Adel* (kot v op. 74) 5.

dom. Na očetovo željo je Franc Ksaver naslednje leto zapustil deželno brambo, se preselil k staršem v dvorec Zgornji Lanovž in z očetovim dovoljenjem nadaljeval zvezo z Antonijo. Toda, čeprav sta bila oba že v zelo zrelih letih za poroko, nista mogla stopiti pred oltar še štiri leta po sinovi in očetovi spravi, saj nista imela nobenega lastnega premoženja. Poroko sta omogočili šele smrt Antonijine matere in obljuba njenih dedičev, da bodo dali Francu Ksaverju za osem let v zakup graščino Dobrnica pri Dobrni. 28. oktobra 1813 sta se 40-letni Franc Ksaver baron Dienersperg in 31-letna Antonija baronica Adelstein po dolgih 13 letih znanstva končno poročila, a tako kot obe ženinovi sestrji ne v domači župniji, temveč v kapeli Gadollove graščine Blagovna. Mladoporočenca sta po poroki živela na Dobrnici, pozimi pa v najetem stanovanju Celju, kjer ju je pogosto obiskoval zdaj že hudo bolni oče in tast Avguštin. Ta ponosni mož je živel le še pol leta po sinovi poroki, a je vse do pričakovane smrti – umrl je 6. maja 1814 v Zgornjem Lanovžu zaradi zlate žile¹¹⁷ – ostal lastnik vsega svojega nerazdeljenega premoženja, štirih graščin in dobrnskih toplic. »Družinski absolutist« starega kova, ki je z odpovedovanjem in trdom prišel do znatnega premoženja, je ob očitno zelo neizraziti vlogi žene Jožefe tudi s svojimi družinskimi člani ravnal kot z lastnino. Avguštin baron Dienersperg predstavlja na rodovnem deblu Valvasorjevega potomstva »ozko grlo«, saj so iz njega izšli vsi današnji polihistorjevi potomci, čeprav je imel kar devet odrastlih bratov. Soproga Jožefa, preminila za oslabeledostjo 23. marca 1818 v Celju,¹¹⁸ je Avgušтина preživela za slaba štiri leta, že kot babica treh vnukov s priimkom Dienersperg. Njun sin in edini nadaljevalec priimka, Franc Ksaver, je imel namreč srečo z otroki, ki so bili zdravi in so ga vsi preživeli, njegov rod pa je vendarle ugasnil z edinima neporočenima pravnukoma.

Franc Ksaver, »celjski Werther«, je vse življenje nosil posledice mladostnega trpljenja in negotovosti. Čeprav se je velikopotezno loteval raznih načrtov in jih po večini tudi izpeljal, se v njegovem nadaljnjem življenju vendarle kaže določena nestanovitnost. Sodeč po spominih, mu je največ pomenila družina, bržčas več otroci kot žena, ki jo je prek tolikih ovir pripeljal pred oltar.¹¹⁹ Prvi trije otroci so se jima rodili še v Celju, najprej z nemajhnimi težavami 7. aprila 1815 *Marija Kajetana*, 11. januarja 1817 *Ferdinand* in 3. februarja 1818 *Janez Nepomuk*.¹²⁰ Medtem je Franc Ksaver v začetku leta 1815 tudi uradno nasledil očetovo Dobrno s toplicami, vendar se je z družino preselil tja šele kakšno desetletje pozneje.¹²¹ Na Dobrni sta se mu sicer rodila četrta in peti otrok, 21. julija 1819 *Ida Terezija (Tekla)* in manj

¹¹⁷ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 81; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja«, 32. – V mrliški matici je kot vzrok smrti navedena oslabeledost: »Aufloßung« (NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1808–1834, fol. 76).

¹¹⁸ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1808–1834, fol. 141.

¹¹⁹ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 42–44.

¹²⁰ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1801–1817, fol. 565–566, 627–628; R 1818–1840, fol. 11–12. – Franc Ksaver je natančno opisal porodno težavo pri rojstvu prvega otroka (ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 84; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 32).

¹²¹ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 1339; B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 43–44.

Rodovnik zadnjih baronov Dienersperg – izumrle veje Franca Ksaverja					
Franco Ksaver baron Dienersperg * 1773, Dobrna, † 1846, Gradec por. 1813 žena Antonija baronica Adelstein * 1782, Celje, † 1845, Gradec 6 otrok:					
Marija Kajetana por. grofica Hoyos * 1815, Celje, por. 1832, † 1892, Celje	Ferdinand * 1817, Celje, por. 1852, † 1853, Gradec	Janez Nepomuk * 1818, Celje, neporočen, † 1885, Lainz pri Dunaju	Ida Terezija por. Vital * 1819, Dobrna, por. 1847, † 1894, Celje	Anton Aleks * 1820, Dobrna, por. 1849, † 1889, Ormož	Marija Ivana por. Garbich * 1824, Celje, por. 1847, † 1890, Celje
1 sin: Franco Ksaver grof Hoyos * 1833, Dobrna, por. 1859 in 1865, † 1896, Ober St. Veit pri Dunaju, 1 hči	brez otrok	brez otrok	brez otrok	2 otroka: Ferdinand baron Dienersperg * 1850, Jihlava, por. 1905, † 1905, Budimpešta, brez otrok Antonija por. Kofler * 1855, Gradec, por. 1876, † 1908, Kog pri Ormožu, 1 sin	5 otrok: 4 rojeni 1848–1864 in † 1848–1869 v Trstu ter hči Ida Garbich por. Eminger * 1864, Trst, por. 1914, † 1929, Gradec brez otrok
hči Eugenie Hermine grofica Hoyos * 1860, Dunaj, neporočena, † 1936, Gradec				sin Ludvik Kofler * 1876, Gradec, neporočen, † 1914, Kog pri Ormožu	

kot leto dni zatem 17. julija 1820 *Anton Aleks*, a se Dienerspergovi v novem okolju še nekaj časa niso povsem ustalili, saj je župnik pri krstu obeh otrok zapisal, da tu živijo začasno (»pro tempore in Neuhauß«).¹²² Upravičeno, kajti tudi najmlajša *Marija Ivana* je 12. julija 1824 zagledala luč sveta v Celju.¹²³ V dobrnski graščini

¹²² NŠAM, Matične knjige, Dobrna, R 1783–1830, pag. 348 in 354.

¹²³ Prav tam, Celje–sv. Danijel, R 1818–1840, fol. 207–208.

se je baronova družina zares ustalila šele v drugi polovici dvajsetih let,¹²⁴ potem ko je Franc Ksaver izpregel kot odbornik celjske podružnice Štajerske kmetijske družbe in leta 1822 od ženine družine – svoje žene, njenega brata in sestre – kupil bližnjo graščino Dobrnica, ki jo je imel prej samo v zakupu.¹²⁵

Kot je bilo že omenjeno, je zdravilišče na Dobrni prav v njegovem času doživelo enega svojih vrhuncev. Franc Ksaver ga je po dveh stoletjih stagniranja temeljito prezidal in razširil, mu dal svetovljanski videz in pripeljal vanj množico petičnih in uglednih ljudi.¹²⁶ Prav zato preseneča, da je hotel zdravilišče dvakrat prodati štajerskim deželnim stanovom, prvič že leta 1819 in drugič 1833, potem ko mu je občutno zrasla vrednost. Je torej velikopotezno gradil samo zato, da bi prodal, ali preprosto ni vedel, kaj naj počne? Medtem se je z družino za stalno preselil v dobrnsko graščino, vendar so Dienerspergi najverjetneje vse do zadnjega, do preselitve v Gradec, obdržali v Celju najeto stanovanje za občasno bivanje, zlasti za sinova, ki sta tam obiskovala gimnazijo.¹²⁷

V prvi polovici 30. let je zorela in dozorela odločitev, da se družina iz spodnještajerske province, čeprav iz njenega »svetovljanskega kotička«, preseli v deželno prestolnico. V tem času je Franc Ksaver, ki si je na pleča naložil šesti križ, delal obračun s svojo in rodbinsko preteklostjo, katerega sadovi so odločilno pripomogli k naši rekonstrukciji ključnega dela Valvasorjevega potomstva in razumevanju njegovih dejanj. Leta 1832 ali malo zatem je dal Franc Ksaver urediti zbirko portretov svojih prednikov in sorodnikov. Zbirka, katere največji del je danes v Narodnem muzeju v Ljubljani, vsebuje več skritih sporočil, ki še dodatno odstirajo tančico nad osebnostjo in značajem njenega lastnika. Napisi na slikah niso le obnovljeni, ampak deloma tudi samovoljno dopolnjeni, s čimer je dobrnski gospod na nekaterih mestih le pregrobo »popravljal«¹²⁸ zgodovino: nekaterim starejšim Dienerspergom, ki še niso bili baroni, je tak naslov dodal brez pomisleka, pravi ponaredek pa je portret neobstoječega sorodnika, stiškega opata Dienerja iz 16. stoletja.¹²⁹ Zbral je tudi veliko dragocenih rodoslovnih podatkov o Dienerspergih, toda v njegovem genealoško-biografskem orisu rodbine iz leta 1835 ne manjka prikrajanj, pač s ciljem povečevati lastni plemeniti rod. Neprimerno zanesljivejši so podatki iz zadnjih desetletij in piščevi osebnoizpovedni spomini, ki sestavljajo drugi del rokopisne »rodbinske kronike«.¹²⁹

¹²⁴ Leta 1824 se je namreč zunaj Dobrne, v Celju, rodil zadnji otrok, leta 1831 pa župnijski status animarum celotno družino navaja kot živečo v dobrnski graščini (NŠAM, Zapisniki duš, 0030 Dobrna, K01 (1831–1840), str. 117).

¹²⁵ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja«¹²⁵ (kot v op. 2) 43–44. – O nakupu Dobrnice: StLA, A. Dienersperg, K 2, H 53, 1. 3. 1822; prav tam, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 2–2'; prim. H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 222.

¹²⁶ Prim. knjigo zdraviliških gostov za leto 1820 v: StLA, A. Dienersperg, K 2, H 56. – O razvoju Dobrne v predmarčni dobi: K. TANGL, Beiträge (kot v op. 78) 207–208; J. OROŽEN, Donesek (kot v op. 76) 283–184; I. GROBELNIK, Nastanek in razvoj (kot v op. 92) 112.

¹²⁷ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja«¹²⁷ (kot v op. 2) 43–44.

¹²⁸ Prav tam, 44.

¹²⁹ Graški zgodovinar K. Tangl, ki je »genealoško-biografske skice«¹²⁹ rodbine Dienersperg leta 1852 uporabil pri pisanju razprave o zgodovini Dobrne, je delo Franca Ksaverja označil kot zanesljivo gradivo (K. TANGL, Beiträge (kot v op. 78) 161), s čimer je mislil mlajše podatke,

»Modernizacijskim« potezam dobrnskega graščaka in lastnika zdravilišča Franca Ksaverja gre pripisati poroke Dienerspergovih otrok s »tujci« in njihovo razselitev iz male Dobrne in provincialnega Celja v širni svet. Začelo se je v začetku tridesetih let, ko se je, edina še pred smrtjo staršev, poročila najstarejša hči **Marija Kajetana**. Komaj 17-letna je 28. oktobra 1832 v opatijski cerkvi v Celju postala soproga 24-letnega Dunajčana **Johanna grofa Hoyosa**, takrat sicer šele uradniškega začetnika, konceptnega praktikanta pri celjskem okrožnem uradu, zato pa grofa, sina komornika in spodnjeavstrijskega vladnega svétnika.¹³⁰ Dienerspergov očitno ni motilo, da mladi grof ni mogel pričakovati stanu primerne dediščine; kajti to »pomanjkljivost« je odtehtal njegov grofovski naslov. O Hoyosu, človeku, ki je četrto stoletja pozneje zavozil dobrnske toplice, bomo še spregovorili v nadaljevanju.

Po spominih Franca Ksaverja se je Dienerspergova in z njo Hoyosova družina preselila v Gradec iz osebnih oziroma družinskih razlogov. Starši so želeli imeti pod nadzorom najstarejšega sina Ferdinanda, ki je po končani 6-letni celjski gimnaziji nadaljeval študij na graškem liceju, hčerki Ida in Marija – Mari bi bili deležni primerne pouka francoščine, plesa in igranja klavirja, poleg tega pa so Dienerspergi na Celjskem pogrešali zdravniško pomoč, potem ko je po rojstvu edinega sina zbolela hči Kajetana. Jeseni 1835 so se z enoletno zamudo odselili v deželno prestolnico, kamor jim je čez nekaj mesecev sledil zet grof Hoyos, za katerega so izposlovali službeno premestitev iz Celja, nato pa še sin Janez Nepomuk, prestavljen kot častniški kadet v štajerski domovinski polk. Leta 1836 je oče Franc Ksaver v Gradcu sklenil svoje spomine z besedami: »Z zvesto soprogo, najinimi šestimi otroki, zetom in vnukom živimo zdaj pravo patriarhalno življenje.«¹³¹

Vsi pod eno streho in sin – častniški kandidat v bližini, v istem mestu, so preživeli približno tri leta, dokler ni leta 1839 stopil na poklicno častniško pot najmlajši sin Anton Aleks, pozneje nadaljevalec očetovih spominov. Anton Aleks je odšel v tedanjo avstrijsko Italijo, medtem ko so se drugi člani družine držali skupaj še nadaljnjih šest oziroma sedem let do smrti obeh staršev. Oče Franc Ksaver je bil v tem času deležen tudi časti kot izvoljeni svétnik deželnega odbora (1837–1843), mu pa zaradi pomanjkanja trdnih genealoških dokazov ni uspelo pridobiti naziva c. kr. komornik. Zet Johann grof Hoyos si je tak častni naziv medtem priskrbel, napredoval po uradniški lestvici in potegnil za seboj svaka Ferdinanda. Janez Nepomuk in Anton Aleks se nasprotno nista dobro znašla v kadetski in pozneje častniški uniformi, prvi blizu doma, drugi daleč stran. Medtem sta hčerki Ida in Mari postajali godni za možitev, zgodaj poročena Kajetana – Jetta pa je vzgajala edinca Franca Ksaverja grofa Hoyosa. Taka je bila videti Dienerspergova razširjena družina, ki je preživljala svoja graška leta v najetih stanovanjih v uglednih hišah

glede starejših pa je bil do pisca prizanesljiv (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 21).

¹³⁰ NŠAM, Matične knjige, Celje, P 1826–1845, fol. 39; prim. ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg.

¹³¹ ZAP, ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 86–88; B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 18, 34.

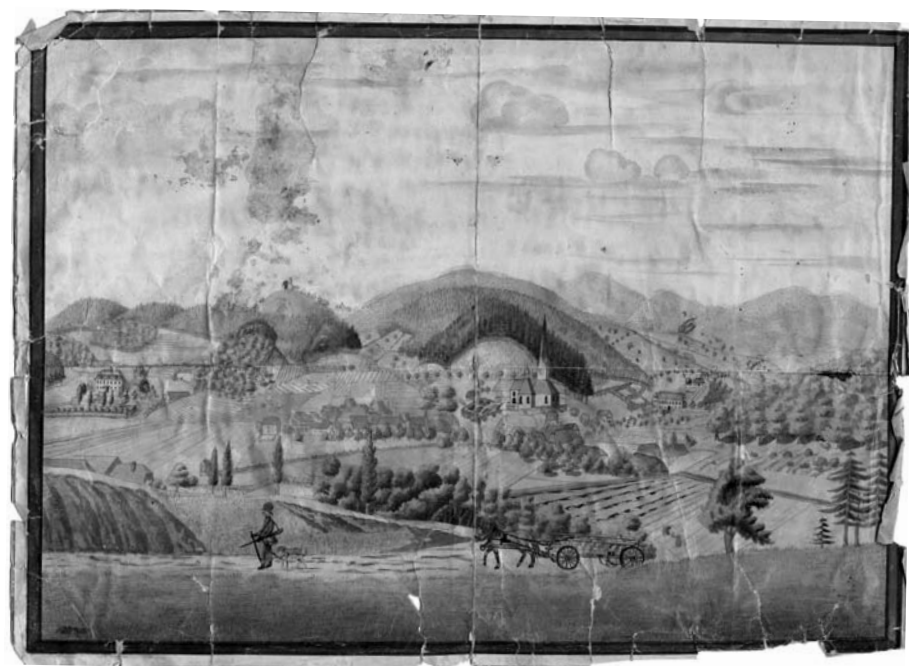
na prestižnih lokacijah.¹³² Na tretji, Herrengasse št. 211, je 14. januarja 1845 za možgansko kapjo preminila 62-letna mati *Antonija*, leto in pol pozneje pa 15. avgusta 1846 za vodenico še 73-letni oče *Franc Ksaver*.¹³³

»Pravo patriarhalno življenje«, o katerem je leta 1836 pisal Franc Ksaver, je imelo vsaj dve plati. Tudi sam je namreč deloma stopal po poti svojega očeta Avgušтина. Zdi se, da je znal svojo okolico obvladovati prav »patriarhalno«, drugače kot njegov oče brez večjih konfliktov, pač bogatejši za mladostne negativne izkušnje. Najbrž sta njegovo avtoriteto najbolj boleče občutila sinova, ki jima je oče ponesrečeno določil častniško pot. Posredno je Franc Ksaver v spominih sam priznal, da je pri starejšem Janezu Nepomuku storil narobe, ko ga je poslal na vojaško akademijo v Dunajsko Novo mesto (1829), saj ga je moral po šestih letih vzeti ven, toda podobno napako je le malo pozneje (1839) zagrešil pri Antonu Aleksu, ki bi se sicer rad posvetil tehniki, za njegov stan tedaj še malo primerni poklicni poti. Ne eden ne drugi nista vztrajala v častniškem poklicu; Janez Nepomuk, ki je moral kar enajst let ostati navaden kadet, je po zgodnji upokojitvi celo psihično zbolel in umrl v umobolnici. Najstarejši sin Ferdinand je podedoval Dobrno, jo po petih letih prodal in kmalu zatem sveže poročen brez otrok umrl v Gradcu za tifusom. Tri hčerke so šle omožene vsaka svojo pot, a so se nazadnje vse znašle v rodnem Celju, kjer so pomrle v letih 1890–1894, malo prej pa se je prav tako na spodnjem Štajerskem, v Ormožu, iztekla tudi življenjska pot Antona Aleksa, edinega nadaljevalca Dienerspergovega rodbinskega imena. V sicer nedokončanem nadaljevanju očetovih spominov nam je Anton Aleks razkril več dotlej samo slutnih plati družine baronov Dienersperg, pri čemer je kot ključno in usodno opisal ravnanje svaka Johanna grofa Hoyosa. Temu je tast Franc Ksaver baron Dienersperg leta 1846 prodal dobrnske toplice, ki jih je Hoyos z megalomanskimi projekti in nerazumnim zadolževanjem po dvanajstih letih pripeljal do dražbe, s tem pa ogrozil eksistenco Dienerspergovega sorodstva. Hoyosova zamisel naj bi bila tudi Ferdinandova prodaja graščine Dobrna tri leta po zemljiški odvezi (1851) in prav to je po besedah Antona Aleksa pomenilo »razlog za bankrot (*Ruin*) naše družine«. Od nekdanjega lepega premoženja in »slave« baronov Dienerspergov je v petdesetih letih 19. stoletja ostalo komaj kaj.¹³⁴

¹³² B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 34, 44–46.

¹³³ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1845, s. p.; 1846, s. p.; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 315. Prim. ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg. – Lokacija groba zakoncev Dienersperg iz današnjih pokopaliških evidenc ni ugotovljiva (po informaciji Hauptverwaltung des Zentral-, St. Peter-Stadt- und Steinfeldfriedhofes, Graz). Morda sta zakonca Dienersperg pokopana tam, kamor so tri oziroma štiri leta za njima (1849) položili k počitku Franc Ksaverjevo sestro Terezijo pl. Resingen, danes pa je to grob njenih potomcev Weis-Ostbornov. O grobu B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser meiner Vorfahren in mütterlicher Linie und deren Verwandten in Steiermark, Kärnten und Krain. Chronik einer Grossfamilie* (Manuskript). Graz, 1988, 72.

¹³⁴ O tem natančno: B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 33, 46–49.

Dobrna z graščino, ruševinami starega gradu, vasjo in zdraviliščem, kot jo je leta 1838 naslikal mladi Anton Aleks baron Dienersperg (Zgodovinski arhiv na Ptuj, ZAP 6, Zbirka Muzejskega društva, šk. 52, MD-V-7, Plemiška rodbina Dienersberg)

Kratek pregled življenjskih zgodb šestih sorojencev, zadnjih na Slovenskem rojenih Dienerspergov, začnimo s tremi sinovi. Za naslednika glavnine rodbinskega premoženja in »glavne veje« rodu je bil določen najstarejši sin, sicer drugorojenec **Ferdinand** (1817–1853). Potem ko je leta 1840 najbrž res končal študij prava,¹³⁵ ga je svak grof Hoyos uvedel v uradniško službo, najprej pri graškem okrožnem uradu, nato pri guberniju, pri dveh uradih, kjer je služboval Hoyos sam. Ferdinand je nato v letih 1845 in 1846 izpričan kot konceptni praktikant pri okrožnem uradu v Celju, ker se je očitno že pripravljaj na prevzem očetove dobrnske graščine. Morda ni bilo v skladu z njegovimi pričakovanji, da je oče Franc Ksaver malo pred svojo smrtjo 1846 toplice prodal zetu Hoyosu, s čimer se je zdraviliški kompleks prvič in dokončno ločil od dobrnskega gospostva. Hoyos je sicer s tem prevzel

¹³⁵ Vtis, da je šolanje opustil po 1. letniku graškega liceja leta 1834 (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 33, 43), zna biti zavajajoč. Čeprav Ferdinandovega imena na liceju ne srečamo po 1. letniku filozofije leta 1834 (Universitätsbibliothek Graz (= UBG), Ms. 58–3, Universitätsmatriken, Band III 1827–1876, fol. 29', 33'), ugotovitev nima teže, ker so vsi študentje vpisani le v letu imatrikulacije. Vir druge roke, štajerski guverner grof Wickenburg, leta 1840 v podporo pridobitvi komorniškega naziva za Franca Ksaverja navaja, da je eden njegovih treh sinov – kar ne more biti nihče drug kot Ferdinand – tisto leto absolviral iz prava (ÖStA, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (= HHStA), Oberstkämmereramt (= OKäA), 335 B, Dienersberg Freiherr Franz Cajetan, 24. 9. 1840). Poleg tega je Ferdinand ravno od naslednjega leta 1841 izpričan kot konceptni praktikant pri graškem okrožnem uradu (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 34). Bilo bi nenavadno, ko pred tem šest ali sedem let ne bi počel ničesar.

zemljiškknjižne obremenitve gospostva Dobrna, tako da je dobil Ferdinand očetovo dediščino brez bremen.¹³⁶ Z njim ali za njim se je na Dobrno preselila tudi srednja sestra Ida Terezija, ki se je tu 29. julija 1847 omožila, sicer z izbrancem iz graške okolice.¹³⁷ Tisto leto je bilo zadnje in edino leto mirnega gospodarjenja barona Ferdinanda ter hkrati leto, ko so Hoyosi začeli na veliko najemati posojila in širiti bližnji zdraviliški kompleks. Tudi Ferdinand je svojo graščinsko posest v prvih dveh letih po prevzemu obremenil s posojili in dolgoval iz njenega naslova še dediščino sestri Mariji – Mari, a ti dolgovi so bili še zmerni.¹³⁸ Pričakovanja novega, tedaj enaintridesetletnega graščaka, o idiličnem življenju na deželi je presekala odprava fevdalnih odnosov jeseni 1848. Sprva je še kazalo, da bo na Dobrni, kjer je preživel lep del otroštva, tudi ostal. Bil je namreč dovolj priljubljen, da so ga kot novopečenega lastnika gospostva leta 1850, le slabi dve leti po zemljiški odvezi, izvolili za župana novoustanovljene občine Dobrna.¹³⁹ Vendar njen prvi župan ni dolgo opravljal zaupane funkcije, saj je domači kraj zapustil najverjetneje že leta 1851 ali najpozneje leto zatem. Na prigovarjanje zakoncev Hoyos je kljub nasprotovanju brata Antona Aleksa privolil v prodajo obeh graščin, Dobrne in Dobrnice, in njune dominikalne posesti Francu Antonu Kolowratu grofu Libsteinskemu, kar se je zgodilo junija 1851.¹⁴⁰ Prav grof Kolowrat je sedem let pozneje prižgal zažigalno vrstico, ki je konec leta 1858 raznesla Hoyosov »papirnati imperij« – prenovljene, a občutno prezadolžene toplice.¹⁴¹ Ferdinand te »družinske katastrofe« ni več doživel, saj je po slovesu od dobrnske posesti živel le še poldrugo leto, kratek čas varljive sreče in uspehov. V Gradcu, kamor se je preselil, je večji del kupnine vložil v lesno trgovino z družabnikom sumljivega slovesa in od njegovega brata kupil dvorca Brdce in Lešje pri Mozirju.¹⁴² Pol leta pred smrtjo, ki je ni mogel nihče slutiti, se je Ferdinand tudi oženil, in sicer 20. julija 1852 neznano kje s *Hermine Helene von Popowitz*, o kateri je znanega zelo malo. Morda je šlo za obiskovalko dobrnskih toplic ali šele za novo znanko iz Ferdinandovega zadnjega, graškega obdobja. »Eksotična« nevesta uniatske veroizpovedi, ob smrti leta 1899 pristojna v Arad na Ogrskem, Ferdinandu ni rodila potomca. Pozneje je živela v Gradcu in na Dunaju, kjer se je njeno življenje 46 let za moževim tudi izteklo.¹⁴³

¹³⁶ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 47.

¹³⁷ NŠAM, Matične Knjige, Dobrna, P 1831–1856, fol. 25. – Nevestino bivališče je bila tedaj dobrnska graščina.

¹³⁸ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 53.

¹³⁹ OROŽEN, *Zgodovina Celja in okolice. II. del (1849–1941)*. Celje: Kulturna skupnost, 1974, 115. – V dobrnskih maticah ga z naslovom župana ni najti, ko je šel 7. februarja 1850 za poročno pričo, je naveden kot lastnik obeh graščin, kajti županske volitve so izvedli šele pozneje; še 29. aprila 1850 je namreč v poročni matici omenjen nadrihtar občine Dobrna (NŠAM, Matične knjige, Dobrna, P 1831–1856, fol. 36, 37).

¹⁴⁰ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 1339; Hauptbuch 1, fol. 193.

¹⁴¹ Prav tam, Hauptbuch 29, fol. 583; prim. J. OROŽEN, Donesek (kot v op. 76) 288.

¹⁴² StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 10, fol. 1152, 1254; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 48–49, 53.

¹⁴³ O datumu poroke pričajo zgolj veliko mlajši Gothini genealoški priročniki. V priročniku za leto 1862 ni podatkov ne o Ferdinandovi smrti ne o poroki (*Gothaisches Genealogisches*

Ferdinand je nepričakovano preminil za tifusom 8. februarja 1853 v novem delu Gradca, star 37 let.¹⁴⁴

Še pred njegovo smrtjo sta se v štajersko prestolnico zatekla oba brata, Janez Nepomuk in Anton Aleks, potem ko sta drug za drugim kot ne najbolj uspešna častnika zapustila avstrijsko armado. Tragična osebnost z najtežjo usodo od vseh je bil srednji brat **Janez Nepomuk** (1818–1885). Enajstletnega je oče Franc Ksaver poslal na vojaško akademijo v Dunajskem Novem mestu, po poti »slavnih stricev« Dienerspergov, a ga je moral čez šest let po lastnih besedah vzeti ven »zaradi tihe narave in celotnega značaja«, ker »bi težko prišel ven kot častnik«. Toda takoj zatem ga je spet poslal v vojsko, tokrat v polk svojega svaka Jožefa barona Adelsteina, od koder so ga čez leto dni premestili karseda blizu doma, v graški pehotni polk. Slednjič je le prišel do čina nadporočnika in bil nazadnje spoznan kot »uporaben v običajni službi«, resen, dobrodušen, prizadeven, z veliko volje in nekaj darovi.¹⁴⁵ Pri samo 33-ih se je leta 1851 upokojil, se nato čez štiri leta za nekaj mesecev vrnil v vojsko kot inšpektor poljske bolnišnice,¹⁴⁶ po ponovni upokojitvi živel v Gradcu in kmalu zatem psihično zbolel. Kaže, da so ga zlomila bremena iz dolgih let premagovanja

Taschenbuch der freiherrlichen Häuser. Gotha : Justus Perthes, 12 (1862), 124), po priročniku iz leta 1891 pa je bil od 20. julija 1852 poročen z neko Hermine von Popowitz, rojeno v dvajsetih letih (geb. 182...) in označeno kot njegova vdova (*Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 41 (1891), 148). Kje sta se poročila, ni bilo mogoče ugotoviti, a zanesljivo ne na Dobrni, v Celju ali v Gradcu (prim. NŠAM, Matične knjige, Dobrna, P 1830–1856; prav tam, Celje–sv. Danijel, P 1845–1871; L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61). Glede na Ferdinandove zveze z Dunajem lahko samo domnevamo, da je nevesto našel tam. Po Lazarinijevi genealoški zbirki je umrla 22. julija 1899 na Dunaju (ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg). Dejansko je 26. julija navedenega leta v dunajski splošni bolnišnici preminila neka »Helene Baronin von Dimersberg«, vdova, stara 60 let, grškokatoliške vere, pristojna v Arad na Ogrskem (Stadt- und Landesarchiv Wien, Totenbeschauprotokolle 1899, Buchstabe D, Microfiche-Rolle Nr. 592). Umrla ne po imenu ne po starosti ne ustreza Ferdinandovi soprogi Hermine, a gre kljub temu za pravo osebo, kajti vdovine zahteve do grofa Hoyosa iz naslova hipoteke njenega moža razkrivajo, da je imela dve imeni – Helene Hermine, včasih pa je imenovana tudi samo Helene (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 1, fol. 201, 202, 203, 204; Hauptbuch 11, fol. 1355, 1356, 1357, 1358; Hauptbuch 29, fol. 594, 595, 596, 597, 598). Ob smrti je zmotna le starost, saj je bila v resnici kakšnih deset let starejša, a v bolnišnici se taka napaka zlahka pripeti. Do leta 1899 je kot baronica Helene navedena tudi v dunajskih naslovnih (*Lehmann's Allgemeiner Wohnungsanzeiger nebst Handels- und Gewerbe-Adreßbuch für die k. k. Reichshaupt- und Residenzstadt Wien und Umgebung nebst Floridsdorf und Jedlersdorf*. Wien : Alfred Hölder, 41 (1899), 200), potem ko je v šestdesetih letih nekaj časa živela v Gradcu (*Adreß und Geschäfts-Handbuch der Landeshauptstadt Graz*. Graz : Leykam's Erben, 1867, 78). O njenem izvoru ni znanega nič določnega; lahko bi izhajala iz družine bukovinskih vitezov Popowitschev (prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 111) 97). V zapuščinskem spisu za Ferdinandom, ki obsega le peščico dokumentov iz let 1854–1856, vdova ni omenjena, pa tudi ne morebiten (posthumno rojen) otrok (StLA, Bezirksgericht Graz I, D5/1853, Ferdinand Freiherr v. Dienersberg).

¹⁴⁴ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Andrä, Sterbefälle 1853, fol. 3; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 372. Ferdinand je preminil na Annengasse 633, glavni cesti med železniško postajo in starim mestom; prim. ZAL, LJU 340, Lazarinijeva genealoška zbirka, šk. VIII, Dienersperg.

¹⁴⁵ ÖStA, Kriegsarchiv (= KA), Conduite-Listen, K 548, 3. Kür. Reg./1849.

¹⁴⁶ ÖStA, KA, Grundbuchblätter, K 735, Feldspital Nr. 27, Heft 1, S. 3.

svoje nevojaške narave. Leta 1861 se je znašel v zasebni umobolnici na Dunaju, od koder so ga čez dve leti premestili v enako ustanovo v bližnjem Lainzu, kjer je v 67. letu starosti po 22 letih umrl 30. januarja 1885 za pljučnico.¹⁴⁷

Po Ferdinandovi zgodnji smrti in izbruhu bolezni pri Janezu Nepomuku je ostal edini nadaljevalec rodbinskega imena njun najmlajši brat **Anton Aleks** baron Dienersperg (1820–1889), za bližnje Anton. Že v prvem stavku svojih spominov, nadaljevanju očetove »družinske kronike«, je kot v opravičilo za neuspešno poklicno pot navedel, da bi se rad posvetil tehniki, a je mož materine sestre Ferdinand baron Carriere de Tour de Camp prepričal njegovega očeta, da ga je pri 19-ih poslal v vojsko. Pred tem očitno ni počel ničesar pametnega, saj po preselitvi družine v Gradec (1835), star 15 let, kot vse kaže, ni nadaljeval šolanja. Antonov opis devetletne kadetske in častniške poti se zdi eno samo premikanje transportov, saj z vojaško službo ni imel nikakršnega veselja. Prišel je sicer do podporočniškega čina, služboval v raznih krajih od severne Italije do avstrijske Poljske, nato pa sta se ga lotila revmatizem in naglušnost, kar naj bi bilo po njegovem zadosten razlog za upokojitev. Toda usodnega leta 1848 je vojsko zapustil na lastno pest in ostal brez pokojnine. V Jihlavi na Moravskem, kjer je služboval na koncu, se je 20. marca 1849 oženil s *Karolino (Charlotte) Sonnewend*, roj. *Heller* (1819–1882), ovdovelo hčerko papirničarja in materjo majhne hčerke, ter se z mlado družino najpozneje čez dve leti preselil v Gradec. Njegov prvi in edini sin *Ferdinand Karl Anton*, rojen 7. januarja 1850, je prišel na svet še v Jihlavi, hči *Antonija Marija* pa 12. januarja 1855 v Gradcu. Po poroki je največja skrb »brezposelnega podporočnika« Antona Aleksa postalo preživljanje družine, še zlasti ker je bila usoda skromne dediščine po očetu postavljena na kocko, saj je z njo, vpisano kot hipoteko na zdravilišče Dobrna, nepremišljeno upravljal svak grof Hoyos. Anton Aleks si je v Gradcu sicer kupil manjšo hišo, a ker ni imel rednih dohodkov, se je krajši čas preživljal kot diurnist na železnici in pomagal bratu Ferdinandu pri lesni trgovini. Bratova nenadna smrt leta 1853 ga je slednjič rešila gmotnih skrbi. Ferdinand je namreč njegovemu triletnemu sinu, svojemu soimenjaku Ferdinandu, kot edinemu moškemu potomcu Dienerspergov zapustil oporočno volilo 25.000 goldinarjev, uživanje te dediščine pa namenil Antonu Aleksu. Ferdinandova smrt je tako za Antona Aleksa pomenila srečo v nesreči, kajti dediščina po bratu je zadoščala za skromno, a še gosposko življenje petčlanske družine. Dienerspergovi so v glavnem živeli v najetih stanovanjih v Gradcu, se v sedemdesetih letih začasno preselili na Dunaj, kjer je hči Antonija obiskovala konservatorij, po Karolinini smrti pri hčerki iz prvega zakona, poročeni v Ormožu, pa se je ovdoveli Anton Aleks poslovil od Gradca in se preselil na Kog pri Ormožu k hčerki Antoniji, por. Kofler. Karolina je umrla pri hčerki iz prvega zakona 20. septembra 1882 v Ormožu, in sicer za pljučnim endemom, stara 63 let, ko je sicer še stalno živela v Gradcu. Anton Aleks je neposredno zatem

¹⁴⁷ ÖStA, KA, Pensionsprotokoll, Band III, fol. 244. – Protokol vojaških upokojencev je razkril tudi dolgo iskani kraj njegove smrti. Datum smrti, a brez navedbe kraja, namreč navaja *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 36 (1886), 166, kjer je umrli označen samo kot »K. K. Leutnant a. D.« (k. kr. neaktivni poročnik). O smrti: Röm-kath. Pfarramt Lainz-Speising, Sterbebuch Lainz IV 1875–1896, fol. 94.

izpraznil graško stanovanje in med drugim prepeljal na spodnje Štajersko zbirko rodbinskih portretov in očetove spomine, ki jih je sam nadaljeval, a ne tudi končal. Glede na to, da se je vse to ohranilo pri hčerki Antoniji na Kogu in da v ormoških župnijskih zapisnikih duš ni njegovega imena, je moral vsaj večino časa stanovati pri Koflerjevih, čeprav je umrl pri pastorki Mariji Geršak v Ormožu. Za 69-letnika je bila 10. januarja 1889 usodna ohromitev pljuč. Zadnja štiri desetletja svojega življenja po odhodu iz vojske je, kot vse kaže, preživel brez posebnega dela. Iz skromno ohranjenega osebnega arhiva je mogoče sklepati le o konjičkih »brezdelnega« barona. Anton Aleks se je zanimal za zgodovino, zlasti vojaško, se zabaval s tehniko, hkrati pa je z risanjem in pesnjenjem dajal duška svojim umetniškim hotenjem. Iz liričnih, deloma osebno izpovednih pesnitev vejeta osamljenost in zapuščenost, kolikor je v njih vedrine, je ujeta v melanholijo.¹⁴⁸

Nagrobnik Antona Alekša in Karoline (Charlotte) baronov Dienersperg na ormoškem pokopališču (foto: B. Golec, marec 2011)

Zanimiva je pot, ki je Antona Alekša in njegovo soprogo Karolino privedla na Slovensko, v spodnještajersko ožjo domovino baronov Dienersperg. Potem ko se je pastorka oziroma hči Marija (Marie) Sonnewend leta 1868 v Gradcu omožila z

¹⁴⁸ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 45–51, 56–59.

znanim slovenskim narodnjakom odvetnikom dr. Ivanom Geršakom (1838–1911) in se z njim tri leta zatem preselila v Ormož – tu je bil Geršak naslednja štiri desetletja steber slovenstva – se je njena polsestra **Antonija baronica Dienersperg**, seznanila s Ptujčanom **Ludvikom Koflerjem** (1843–1914), veleposestnikom na Kogu, po vsej verjetnosti med obiski pri sestri v Ormožu. Poročila se je 19. marca 1876 na Dunaju, kjer je obiskovala konservatorij, zadnji dan istega leta se je zakoncema Kofler v Gradcu rodil edinec Ludvik, kmalu zatem pa se je mlada družina za stalno naselila na svojem kogovskem posestvu. Kog je pravzaprav »kraj žalostnega spomina« na zadnji poganjek Dienerspergovega rodu, ki je živel in ugasnil na Slovenskem. Antonija Kofler je preminila pri 52-ih 2. januarja 1908 za vnetjem pljuč, njen sin in dedič **Ludvik Kofler ml.** pa neporočen 12. februarja 1914 v 38. letu za vodenico. Pravdanje in dvakratna razglasitev za opravilno nesposobnega zaradi razsipništva pričajo o njegovem neurejenem življenju, kar je bilo nazadnje tudi usodno za zdravje tega Valvasorjevega petkrat pravnuka. Na kogovsko pokopališče, kjer ni danes nobenega pomnika na Koflerjevo družino, mu je še isto leto sledil 71-letni oče Ludvik Kofler st. Posest s hišo je Ludvik ml. zapustil svojemu zdravniku, ta pa prodal družini Breznik, ki je v 30. letih prejšnjega stoletja poskrbela za ustrezno muzejsko hrambo Dienersperg-Koflerjeve galerije slik in dela arhiva. Zbirka portretov se je znašla v Narodnem muzeju v Ljubljani, ostanki arhiva Antona Alekša in dragocena »družinska kronika« Dienerspergov pa v rokah ptujskega Muzejskega društva.¹⁴⁹

Naravnost melodramatična se zdi usoda zadnjega moškega nosilca priimka Dienersperg, **Ferdinanda barona Dienersperga** (1850–1905), edinega strica nesrečnega Ludvika Koflerja. Ferdinand je predstavljal tudi zadnjo generacijo Dienerspergov – poklicnih častnikov. Njegova vojaška kariera v avstrijski armadi je bila precej uspešnejša kakor očetova, a jo je prekinila prezgodnja smrt. Služboval je v različnih delih monarhije, se slednjič povzpел do čina topniškega majorja, bil priljubljen in vzoren častnik, pravi zgled avstrijskega mirnodobnega oficirja, ki se ni nikoli srečal s pravo vojno. Zadnja leta je služboval na Ogrskem in se pri 55-ih, ko se je zdel na vrhuncu moči, nameraval poročiti, da bi izpolnil še obveznost do svojega rodu, toda le malo pred ciljem je omagal. Na strelišču se ga je nepričakovano polotila bolezen in upanje na ozdravitev je vse bolj plahnelo, ko ga je zadela še možganska kap in mu paralizirala desno polovico telesa. Nesrečni major je svoje življenje sklenil v nekaj tednih. Zmogel je le še toliko moči, da se je 15. decembra 1905 v budimpeštanski garnizijski bolnišnici poročil – v poročno matično knjigo se niti ni več mogel podpisati – in še isti dan zatisnil oči. Z njegovo smrtjo, odhodom v večnost na poročni dan, je ugasnila tudi rodbina baronov Dienersperg.¹⁵⁰

¹⁴⁹ B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause,« – med uboštvo, glasbo, portreti neznanih prednikov, shizofrenijo in evtanazijo. Usode zadnjih Valvasorjevih potomcev na Slovenskem v prvi polovici 20. stoletja in njihova kulturno-umetnostna zapuščina. *Zgodovina za vse* XVII (2010), 66–72. Nekaj dopolnitev: B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 56–60.

¹⁵⁰ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 60. – O poznejši usodi njegove vsega nekajurne soproge ni znanega ničesar. 23 let mlajša, ob poroki 32-letna Marie Mathilde Epstein, se je rodila 15. maja 1873 v Vézspremu. Iz poročne matice ni razvidno, kaj so bili njeni starši, vsekakor pa ne plemiškega stanu.

Ta je dala tudi po ženski strani le malo potomcev. Od Ferdinandovih treh poročenih tet sta dve sicer imeli otroke, a je vsaki odrasel samo eden, v naslednji generaciji pa je ostala le še ena neporočena oseba. Z smrtjo te, v Gradcu leta 1936, je rod Franca Ksaverja barona Dienersperga (1773–1846) izumrl. Njegove tri hčerke Kajetana – Jetta, Ida Terezija – Tekla in Marija – Mari so, kot že rečeno, druga za drugo v kratkem času preminile v Celju, potem ko so glavino življenja preživele daleč od rodnega oziroma domačega mesta (dve sta se rodili v Celju, Ida Terezija na Dobrni). Doma na spodnjem Štajerskem se je leta 1832 omožila le najstarejša Kajetana, ki je pri 17-ih postala soproga v Celju službujočega Dunajčana Johanna grofa Hoyosa. Mlajši sestri sta z možnostjo počakali do smrti staršev in stopili pred oltar z neplemičema, obe leta 1847, v zadnjem letu Dienerspergove »družinske idile«, pred usodnimi dogodki, ki so sledili v letih po zemljiški odvezi. Kot je soditi po spominih brata Antona Aleksa, je bila vsega »zla« kriva nezmernost »intrigantskega« grofa Hoyosa, ki je v dobrem desetletju lastništva do leta 1858 zavozil dobrnsko zdravilišče, prepričal svaka Ferdinanda barona Dienersperga v prodajo graščine (1851) in poskrbel, da nanj v ključnih trenutkih ni mogel vplivati brat Anton Aleks. Tega je spravljala v žalost tudi »ravnodušnost mojih dragih sester«, s čimer je očitno mislil na premajhno skrb sester za usodo dobrnske dediščine po očetu.¹⁵¹

Kaj se je torej zgodilo z Dobrno in kakšna je bila življenjska zgodba **Kajetane baronice Dienersperg, poročene grofice Hoyos** (1815–1892)? Zdi se, da Kajetana – Jetta ni imela veliko besede pri sedem let starejšem soprogu, ki ga je rosno mladi 17-letnici prejkone izbral njen oče. Velikopotezni in ambiciozni Hoyos je mislil predvsem na svojo uradniško kariero, najprej v Celju in od leta 1836 v Gradcu, si že leta 1840 priskrbel naziv c. kr. komornika,¹⁵² in imel, kot vse kaže, precejšen vpliv tako na svaka Ferdinanda kot tudi na tasta Franca Ksaverja. Poleg obveznosti do Dienerspergovih otrok, ki so Hoyosu zaupali upravljanje svoje dediščine, naložene v dobrnsko zdravilišče, se je Hoyos za prezidavo in širjenje zdraviliškega kompleksa zadolžil do vrtoglavih višin pri raznih hranilnicah in zasebnikih, največ v Gradcu. Tam je kot svetnik pri štajerskem namestništvu z družino po večini tudi prebival, medtem pa je šla Dobrna konec leta 1858 na izvršbeno dražbo.¹⁵³ Od Hoyosovega na videz velikega in predvsem bleščečega premoženja očitno ni ostalo niti toliko, da bi si v Gradcu kupil lastno hišo oziroma vsaj ne za daljši čas.¹⁵⁴ Pač pa je Kajetana leta 1859, slabo leto po izgubi toplic, kupila del bližnje graščinske posesti Dobrnica, in sicer graščino z opuščeno novo pivovarno in kletmi. Dobrnica, nekoč v lasti družine njene matere baronice Adelstein, od 1822 njenega očeta in nato do 1851 brata Ferdinanda, se je zdaj pod drugim priimkom za nekaj let spet vrnila v posest Dienerspergove družine. Zanimivo, da jo je pred Kajetaninim nakupom kratek čas (1855–1857) posedoval njen taborski bratranec Janez Nepomuk

¹⁵¹ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 42–43, 48, 53.

¹⁵² ÖStA, HHStA, OKÄA, 335 B, Hoyos Graf Johann.

¹⁵³ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 47; J. OROŽEN, Donesek (kot v op. 76) 288.

¹⁵⁴ Hoyosa v naslovnih Gradca in drugih virih ni zaslediti kot lastnika hiše (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 55).

vitez Resingen in da jo je temu Kajetana leta 1866 spet prodala.¹⁵⁵ V času njenega lastništva je h graščini spadala komaj vzpostavljena, a že ne več delujoča pivovarna, pod Resingenom je Dobrnica dobila lep vrt s parkom in novimi stavbami, zakonca Hoyos pa se semkaj iz Gradca nista preselila.¹⁵⁶ Po prodaji Dobrnice sorodniku so se Dienerspergi oziroma Hoyosi dokončno poslovili od Dobrne, kjer smo jih srečevali skoraj sto let, od leta 1770, ko je Kajetanin ded Avguštin kupil dobrnsko gospostvo in z njim nevesto, domačo grajsko hčerko.

Kajetana in Johann grof Hoyos sta tako ali tako vseskozi, tudi ko sta imela dobrnsko zdravilišče oziroma pozneje graščino Dobrnica, stalno prebivala v Gradcu, kjer je Johann opravljal visoko funkcijo pri namestništvu.¹⁵⁷ Od njiju, pravzaprav iz rok njunega edinca Franca, je Štajerski deželni arhiv v osemdesetih letih 19. stoletja prevzel razmeroma skromni Dienerspergov družinski arhiv, ki seže do konca 16. stoletja in se je znašel v Gradcu že leta 1835, po preselitvi Dienerspergove družine z Dobrne v štajersko prestolnico.¹⁵⁸ Ne vemo, zakaj sta se zakonca Hoyos v poznih letih odločila, da se spet preselita na Spodnje Štajersko, tokrat v Kajetanino rodno Celje. Zdi se, da je šla tja najprej Kajetana, sodeč po graških virih leta 1891,¹⁵⁹ morda skupaj s sestro Ido Vital, ki je na Hoyosovem celjskem naslovu umrla med smrtma obeh zakoncev. 76-letna Kajetana – Jetta je tam preminila 3. januarja 1892

¹⁵⁵ Ferdinand baron Dienersperg je Dobrnico prodal Francu grofu Kolovratu 20. in 26. junija 1851, Janez Nepomuk Resingen pa od njega kupil s kupoprodajnim pogodba 28. 9. in 1. 10. 1855. Naslednji lastnik Prokop pl. Zeidler jo je kupil 30. 3. 1870 (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 1, fol. 193–194; Hauptbuch 8, fol. 429). Od Dobrnice se je kot poseben zemljiškoknjižni vložek ločilo graščinsko poslopje s pivovarno in drugimi poslopji, ki jih je Resingen hkrati z graščinama kupil od grofa Kolowrata, in jih že 27. junija 1857 prodal Matiji Burgerju. Od Burgerja je to posest 22. 10. 1859 kupila Kajetana grofica Hoyos in jo 15. 5. 1866 prodala Resingenu, ta pa 30. 3. 1870 Prokopu Zeidlerju (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 32, fol. 591).

¹⁵⁶ Razmere na Dobrni je leta 1861 opisal Kajetanin bratranec Franc vitez Gadolla v rokopisnem orisu Dobrne: veliko pivovarno je tu zgradil grof Kolowrat, lastnik med letoma 1851 in 1855, a je od nje kmalu ostala samo skalna klet z vodovodom. V času, ko je bila lastnica Kajetana grofica Hoyos, so v graščinski stavbi prebivali upravitelj bližnjega premogovnika in rudarji ter Kajetanina ostarela teta Barbara-Babette baronica Adelstein, poročena s polkovnikom Ferdinandom Carriere de Tour de Campom (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 240 (1124), fol. 9–9', 11).

¹⁵⁷ Ime grofa Hoyosa srečujemo med stanovalci Gradca vse do preselitve v Celje leta 1891 (B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 55). Navzočnost Hoyosov v župniji Dobrna je v knjigah status animarum zabeležena le bežno. V knjigi za obdobje 1848–1857 je grof Johann naveden kot lastnik kopališkega kompleksa, in sicer z opazko p. t. (pro tempore), v naslednji knjigi 1853–1869 pa so tu že drugi ljudje (NŠAM, Zapisniki duš, 0030 Dobrna, K01 (1831–1840), str. 6 in 7; K04 (1858–1868), s. p.).

¹⁵⁸ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 21. – Do drugačnih sklepov o usodi arhiva sem na podlagi pomanjkljivih podatkov prišel leto prej (B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause,« (kot v op. 149) 70).

¹⁵⁹ Ob popisu prebivalstva 31. decembra 1890 sta bila zakonca Hoyos še v Gradcu (Stadtarchiv Graz (= STAG), Volkszählung 1890, Volkszählungsprotokoll II. Bezirk, IV. Band, 13114–16571, No. 15507). Zanimivo je, da je v prijavnno-odjavni knjigi bivališč naveden samo Johann z neko gospodično Feill, ne pa tudi Kajetana; v Celje se je odselil (za ženo ali skupaj z njo?) 2. junija 1891 (STAG, MPG, Meldebuch H). Gospodična Feill je bila po popisu 1890 Hoyosova gospodinja, rojena leta 1824 (kot zgoraj, No. 15508).

za možgansko kapjo, 88-letni upokojeni gubernijski svétnik grof Johann pa 6. decembra 1896 za telesno oslabeledostjo. Oba so, tako kot sestro in svakinjo Vitalovo (1894), pokopali na celjskem mestnem pokopališču.¹⁶⁰

S spodnjo Štajersko, natančneje z Dobrno, je povezano tudi zadnje rojstvo kakšnega člana te veje Dienerspergove rodbine na slovenskem ozemlju. V dobrnski graščini, na domu svojih starih staršev, se je zakoncema Hoyos 1. septembra 1833 rodil edinec **Franč Ksaver grof Hoyos** s polnim imenom *Franč Ksaver Anton Ernest Baltazar Marija*.¹⁶¹ Ob preselitvi Dienerspergove družine v Gradec mu je bilo komaj dobri dve leti. Po končani graški gimnaziji se je, star 18 let, leta 1851 odločil za častniško kariero, ki sta ji prav tedaj rekla zbogom njegova strica Anton Aleks in Janez Nepomuk, oba sicer prizadevna, a precej neuspešna častnika. Bržčas očetu grofu Hoyosu ni bilo preveč pogodu, da se je njegov edinec podal v vojaške vode, še posebej v tistem negotovem času, ko je sam zapovrh gradil dobrnski zdraviliški »imperij« in v sinu videl svojega vrednega naslednika. Toda s Francem Ksaverjem je v cesarsko armado, k dragoncem, po dolgem času spet vstopil nadarjenejši častnik iz Dienerspergovega rodu. Čeprav mladi grof ni imel predhodne vojaške izobrazbe, je precej obetal s svojim dobrim značajem, zadostno nadarjenostjo, vztrajnostjo, dobrodušnostjo, priljubljenostjo in močno telesno konstrukcijo. Samo leto dni po vstopu v vojsko je dobil čin podporočnika in se izkazal kot dokaj dober voditelj.¹⁶² Vseskozi je ostal pri istem polku, bil po štirih letih že nadporočnik, nato pa vojsko leta 1858 zapustil po skupno nekaj manj kot sedmih letih službovanja.¹⁶³ Po lastnih besedah naj bi storil tak korak samo na željo svojega očeta, ki je želel, naj upravlja njegovo majhno posest. Besede, zapisane v prošnji za pridobitev naziva komornika,¹⁶⁴ so nastale le nekaj tednov zatem, ko je moral Frančev oče Johann grof Hoyos, državni uradnik v Gradcu, prodati zdravilišče Dobrna in je družina tako rekoč bankrotirala.¹⁶⁵ Trditev v isti prošnji, da živijo sicer spodobno, a umaknjeno življenje, velja očitno za večji del Frančevega življenja. Dobro leto po izstopu iz armade se je kot neaktivni nadporočnik in komornik, star 26 let, 23. junija 1859 na Dunaju oženil s *Hermine Mario Hauck*, hčerko trgovca in hišnega posestnika. Takšna nevesta za grofa in komornika stanovsko ni bila ravno najboljša »partija«, a zato dovolj petična.¹⁶⁶ Slabo leto po poroki Franca Ksaverja grofa Hoyosa in

¹⁶⁰ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1886–1894, fol. 264, 407; M 1895–1899, fol. 131. – Prim. *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 112 (1939), 233.

¹⁶¹ NŠAM, Matične knjige, Dobrna, R 1830–1848, fol. 19. – Ob tako dolgem imenu se je krstitelj znašel v očitni zadregi in je pred vpisom krščenčevih imen posebej poudaril, da je bil »otrok krščen z naslednjimi imeni«.

¹⁶² ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 570, DR 4/1852–1854; K 577, DR 4/1857–1858. – Zadnje leto služenja v vojski so ga sicer označili kot zelo povprečno nadarjenega, sicer pa poštenega značaja, prizadevnega in uspešnega.

¹⁶³ *Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthums*. Wien : K. k. Hof- und Staats (Aerial) Druckerei 1852, 441; 1853, 450; 1854, 545; 1855, 458; 1856, 442; 1858, 418.

¹⁶⁴ HHStA, OKaA, 490 B, Akten 1859, Hoyos Graf Franz, 16. 1. 1859, 26. 1. 1859.

¹⁶⁵ B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 38, 45.

¹⁶⁶ Ob poroki 21-letna Hermine Maria Hauck se je rodila na Dunaju 6. septembra 1838 kot nezakonska hči oskrbnice, sicer hčerke tkalskega mojstra, in bila pozakonjena šele pri štirih

njegove neplemiške soproge je prišla 6. aprila 1860 nekje na Dunaju na svet njuna edinka ali edina odrastla hči **Eugenie Hermine**. Deklica je pri štirih letih 8. junija 1864 izgubila komaj 26-letno mater in dobila leto dni pozneje, 25. junija 1865, za nadomestno mamo svojo teto, materino komaj 17-letno sestro *Antonio Hauck*.¹⁶⁷ Malo pred vnovično poroko, leta 1865, se je Hoyos vrnil v vojsko in ostal v njej sicer nižjim, poročniškim činom do leta 1870, nekaj časa kot adjunkt pri ulanskem polku.¹⁶⁸ Glede na to, da je razpolagal s spodobnim premoženjem svoje žene, ga v vojsko skoraj gotovo ni pregnala gmotna stiska, temveč drugi nagibi. Primerno njegovemu življenjskemu slogu vemo o njem le malo. Po kar dvakrat prehitro končani častniški karieri se ni podal v kakšno civilno državno službo in je tako vedno naveden samo kot častnik in komornik. Dobro desetletje je prebival na Dunaju,¹⁶⁹ nato pa neznanu kje, dokler se ni pred smrtjo z ženo in hčerko ustalil na svoji posesti v bližnjem Ober St. Veitu. Tu je preminil 25. julija 1896, star 63 let,¹⁷⁰ nekaj mesecev preden mu je v Celju umrl oče. Grof naj bi zadnji čas živel v dokaj skromnih razmerah in povsem odmaknjeno.¹⁷¹ O usodi vdove in hčerke iz prvega

letih in pol 7. marca 1843, malo po poroki svojih staršev (27. februarja 1843), tedaj 51-letnega očeta Franza Paula Haucka in 33-letne matere Antonie Müller. – Diözesanarchiv Wien (= DAW), Matrikenarchiv, Matriken–Zweitschriften, Wien–Landstrasse, Geburten 1838, fol. 104; Trauungen 1859, fol. 177). – Podatke mi je priskrbel Peter Prokop, naključni znanec iz čitalnice rodoslovnega društva »Adler«, ki se mu zanje in za drugo nesebično in izdatno pomoč iskreno zahvaljujem.

¹⁶⁷ Ni še ugotovljeno, v kateri dunajski župniji so Hoyosovi živeli v tem času in v katerih matičnih knjigah gre iskati podatke, ki jih poznamo iz Gothinih genealoških almanahov, med drugim datum rojstva Antonie Hauck 13. junij 1848. (*Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 45 (1872), 366; 59 (1886), 437; 66 (1893), 450; 72 (1900), 356; 73 (1901), 360; 74 (1902), 377; 82 (1909), 404; 89 (1916), 437; 102 (1929), 241; 104 (1931), 241; 110 (1937), 185; 112 (1939), 233). – Šele po smrti hčerke Eugenie Hermine je v Gothinem priročniku naveden kraj rojstva Dunaj (*Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser* 112 (1939), 233), kar je skupaj s podatkom o kraju smrti njenega očeta sploh lahko privedlo do iskanja genealoških podatkov v dunajskih virih. Nekrolog za Hoyosom v *Prager Zeitung* 28. julija 1896 (Sterbefälle) navaja, da je iz njegovega prvega zakona izšlo več otrok, kar ni nujno res. Če pa že, so pomrli še zelo majhni, saj je imel leta 1868 le enega živga otroka (Conduite-Liste 1868 v: ÖStA, KA, Qualifikationslisten, K 1152). Tudi trditev v nekrologu, da je sodeloval v vojnih pohodih leta 1848, 1859 in 1866, nikakor ne more biti točna, kajti Hoyos med prvima dvema vojnima sploh ni služil v vojski, tako kot v nasprotju s trditvijo v nekrologu ni mogel biti dolgo stacioniran v Milanu, če sploh kdaj.

¹⁶⁸ Conduite-Liste 1868 v: ÖStA, KA, Qualifikationslisten, K 1152. – Iz vojske naj bi po istem viru izstopil šele leta 1873, vendar se njegovo ime zadnjič pojavi v vojaškem šematizmu za leto 1870 (*Kais. königl. Militär-Schematismus für 1870*. Wien : K. k. Hof- und Staats Druckerei, 548, 613).

¹⁶⁹ V naslovniku Dunaja se prvič pojavi šele leta 1868 (*Lehmann's Allgemeiner Wohnungs-anzeiger nebst Handels- und Gewerbe-Adreßbuch für die k. k. Reichshaupt- und Residenz-stadt Wien und Umgebung*. Wien : Alfred Hölder, 6 (1868) 435), zadnjič pa 1880, ko je imel v II. okraju le še začasno bivališče (Absteigquartier) (*Lehmann's Allgemeiner Wohnungs-Anzeiger* 18 (1880), 430).

¹⁷⁰ Röm-kath. Pfarramt Ober St. Veit, Wien XIII, Sterbebuch 1896, fol. 107. – Šele po njegovi smrti najdemo v Gothinih genealoških priročnikih namig, kje je živel, in sicer iz podatka, da je umrl na Dunaju (gl. op. 167).

¹⁷¹ Nekrolog v *Prager Zeitung* 28. 7. 1896, Sterbefälle. – Zanimiva je ugotovitev, da njegovega imena vse od leta 1880 ni več v dunajskih naslovnih (prim. *Lehmann's Allgemeiner*

zakona, ki sta ob smrti Franca Ksaverja živeli skupaj z njim,¹⁷² je odtlej znanega zelo malo. Hči Eugenie je v letih 1897 do 1902 izpričana na očetovem zadnjem naslovu,¹⁷³ od leta 1902, ko ji je bilo 42 let, pa v Gothinih priročnikih kot živeča v Londonu.¹⁷⁴ Tam se je nato mudila tri desetletja, ostala vseskozi neporočena, morda zaposlena kot guvernantka ali družabnica. Po dobrih dvesto letih se je torej zopet nekdo iz Valvasorjevega rodu znašel v angleški oziroma zdaj britanski prestolnici, kjer je kranjski polihistor, njen petkrat praded, 14. decembra 1687 doživel svoje največje življenjsko priznanje s sprejemom v najstarejšo angleško akademijo, Kraljevsko družbo.¹⁷⁵ Komaj je verjeti, da bi se grofična Hoyos tega zavedala, čeprav bi se o tem lahko še v mladosti poučila iz Dienerspergovih rodovnikov v Hoyosovi posesti. Toda ne pozabimo, da Valvasorjevo ime v njenem času ni veliko pomenilo niti na Štajerskem, kaj šele na Dunaju, kjer se je Hoyosova rodila in odrasčala. Hermine Eugenie se je malo pred smrtjo vrnila iz Londona v domovino, a ne na Dunaj, temveč v Gradec, kjer je preminila 15. novembra 1936 za rakom, stara 76 let.¹⁷⁶ Ker ni imela potomcev, je z njeno smrtjo ugasnila še ena veja na Valvasorjevem rodovnem deblu, zadnja veja potomcev Franca Ksaverja barona Dienersperga, čigar drugi potomci so bili tedaj že vsi pokojni.

Stara teta »londonske« grofice Hoyos, druga Dienerspergova hči **Ida Terezija** (1819), ki jo viri poznajo tudi kot Teklo, običajno pa kot Ido, se je omožila šele 15 let za prvorojenko Kajetano, stara 28 let, in sicer kot druga iz te generacije z neplemičem, le malo za sestro. Poroka 29. julija 1847 je bila v nevestini domači župniji na Dobrni, kjer je Ida tedaj izpričano živela pri bratu, graščaku Ferdinandu. Njen dve leti starejši ženin **Anton Vital** je izviral iz družine lastnika fužin v Oberzeiringu na Zgornjem Štajerskem in je ob poroki posedoval graščino Reinthal

Wohnungs-Anzeiger (kot v op. 169) 1881–1896), čeprav naj bi po nekrologu preživel zadnja leta prav v Ober St. Veitu. Verodostojnost nekrologa je sicer vprašljiva zaradi več netočnih podatkov o Hoyosovi častniški poti (gl. op. 167).

¹⁷² O tem kopija zapisnika o grofovi smrti z dne 4. avgusta 1896, najdena med spisi Okrajnega sodišča Hietzing (Wiener Stadt- und Landesarchiv), ki mi jo je posredoval Peter Prokop.

¹⁷³ *Lehmann's Allgemeiner Wohnungs-Anzeiger 1897, Zweiter Band, 446; 1902, Zweiter Band, 481.*

¹⁷⁴ Gl. op. 167. – Morda je Eugenie Hermine pristala na Otoku tudi zaradi neke kazenske zadeve, ki poblize ni znana. V zapisnik o smrti grofa Hoyosa so pozneje priložili poizvedbo deželnega sodišča za kazenske zadeve, datirano 28. januarja 1900, ali sta imeli vdova in hči ob grofovi smrti pravnega zastopnika in ali je znan njegov naslov (gl. op. 172). Ime vdove Antonie se zatem sicer še pojavlja v Gothinih priročnikih, a vedno s praznim oglasnim oklepajem, ki nadomešča neznan kraj bivanja (gl. op. 167).

¹⁷⁵ B. REISP, *Kranjski polihistor* (kot v op. 32) 178.

¹⁷⁶ Po Gothinem priročniku iz leta 1931 je tedaj še prebivala v Londonu, priročnik iz leta 1937, ko je bila v resnici že mrtva, navaja njen graški naslov, izdaja iz leta 1939 pa podatek o smrti v Gradcu (*Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 104 (1931), 241; 110 (1937), 185; 112 (1939), 233). – Grofica Hoyos, v mrliški matici označena kot »Private« in samska, je preminila na naslovu Strassoldogasse 6 (STAG, Sterbeprotokoll 1936, November, No. 149). Lastnici hiše sta bili dve plemkinji, Maria in Erika Leutrum-Ertingen, ki jima avstrijski pravni red od leta 1919 ni več priznaval plemiškega naslova (*Adressbuch der Landeshauptstadt Graz* 59 (1936), 109).

v graški primestni župniji St. Peter.¹⁷⁷ Graščino je še pred letom 1854 prodal in zakonca sta se preselila v Gradec, kjer je Anton vse do smrti izpričan kot hišni posestnik na Jakominijevem trgu (Jakominiplatz), na pragu starega mesta.¹⁷⁸ Zakonca brez otrok¹⁷⁹ očitno nista živela v najbolj harmoničnem zakonu. Ida je nazadnje, stara že malo čez sedemdeset let, leta 1891 ali 1892 zapustila moža¹⁸⁰ in pri 75-ih umrla 6. novembra 1894 za oslabele srca v Celju,¹⁸¹ kjer so jo tudi pokopali in kjer je imela tedaj, po smrti obeh sester, še svaka grofa Hoyosa in nečakinjo Garbichevo, hčerko sestre Marije. Živela je na Graški cesti št. 24 pri sestri Kajetani grofici Hoyos, umrli slaba tri leta pred njo, in pri svaku, ki jo je za dobri dve leti preživel.¹⁸² Zelo pomenljiva je vsebina njene osmrtnice v celjski *Deutsche Wacht*, po kateri se je Idina pot iztekla »po dolgem trpljenju«, med svojci pa so navedeni samo nečak in nečakinji ter »drugo sorodstvo«, brez moža Antona Vitala.¹⁸³ Ta je živel še trinajst let do 31. avgusta 1907, ko je umrl v svoji graški hiši za starostno oslabele, star 90 let.¹⁸⁴

Štiri leta pred Idino smrtjo se je prav tako v Celju iztekla življenjska pot njene najmlajše sestre **Marije Ivane – Mari** (1824), ki se je tako kot Ida omožila leta 1847, in sicer 17. maja v Gradcu, stara 23 let. Svojega ženina bi lahko imela podobno kot

¹⁷⁷ NŠAM, Matične knjige, Dobrna, P 1831–1856, fol. 25. Ida je po poročni matici stanovala pri bratu Ferdinandu v graščini Dobrna. – Gothini genealoški priročniki navajajo zgolj ženino ime in Ido Terezijo imenujejo Ida Tekla (npr. *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser*. Gotha : Justus Perthes, 12 (1862), 125).

¹⁷⁸ Prodajo omenja njen bratranec Franc vitez Gadolla leta 1854 (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 911, fol. 12). – Zanimivo je, da ime Antona Vitala pogrešamo v indeksu štajerske deželne deske (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Personal-Index k. k. Landtafel A–Z). – O bivanju v Gradcu: *Adressbuch der Landeshauptstadt Graz und Geschäfts-Handbuch für Steiermark*. Graz : A. Leykam's Erben, 1862, 106; STAG, Volkszählung 1880, T–Z, Vital Anton; prav tam, Volkszählung 1890, Volkszählungsprotokoll II. Bezirk, II. Band, 4342–9683, No. 5350; STAG, MPG, Meldekartei 1892–1925, Knr. 195.

¹⁷⁹ Zanesljivo jima noben otrok ni odrasel, kot vse kaže, pa se tudi nobeden ni rodil. V indeksih graških krstnih matic ni namreč zaslediti nobenega (DAG, Indizes zu Grazer Taufmatriken), prav tako tudi ne v krstnih maticah Vitalove rodne župnije Oberzeiring (DAG, Matriken-Zweitschriften, Oberzeiring, Geburten 1847–1865) in Idine domače župnije Dobrna (NŠAM, Matične knjige, Dobrna, R 1830–1848, R 1848–1866).

¹⁸⁰ Zakonca sta še navedena skupaj ob ljudskem štetju 31. decembra 1890 (STAG, Volkszählung 1890, Volkszählungsprotokoll II. Bezirk, II. Band, 4342–9683, No. 5350), v prijavnodjavni kartoteki prebivalstva mesta Gradec, ki se začenja leta 1892, pa ni Ide več ne na mozem ne na samostojnem naslovu (STAG, MPG, Meldekartei 1892–1925, Knr. 195).

¹⁸¹ NŠAM, Matične knjige, Celje, M 1886–1894, fol. 407. – Idino smrt v Celju sem izsledil le na podlagi sklepanja, da se je morda preselila tja, kjer sta v istem času živeli in umrli obe njeni sestri. – Datum smrti, a brez kraja, je sicer razkril rodovnik rodbine Dienersperg v posesti daljnega sorodnika dr. Franza Mahnerta iz Edelsgruba pri Gradcu.

¹⁸² NŠAM, Matične knjige, Celje, M 1886–1894, fol. 264; M 1895–1899, fol. 131.

¹⁸³ *Deutsche Wacht*, XIX, Nr. 89, 8. 11. 1894, 8. – Idin soprog ni objavil osmrtnice v graškem časopisju, v katerem so osmrtnice v tem času sicer redke (prim. *Grazer Zeitung*, november 1894).

¹⁸⁴ STAG, Sterbeprotokoll 1907, No. 2872. – Vital je bil ob smrti tudi posestnik vinogradniške posesti v Höchu na jugozahodnem Štajerskem, kjer sem Idino smrti brez uspeha iskal najprej, preden sem jo izsledil v Celju; Vitalovi dediči so bili njegovi nečaki, vso stanovanjsko opremo pa je zapustil svoji dolgoletni gospodinji (StLA, Bezirksgericht Graz, A VIII-431/1907).

sestra izbranega še za očetovega življenja, ker pa ne eden ne drugi izvoljenec nista bila plemenitega rodu, sta sestri morda počakali z možnostjo do očetove smrti (15. avgusta 1846), ki ni bila nepričakovana, in razdelitve dediščine konec istega leta. Marijin ženin **Nikolaus (Nikola) Garbich** je izviral iz dubrovniške kapitanske družine in bil ob poroki zaposlen kot uradnik pri gubernijskem računskem oddelku v Trstu.¹⁸⁵ Mladoporočenca bi se lahko spoznala v dobrnskem zdravilišču ali pač ob tej ali oni priložnosti v Gradcu, po poroki pa sta se preselila v Trst. Z rojstvi otrok nista imela sreče, saj sta po smrti v sili krščenega nedonošenčka *Georgiusa* 17. januarja 1848 čakala na drugega otroka več kot sedem let, a sta ju tudi ta in njun tretji otrok kmalu zapustila. *Rosa Andreana Francisca*, rojena 17. julija 1855, je dočakala le dobro leto (umrla 30. novembra 1856), *Rudolphus Gajetanus Franciscus*, ki je prišel na svet 29. oktobra 1858, pa ju je razveseljeval malo več kot pet let (umrl 3. novembra 1863). Mati Marija je tedaj nosila pod srcem zadnja dva otroka, dvojčici *Gaetano* in *Ido*, rojeni 22. aprila 1864, od katerih je prva preminila v petem letu starosti na novoletni dan 1869.¹⁸⁶ Za drugo, Ido, bi se po omembi v popisnici ljudskega štetja 1880 izgubila vsaka sled, če v krstni matici ne bi bilo pripisa, da se je 28. aprila 1914 omožila v Gradcu. V Trstu je tričlanska družina – oče Nikola, mati Marija in edinka Ida – zadnjič izpričana ob ljudskem štetju na zadnji dan leta 1880,¹⁸⁷ tik preden je oče, upokojeni svétnik finančne direkcije, 6. januarja 1881 v 62. letu umrl za bronhitisom.¹⁸⁸ V zadnjih letih je Garbich, amaterski tehnični strokovnjak, izpričan kot navtični svetovalec avstrijskega Lloyda,¹⁸⁹ še pred upokojitvijo pa je svoje ime ovekovečil tudi kot astronom.¹⁹⁰ Garbichevi so sicer vseskozi živeli na uglednih naslovih v mestnem središču, nazadnje v ulici Corti, v stavbi poznejše (stare) univerze. Toda vdovi in hčerki življenje v obmorskem vele mestu očitno ni bilo tako pri srcu kot možu in očetu, po rodu Dubrovčanu in tako rekoč rojenem na morju. Po njegovi smrti, a ne pred letom 1882,¹⁹¹ sta se preselili v Marijino rodno Celje, kjer je najmlajša Dienerspergova pri 66-ih umrla 25. aprila 1890 za

¹⁸⁵ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Maria Himmelfahrt, Trauungen 1847, pag. 4; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 336–337. – Garbich se je rodil 5. novembra 1819 v Dubrovniku očetu Juraju Garbichu in materi Rozi Turčinović (Biskupijski arhiv Dubrovnik, Matice krštenih župe Velike Gospe, Dubrovnik, svezak 13, pag. 51).

¹⁸⁶ Ufficio parrocchiale Beata Vergine del Soccorso, Trieste, Liber baptizatorum I, pag. 30, 247; Liber baptizatorum II, pag. 25, 174. – Za izpiske iz matic in kopije ter izpiske iz popisnic ljudskega štetja se iskreno zahvaljujem Anarži Slavec iz Doline pri Trstu, ki je v registrih pokopov pri sv. Ani (Archivio Generale del Comune di Trieste = CT AG) preverila tudi vse pokope članov družine Garbich.

¹⁸⁷ CT AG, fondo Censimenti, censimento 1857, reg. 12, Citta No. 1009; censimento 1880, Lazzaretto vecchio Nr. 12.

¹⁸⁸ Ufficio parrocchiale Beata Vergine del Soccorso, Trieste, Liber defunctorum II, pag. 79.

¹⁸⁹ *Almanacco e guida scematica di Trieste 1879*. Trieste, 1879, 193.

¹⁹⁰ Prim. njegovo leta 1871 v nemščini izdano delo o analitični metodi preračunavanja sončnega mrka in vseh drugih mrkov (N. GARBICH, *Analytische Methode zur Berechnung der Sonnenfinsternisse sowie aller anderen Occultationen*. Triest : F. H. Schimpff, 1871).

¹⁹¹ *Almanacco e guida scematica di Trieste 1882*. Trieste, 1882, 254.

marazmom, v skromnih razmerah v Rotovški ulici 16.¹⁹² Na drugem naslovu je slabi dve leti pozneje preminila njena sestra Kajetana – Jetta grofica Hoyos, ki pa se, kot kaže, tja ni preselila pred letom 1891. Šele po Marijini smrti je prišla za Kajetano in njenim možem v Celje sestra Ida Vital.

Marijina edina preživela hči **Ida Garbich** (1864), ki je imela ob materini smrti 26 let, je nato v mestu ob Savinji v šestih letih do 1896 pokopala obe teti in tetinega soproga grofa Hoyosa. Še skoraj četrto stoletja po materini smrti si ni našla ženina, je pa svojega bodočega moža spoznala že v Celju, saj se je leta 1898 od tam, dva meseca za njim in njegovo soprogo, preselila v Gradec. Pri dr. Emmanuelu Emingerju, svétniku graškega višjega deželnega sodišča, je bila očitno neke vrste družabnica in gospodinja hkrati, v mestni policijski kartoteki sicer označena kot »sirota po finančnem svétniku«. Kot neporočena je za očetom pač prejemale pokojnino, ki je ostala njen glavni vir preživljanja, dokler ni 28. aprila 1914, poldrugo leto po smrti Emingerjeve soproge Theresie, stopila na izpraznjeno mesto »gospe dvorne svétnice dr. Emingerjeve«. V Gradcu je vseskozi prebivala pri Emingerjevih,¹⁹³ s katerima je bržčas živela že prej v Celju ali pa se je z njima vsaj dobro poznala. V poročni matici je označena samo kot hči finančnega svétnika in baronice, stara 50 let, stanujoča na istem naslovu Naglergasse 12 kot njen 19 let starejši ženin *dr. Emanuel Guido Josef Eminger*, dvorni svétnik, rojen v Znojmu na Moravskem in tako kot Ida sin finančnega svétnika.¹⁹⁴ Zakonca zelo podobnega socialnega porekla sta slednjič, malo pred razpadom monarhije, prestopila še navidezno mejo, ki je ločevala plemenite avstrijske državljane od neplemenitih, a le za zelo kratek čas. Eminger, ki je kot sodnik višjega deželnega sodišča dobil 6. julija 1917 »uradniški« plemiški naslov »Edler von Reeming«¹⁹⁵ (premetanka iz črk njegovega priimka), je tega že spomladi 1919 izgubil, kot sploh vsi državljani mlade avstrijske republike. Umrl je štiri leta zatem, 25. aprila 1923, v svojem najemniškem graškem stanovanju, star 78 let.¹⁹⁶ Še ne 65-letna vdova Ida mu je sledila 27. januarja 1929, preminila za marazmom, tako kot slaba tri desetletja prej v Celju njena mati.¹⁹⁷

Vdova Ida Eminger in njena štiri leta starejša neporočena mrzla nečakinja Hermine Eugenie (grofica) Hoyos, ki je zapustila svet leta 1936 prav tako v Gradcu, sta bili še zadnji potomki Franca Ksaverja barona Dienersperga (1773–1846), njegovi

¹⁹² NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1886–1894, fol. 179. – Potem ko Anarža Slavec v tržaških pokopaliških evidencah ni našla pokopa Marije Garbich, me je na možen kraj njene smrti navedel podatek v graški prijavnno-odjavni kartoteke, da je Marijina hči Ida pred preselitvijo v Gradec (1898) živela v Celju (STAG, MPG, Meldekartei, Knr. 313, Garbich Ida). Točen datum Marijine smrti, vendar brez kraja, navaja sicer rodovnik rodbine Dienersperg v posesti daljnega sorodnika dr. Franza Mahnerta iz Edelsgruba pri Gradcu.

¹⁹³ STAG, MPG, Meldekartei, Knr. 159, Eminger Emmanuel; Knr. 313, Garbich Ida.

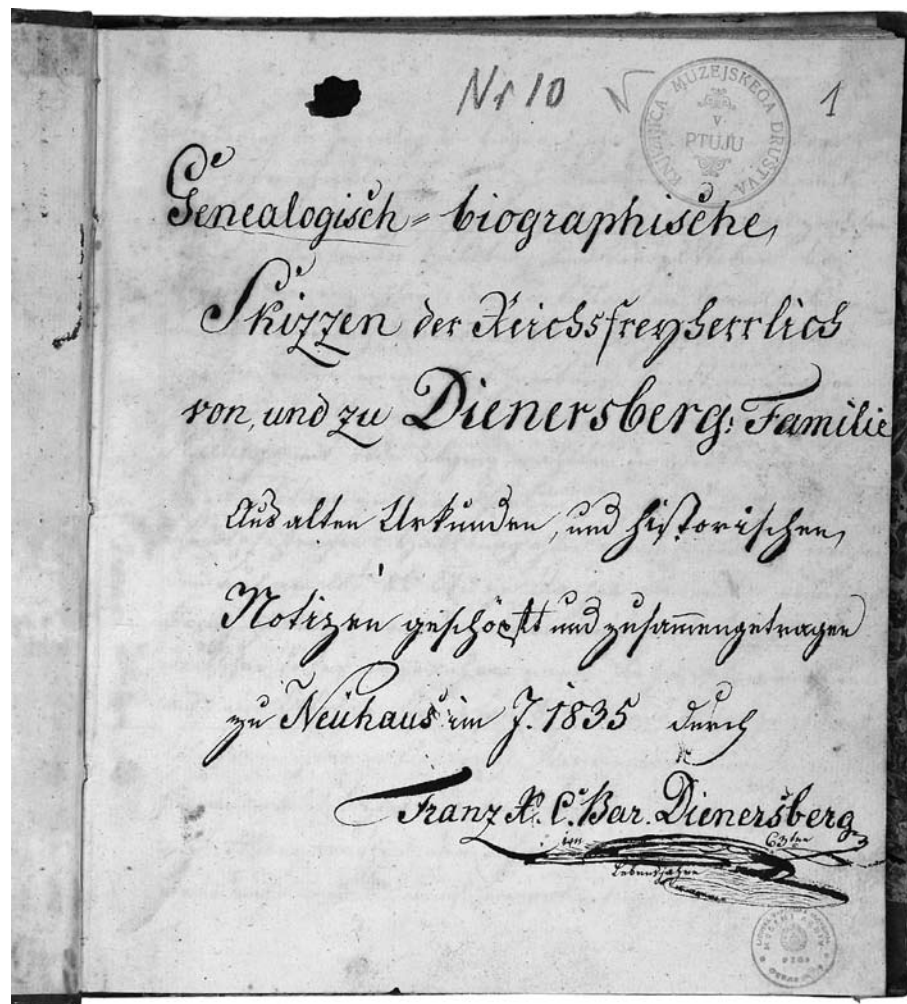
¹⁹⁴ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Herz Jesu, Trauungen 1914, pag. 39.

¹⁹⁵ P. FRANK-DÖFERING, *Adelslexikon des Österreichischen Kaisertums 1804–1918*. Wien : Herder & Co., 1999, 288.

¹⁹⁶ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Herz Jesu, Sterbefälle 1923, pag. 116.

¹⁹⁷ Prav tam, Sterbefälle 1929, pag. 289. – Preseneča, da Ida po pokopališki evidenci ni pokopana pri svojem možu in da njenega groba sploh ni mogoče najti (po informaciji Hauptverwaltung des Zentral-, St. Peter-Stadt- und Steinfeldfriedhofes, Graz), čeprav v mrliški matici ni zaznambe, da bi jo pokopali kje zunaj Gradca.

vnukinja in pravnukinja. Usodni strel, ki si ga obupani baron, »celjski Werther«, v začetku 19. stoletja vendarle ni poslal v glavo, je torej tej veji Valvasorjevega potomstva podaljšal življenje še za okoli 130 let. Ugasnila je, brez plemiških nazivov in obubožana, natanko sto let zatem, ko je Franc Ksaver odložil pero nad svojim genealoško-biografskim prikazom rodbine Dienersperg (1836), sklenjenim z izjemno dragocenimi osebnoizpovednimi spomini.

Naslovnica Dienerspergovih »genealoško-biografskih skic« s spomini dveh generacij (Zgodovinski arhiv na Ptuj, ZAP 70, Zbirka rokopisov, R-45)

V spominih dobrnskega barona Dienersperga so tudi dragoceni podatki o Petru Fischerju, še enem članu Dienerspergove rodbine, ki sicer ni nosil priimka in plemiškega naslova svojega nezakonskega očeta, podmaršala Petra (1746, Ponikva – 1819, Bratislava), slavnega strica pisca spominov. Ko nečak Franc Ksaver ne bi navedel osebnega imena Petra Fischerja in podatka, pri katerem polku je ta kot

častnik služil, najverjetneje ne bi nikoli ugotovili, kdo je bil in kako se je odvila njegova življenjska zgodba.¹⁹⁸ Ker je zgodba z več plati zanimiva, si jo oglejmo natančneje.

Podmaršal Peter baron Dienersperg je svojega **nezakonskega sina Petra Fischerja** (1801, Veszprém – 1896, Dunaj) – dobil ga je, ko mu je bilo že 55 let – razkril sorodnikom najpozneje v oporoki. Ali so bili štajerski Dienerspergi s Fischerjem kdaj v stikih, ostaja neodgovorjeno, so pa vsekakor sledili njegovi častniški karieri, če ne drugače, prek vojaških šematizmov. Ko je Fischerjev bratranec Franc Ksaver leta 1835 pisal rodbinsko kroniko in spomine, je namreč navedel, da je Fischer praporščak v Dukovem polku.¹⁹⁹ Ob raziskovanju Fischerjeve življenjske poti se je sicer dolgo zdelo, da ne gre za pravo osebo in da je bratranec napačno sklepal na sorodnika zgolj iz častnikovega imena in priimka, ki ga je našel v šematizmih. Peter Fischer je bil namreč o svojem izvoru zelo skrivnosten in tako je samo vztrajno preverjanje razpoložljivih podatkov končno potrdilo, da gre res za Dienerspergovega sina. V Petrovi častniški karakteristiki najdemo več zavajajočih in protislovnih podatkov o njegovem izvoru, ki so se nazadnje pokazali kot izmišljeni. Tako naj bi se rodil leta 1801 ali 1802 v Laufnu v Švici, nekajkrat je naveden s plemiškim predikatom (*Edler*) von Fischer – kot takega ga dosledno navajajo tiskani vojaški šematizmi –, v rubriki o socialnem izvoru pa se pojavljajo navedbe: sin oficirja, sin stotnika, sin pokojnega polkovnika Fischerja (!).²⁰⁰ Nenavadno je, a zgolj na videz, da Fischer podatkov o kraju svojega rojstva ni nikoli popravil, saj je dobro vedel, da se je v resnici rodil v Veszprému na Ogrskem. Ta kraj rojstva je naveden tudi v mrliški matici ob njegovi smrti na Dunaju leta 1896²⁰¹ in v vojaški poročni matični knjigi 39. ogrskega pehotnega polka ob poroki leta

¹⁹⁸ Franc Ksaver je o svojem stricu Petru baronu Dienerspergu v »rodbinski kroniki« (1835) med drugim zapisal: »Njegovo znatno premoženje je po oporoki dedoval njegov 'naravni' sin Peter Fischer, praporščak pri 'vacant Ducka 1819'« (ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 39). Za Petra Fischerja je seveda izvedelo celotno prizadeto sorodstvo, najpozneje tedaj, ko je slavní stric podmaršal Peter zapustil znatno premoženje in tega niso dedovali nečaka Franc Ksaver in Janez Nepomuk barona Dienersperg ter nečakinji pl. Resingenova in pl. Gadollova. Petrov pranečak Franc vitez Gadolla (1797–1866) v rokopisnem elaboratu o rodbini Dienersperg (po 1860) sicer pravi – v posrečeni besedni igri –, da je dediščino »ujel« nezakonski sin Fischer: »ein Seitenkind Fischer, der die Erbschaft gefischt hat« (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 917 (3074), fol. 6), toda tak podatek bi bil absolutno premalo za uspešno identificiranje Dienerspergovega nezakonskega sina s pogostim imenom in priimkom Peter Fischer, potem ko v bratislavskih arhivih ni bilo mogoče najti zapuščinskih spisov in nobenih drugih zapisov o tam umrlem podmaršalu Dienerspergu.

¹⁹⁹ Kot kadet tega polka, 39. ogrskega pehotnega polka, je Fischer v vojaških šematizmi dejansko izpričan od leta 1821, torej dve leti po očetovi smrti, praporščak pa je postal dobro leto pozneje in ostal do povzdignitve v podporočnika leta 1829 (*Militärschematismus* (kot v op. 163) 1821, 175; 1822, 175; 1823, 175; 1824, 174; 1825, 174; 1826, 174; 1827, 174; 1828, 174; 1829, 174; 1830, 174). – Po navedbi službene dobe v Conduite-Listen je mogoče izračunati, da je bil privatni kadet že od srede novembra 1819 (ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 116, IR 39/1849, 30. 4. 1850).

²⁰⁰ ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 116, IR 39/1824–1849; K 189, IR 52/1854.

²⁰¹ DAW, Matrikenarchiv, Matriken-Zweitschriften, Wien-Landstrasse, Todtenduplikat 1896, No. 242.

1839 v Budimu. V tej je o ženinu še povedano, da je zakonski sin (!) polkovnika Petra Fischerja in Marianne Schlicher.²⁰² Toda v avstrijski vojski ni nikoli obstajal polkovnik niti stotnik s takim imenom,²⁰³ zato pa je v Veszprému v času Petrovega rojstva služboval njegov nezakonski oče Peter baron Dienersperg, leta 1800 še s činom polkovnika (!) in leta 1801 že generalmajorja.²⁰⁴ Na dlani je torej, da so bili v krstno matico vpisani potvorjeni podatki o otrokovem zakonitem rojstvu in priimku: nezakonski oče polkovnik Peter baron Dienersperg je postal »lažnik« polkovnik Peter Fischer, kot se je po njem imenoval tudi sin.²⁰⁵ Dienersperg se z otrokovo materjo očitno ni poročil zaradi prevelike stanovske razlike, je pa sina najpozneje v oporoki priznal za svojega. Ob podmaršalovi smrti leta 1819 je bilo Petru Fischerju 18 let in je še isto leto nastopil častniško kariero. Lažno navajanje kraja rojstva Laufen v Švici,²⁰⁶ ki se vleče skozi vso njegovo častniško karakteristiko, je bilo prikladno sredstvo za prikrivanje resnice o častnikovem dejanskem izvoru: ker naj bi se rodil v tujini, bi bil lahko po potrebi sin neavstrijskega, švicarskega častnika Fischerja s plemiškim predikatom.

Kakor koli, Peter Fischer je po svojem očetu baronu Dienerspergu nesporno podedoval vojaške sposobnosti, saj srečujemo v njegovi karakteristiki same pohvale. Bil je vedre in vesele narave, z veliko naravnimi darovi, dobro je pisal in govoril nemško, dokaj dobro italijansko in francosko, nekoliko še madžarsko in latinsko. V rubrikah o vojaških znanjih je označen kot sposoben, uporaben in spreten, veljal je za spodobnega, skromnega in priljubljenega, med kolegi pa je izstopal po daleč največjem naboru posebnih znanj: matematike, geografije, zgodovine, statistike, arhitekture in prostega risanja, ne nazadnje je bil metodično dober plavalec. Že v zreli dobi, pri petdesetih letih je vrhu vsega na Dunaju absolvirал filozofijo.²⁰⁷ Pri opisih Fischerjevih nevojaških znanj in veščin se zdi, kot bi brali karakteristiko njegovega prapradedca Janeza Vajkarda Valvasorja. Ne nazadnje je znal tudi dobro predavati in pisati.²⁰⁸

²⁰² ÖStA, KA, Militärmatriken, Trauungsbuch IR Nr. 39, Tom 1, 1816–1858, Nr. 01863.

²⁰³ Prim. *Österreichischer Militär-Almanach* (kot v op. 56) I–XIV (1790–1803); *Schematismus der kaiserlich-königlichen Armee* (kot v op. 56) XV–XIX (1804–1808), *Schematismus der Oesterreichisch-Kaiserlichen Armee* (kot v op. 56) XX–XXV (1810–1814).

²⁰⁴ V Veszprému je ostal na mestu brigadirja do leta 1804 ali 1805, ko je bil po vojaškem šematizmu že v Kőszegu (*Österreichischer Militär-Almanach XI (1800)*, 182; *XII (1801)*, 207; *XIII (1802)*, 175; *XIV (1803)*, 36; *Schematismus der kaiserlich-königlichen Armee* (kot v op. 56) *XV (1804)*, 34; *XVI (1805)*, 42).

²⁰⁵ Po podatkih Županijskega arhiva v Veszprému (Veszprém Megyei Levéltár) ni bil krst Petra Fischerja v letih med 1800 in 1807 vpisan v nobeno od krstnih maticah župnij v samem mestu Veszprém, kar po mnenju pristojnih navaja k sklepu, da so ga krstili nekje v okolici (dopis avtorju 13. 8. 2009).

²⁰⁶ V katoliških župnijah nobenega od obeh švicarskih Laufnov – v kantonu Zürich in Basel – ni v tem času izpričan noben krščenec z imenom Peter Fischer (dopisa Državnega arhiva Kantona Basel (Staatsarchiv des Kantons Basel–Landschaft) avtorju 13. 7. 2009 in Državnega arhiva kantona Zürich (Staatsarchiv des Kantons Zürich) 15. 7. 2009).

²⁰⁷ ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 116, IR 39/1824–1849; K 189, IR 52/1854.

²⁰⁸ Prav tam, K 189, IR 52/1854. – Po besedah generala Josipa Jelačića (hrvaškega bana) iz leta 1854 »ima izjemen dar predavanja tako v govoru kot pisanju, njegov slog je jasen in zelo pravilen, podajanje temeljito, podrejene zna natanko podučiti«. Imel je »pravilen vojaški pogled

Nadrejeni niso nič manj cenili njegovih vojaških sposobnosti in človeških lastnosti. Skoraj vsa službena leta je preživel pri istem, 39. pehotnemu polku na Ogrskem in se po častniški hierarhiji dolgo vzpenjal z zmernim tempom. Prvega vojnega pohoda se je udeležil še kot kadet-začetnik leta 1821, in sicer proti Piemontu, nato pa je na novo priložnost čakal skoraj tri desetletja. Njegove sposobnosti in zvestoba Habsburški hiši so bili postavljeni na preizkušnjo v revolucionarnih letih 1848–1849, ki sta mu prinesli napredovanje in dve odlikovanji. Iz »odpadniškega« Budima, kjer je v negotovosti pustil družino, je septembra 1848 pohitel na Dunaj in se izkazal pri naskoku na barikade revolucionarjev. Še isto leto so ga dodelili štabu generalnega kvartirmojstra, s katerim se je udeležil pohoda proti Ogrski. Leta 1853 je slednjič napredoval do polkovnika in štabnega častnika 52. pehotnega polka in leta 1855 v Budimu stopil v pokoj. Službene karakteristike vseskozi poudarjajo njegove vsestranske sposobnosti, nadarjenost, bistrost, dober značaj, sproščenost in veselo naravo.²⁰⁹ Kot upokojeni polkovnik je živel še dobrih štirideset let, prvih dvajset v Budimu, nato v Hietzingu pri Dunaju in nazadnje na Dunaju,²¹⁰ kjer je v visoki starosti 95 let preminil 23. decembra 1896 za starostno oslabelostjo.²¹¹

Ob smrti je Fischer zapustil vdovo Theresio, umrlo 3. decembra 1910,²¹² in 52-letno omoženo hčerko brez otrok.²¹³ Oženil se je pri 38-ih 25. novembra 1839, kot rečeno v Budimu, in sicer s 16 let mlajšo domačinko, 22-letno *Theresio von Oswald*, hčerko komornega svétnika.²¹⁴ Njuna prva hči *Alexia – Alice (Alexia Euphrosina Francisca Maria)*, se je zakoncema rodila 8. maja 1844 v Aradu, druga, *Marta (Maria Martha Stephana)* pa 28. septembra 1845 v Petrovaradinu v Sremu²¹⁵ in umrla v sedmem letu starosti 19. marca 1852 v Innsbrucku.²¹⁶ Fischer, častnik od glave do pete, je tudi za zeta dobil častnika, *Edmunda Preiningerja*, uradniškega sina iz Prage (roj. 13. maja 1833), ki se je najpozneje leta 1869 oženil z enajst let mlajšo *Theresio Fischer*, s katero nista imela otrok. Ni naključje, da je Preininger služil pri istem polku kot tast, v 39. ogrskem pehotnem polku, nato pa je leta 1873 prestopil k cesarski telesni gardi in ostal do konca njen ritmojster (stotnik), od

in dar natančnega orientiranja, bil nasploh inteligen, izobražen, izkušen in zelo praktičen vojak, »trden značaj in časten mož v polnem pomenu besede«, vedno pripravljen pomagati, »najboljši zgled častnikom«, spodoben in moralen v zasebnem življenju, kot tak vse pohvale vreden štabni oficir in sposoben poveljevati polku.

²⁰⁹ ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 116, IR 39/1824–1849; K 189, IR 52/1854. – O upokojitvi: ÖStA, KA, Pensionsprotokoll, Band 15, S. 79.

²¹⁰ Vojaški šematizmi ga kot upokojenega polkovnika do leta 1875 navajajo v Budimu (*Kais. königl. Militär-Schematismus* (kot v op. 168) 1875, 132), od 1876 do 1891 v Hietzingu (1876, 134; *Schematismus für das kaiserliche und königliche Heer und für die kaiserliche und königliche Kriegs-Marine*. Wien : K. k. Hof- und Staats Druckerei, 1891, 167) in od leta 1892 na Dunaju (1892, 167).

²¹¹ DAW, Matrikenarchiv, Matriken-Zweitschriften, Wien-Landstrasse, Todtenduplikat 1896, No. 242.

²¹² Röm.-kath. Pfarramt Wien-Landstrasse, Tom 32, Toden-Protokoll 1909–1910, fol. 47.

²¹³ Prim. nekrolog v dunajskem *Fremdenblatt*, 24. 9. 1896, 3–4.

²¹⁴ ÖStA, KA, Militärmatriken, Trauungsbuch IR Nr. 39, Tom 1, 1816–1858, Nr. 01863.

²¹⁵ Prav tam, Taufbuch IR Nr. 39, Tom 1, 1816–1853, Nr. 01861.

²¹⁶ Prav tam, Sterberegister, IR 39, Tom 3, 1847–1859, Nr. 01867.

upokojitve s častnim majorskim činom.²¹⁷ Po njegovi smrti 26. decembra 1905²¹⁸ je Alexia – Alice podedovala lepo premoženje v vrednostnih papirjih²¹⁹ in živel na Dunaju kot vdova še skoraj 36 let. Umrla je 23. julija 1941, stara 97 let, brez otrok in brez vsakega sorodstva. Razen enega je preživela tudi vse svoje oporočne dediče, ki jim je leta 1925 volila v glavnem portrete svojih prednikov, vse drugo premoženje pa zapustila ženski bolnišnici dunajskih elizabetink.²²⁰ V zapuščinski razpravi je omenjen tudi portret njenega očeta Petra Fischerja kot kadeta, hkrati zadnja omemba tega »skrivnostnega« nesojenega barona Dienersperga, ki je bil od vseh Valvasorjevih nemaloštevilnih potomcev po številnih darovih in znanju morda najbolj podoben kranjskemu polihistorju, ne nazadnje tudi po tem, da si je prilastil plemiški naslov (*Edler von*), ki mu ni pripadal.

Poleg Dienerspergov in njihovih ženskih linij sta dali nadaljne potomce rodbini vitezov Gadolla in vitezov Resingen, ki sta za razliko od Dienerspergovega rodu obe živi tudi danes. Resingenova se sicer že od prve generacije nadaljuje le po ženski strani. Tako Gadolle kot Resingeni so po »odcepitvi« od Dienerspergov še dve generaciji živeli na slovenskih tleh, dokler niso Resingeni po moški liniji izumrli (1885 v Celju), po ženski pa pristali v Gradcu, kjer so se malo prej ustalili Dienerpergi in kmalu za njimi tudi Gadolle. Posameznike iz obeh ženskih vej srečujemo na Slovenskem sicer še v prvi polovici 20. stoletja, nekoliko dlje kot Dienerspergovo vejo: zadnjega Resingenovega potomca do leta 1919 in Gadollovega do 1941. Pri tem kaže podariti, da je bilo Resingenovo potomstvo neprimerno težje izslediti kot Gadollovo, zlasti ker večinoma ni šlo za plemiče, razen dveh vej, uradniškega plemstva, nastalega v 2. polovici 19. stoletja.

III. b Rod vitezov Resingenov preživi po ženski strani do danes

Glede na to, da je imel moški rod plemenitenih Resingenov krajšo »življenjsko pot« od še živečega Gadollovega, si to rodbino in njeno potomstvo oglejmo najprej, pa čeprav je šele poroka Barbare baronice Dienersperg z vitezom Gadollo omogočila znanstvo in nato sorodstvo Dienerspergov z **Resnikom** – poznejšim **vitezom Resingenom**. Dienerspergova mlajša hči **Terezija** (1776–1849) je namreč svojega izbranca **Ignaca Pavla Resnika** (1765–1833) spoznala prek sestre Gadollove, graščakinje na Blagovni pri Šentjurju. Kot smo že omenili, jo je 35-letni zakupnik Gadollovih gospostev zapeljal v cvetu mladosti in ji pustil pod srcem trajen spomin, prvega od sedmih otrok in edinega, čigar potomci še živijo. Ko se je bilo v Dienerspergovi družini treba odločiti, ali naj hči skrivaj rodi nezakonskega otroka ali pa »vsiljivca« vendarle vzame za moža, je prevladala druga rešitev. Resnik

²¹⁷ Podatki po Preiningerjevi častniški karakteristiki (ÖStA, KA, Qualifikationslisten, K 2598).

²¹⁸ Röm.-kath. Pfarramt Wien-Landstrasse, Tom 32, Toden-Protokoll 1905–1906, fol. 75.

²¹⁹ Podatki P. Prokopa iz zapuščinske razprave za Edmundom Preiningerjem v Wiener Stadt- und Landesarchiv, Bezirksgericht Landstrasse 6A/ 3/1906.

²²⁰ Prav tam, Amtsgericht Wien I, 27 A 655/41.

namreč še zdaleč ni bil reven²²¹ in ga je šibal predvsem njegov plebejski izvor, a konec koncev se tudi Gadolla ni že rodil »modre krvi«. Toda ta je bil ob poroki že dobro desetletje vitez, štajerski deželan in lastnik dveh zemljiških gospostev, vrhu tega doktor prava in Gradčan, Resnik pa le sin celjskega meščana in mesarja,²²² ki se je udinjal v gosposčinski uradniški službi. Leto 1799 je bilo v Dienerspergovi družini vsekakor leto napetosti. Le šest tednov pred rojstvom otroka se je Terezija 3. decembra 1799 na Blagovni omožila – mladoporočenca sta dobila spregled vseh oklicev (!) – in tam se je zakoncema Resnik 13. januarja 1800 rodila tudi hči *Jožefa (Marija Jožefa Terezija)*.²²³ Pavel Ignac Resnik, ki je »po (ne)sreči« postal baronov zet, se po vsem, kar o njem vemo, kaže kot izjemno ambiciozen in gospodaren človek. Na Blagovno je prišel že z 21 leti in tam 14 let služboval kot »višji uradnik« in okrajni komisar.²²⁴ Kdaj je postal zakupnik gospodstva, kot je imenovan v poročni matici, ni znano, morda sploh le »pro forma« zaradi imenitne poroke. Vsekakor pa si je na Blagovni nabral sposobno premoženje, ki ga omenja v prošnji za plemiški naslov,²²⁵ in lahko tam dodobra spoznal »gospodke manire«. Ko je gospodaričina sestra baronica Terezija z njim zanosila in je bila Dienerspergova družina bolj ali manj postavljena pred dejstvo, s kom se bo njihova mlajša hči morala omožiti, je Resnik začel mrzlično zbirati potrdila in priporočila, s katerimi je marca 1800, tri mesece po poroki, prosil dvorno komoro za nič manj kot podelitev viteškega naslova »Ritter von Resingen«. Zgodba o njegovem plemenitenju bi si skorajda zaslužila posebno obravnavo,²²⁶ pri čemer je nekaj neizpodbitno: ko Resnik ne bi bil tako spreten zapeljivalec mlade baronice in bi se njeni starši odločili zoper poroko, ne bi

²²¹ Resnik nikakor ni bil brez sredstev, saj je novemu svaku Johannu pl. Gadolli, svojemu dolgoletnemu delodajalcu, na prvi dan leta 1802 posodil znatno vsoto 10.000 goldinarjev (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 3, fol. 825, No. 26). Tudi v prošnji za podelitev plemiškega naslova ni pozabil navesti, da razpolaga z znatnim imetjem, tako da bi lahko s svojo plemiško soprogo živel skladno z zaprosenim naslovom (ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800, 4. 9.–15. 10. 1800).

²²² Pavel Ignac Resnik, sin mesarskega mojstra »gospoda« Pavla Resnika in njegove žene Katarine, je bil krščen 1. februarja 1765 v Celju (NŠAM, Matične knjige, Celje – sv. Danijel, R 1752–1772, pag. 227). – J. Orožen mu je pripisal teharski (koseški) izvor, ne da bi zanj ponudil konkreten dokaz (J. OROŽEN, *Zgodovina Celja* (kot v op. 76) 316, 546; J. OROŽEN, *Zgodovina Celja II* (kot v op. 139) 116; o teharskih kosezih Resnikih prim. še J. OROŽEN, *Zgodovina Celja* (kot v op. 76), 458). V času njegovega rojstva je več družin Resnikov živelo tako na Teharjah kakor tudi po vaseh celjske mestne župnije (prim. NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1752–1772, R 1773–1784; Teharje, R 1734–1770). Med zbiranjem potrdil in priporočil za pridobitev plemiškega naslova je Resnik med drugim prosil celjski magistrat za potrdilo, da je njegov oče kot celjski meščan opravljал razne javne funkcije, tako komisarja za popis hiš, mestnega svétnika, komornika in nazadnje gradbenega mojstra (ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800, 20. 1. 1800).

²²³ NŠAM, Matične knjige, Šentjur pri Celju, R 1785–1805, pag. 190. – O spregledu oklicev potrdilo šentjurskega župnika v: ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800, 3. 12. 1800.

²²⁴ O tem govori njegov spis o plemenitenju (ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800, 4. 9. 1800).

²²⁵ Prav tam.

²²⁶ Resnikovo plemenitenje je raziskal in kratko orisal njegov prapravnuk dr. Bruno Brandstetter (B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 71–72).

nikoli postal ne »Edler von«, kaj šele »Ritter«, tako pa mu je uspel nagel vzpon med ljudi »modre krvi«. Na poti navzgor so mu s priporočili in bržkone tudi z zvezami pomagali prav ženini sorodniki baroni Dienerspergi. Sprva je prošnja za viteški naslov naletela na zavrnitev z utemeljitvijo, da zgolj premoženje in namera kupiti gosposčinsko posest sama po sebi ne zadoščata. Resnik je namreč v prošnji navedel, da se je poročil z baronico, postal s tem sorodnik mnogih »žlahtnih« rodbin in da namerava kupiti graščinsko posest. Toda pri naštevanju lastnih zaslug se ni mogel opreti na nič drugega kot na 14 let službovanja na Blagovni, pospeševanje šole in gradnje cest ter oskrbo in nastanitev avstrijskih vojaških enot iz lastnih sredstev med koalicijsko vojno, kar dunajskih dvornih uradnikov ni prepričalo. Ko je dvorna pisarna prošnjo zavrnila, je Resnik – pred dvornimi ljudmi se je predstavljal kot Resing (!) – nanjo že julija 1800 naslovil drugo, tokrat le za najnižji plemiški naziv »Edler von«, a zopet neuspešno.²²⁷ Medtem je prebrisanec pregovoril tasta Avgušтина barona Dienersperga, da mu je 1. maja 1800 prodal gospostvo in toplice Dobrna, kar je bil očitno le slepilni maneuver, saj bi največji del kupnine plačal z zamikom, kupoprodajna pogodba pa tudi nikoli ni bila vpisana v štajersko deželno desko in so jo zavrgli, brž ko je Resniku uspelo »pomodriti rdečo kri«. ²²⁸ Na lastništvo Dobrne se je na Dunaju pač skliceval kot na uresničitev namere, da postane zemljiški gospod. Še več, ko je dvorna komora zavrnila tudi njegovo drugo prošnjo, se je smeli Celjan urno obrnil naravnost na cesarja Franca II. Ne da bi sploh omenil obe zavrnitvi, se je ponudil, da bo državi v primeru plemenitve »iz čistega patriotizma« spregledal nekaj sto goldinarjev vračila obresti za posojilo, ki ji ga je tri leta prej dal sam namesto blagovnskih podložnikov, pomahal je še z originalno kupno pogodbo za Dobrno in se zavezal, da bo s koncem oktobra izstopil iz službe višjega uradnika na Gadollovih gospostvih. Čeprav dvorna komora cesarju »ni svetovala uslišanja prošnje«, je Franc II. v skladu s polnomočji ravnal po svoje in pristavil svoj podpis. ²²⁹ Tako so se 13. oktobra 1800 rodili pl. Resingeni (Edler von Resingen), ²³⁰ le poldrugo leto zatem, ko je bil spočet prvi otrok tedaj še neporočenih staršev in ko je bil pred vrati že drugi. Zakonca sta se še pred tem odselila z Blagovne v Celje in kmalu res začela na svojem. Na »lažni nakup« gospostva in zdravilišča Dobrna je vsa okolica zavestno pozabila, saj stari baron Avguštin Dienersperg najbrž ni z njim niti v sanjah mislil resno. ²³¹ Pl. Resingenoma in njuni mladi družini je bilo treba najti drugo ustrezno domovanje in to se je ponujalo nedaleč stran. Leta 1802 je Resingen prišel do »rodbinskega gradu«, s katerim se je družina ponašala poldrugo generacijo. Od bratranca svoje žene Marije Jožefa barona Dienersperga je novopečeni plemič kupil gospostvo in graščino Tabor ter bližnji dvorec Socka, ki

²²⁷ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Resing von Resingen 1800, 4. 9. 1800–15. 10. 1800.

²²⁸ Kupoprodajna pogodba: prav tam, 1. 5. 1800.

²²⁹ Prav tam, 25. 8. 1800, 4. 9. 1800–15. 10. 1800.

²³⁰ Prepis plemiške diplome v: ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Ritterstand Resingen 1808, 13. 10. 1800, 23. 11. 1802. Prim. K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 111) 163.

²³¹ V svojih spominih ni kupoprodaje omenil niti Resnikov svak Franc Ksaver baron Dienersperg, ki takih zadev ni puščal v nemar (prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 25–26).

sta dotlej pripadala drugi, »nevalvasorjevski« veji Dienerspergov.²³² Zdaj si je tudi na vse načine prizadeval pridobiti ustrezen ugled in »patriotske zasluge«, katerih pomanjkanje mu je dvorna komora očitala ob potegovanju za plemenitev. Po petih letih v vlogi graščaka se je spet opogumil in zaprosil za viteški naslov, svojo prošnjo pa podkrepil z raznimi potrdili. Kot dobrega gospodarja, ki lepo ravna z lastnimi podložniki in podložniki svojega okraja, ima zasluge na področju zdravstva, trgovine in oskrbe med francoskim vdorom, se je po mnenju dvorne komore izkazal vrednega za napredovanje.²³³ 24. oktobra 1808 je zase in potomce obeh spolov dosegel viteški naslov *Ritter von Resingen*,²³⁴ se s tem statusno končno izenačil z nekdanjim delodajalcem, zdaj tako rekoč svakom Johannom Gadollo, in bil le še za (nikoli doseženo) stopnico pod tastom, »družinskim absolutistom« baronom Dienerspergom. Njegov naslov »Herr auf Wechselstätten und Einöd« je vseboval imeni dveh graščin v celjski okolici – Tabora in Socke, obeh nedaleč od Vojnika.

Čeprav taborski graščak je Resnik – Resingen pozimi živel v dobro uro oddaljenem rodnem Celju,²³⁵ kjer so ga lahko zdaj vsi občudovali kot uspelega nekdanjega someščana in kjer se mu razen dveh rodili tudi vsi otroci. Dobro leto dni za *Jožefo Terezijo*, rojeno kot sad »prepovedane ljubezni« še na Blagovni, je prišla 24. januarja 1801 na svet *Ksaverija Terezija Marija*,²³⁶ pozneje imenovana *Frančiška* (po zavetnici Frančiški Ksaveriji), prva, ki se je že rodila s plemiškim predikatom pl. Resingen. Ko pa je leto zatem njen pravkar plemeniteni oče postal taborski graščak, se mu je zdelo primerno ali bržčas celo potrebno, da se tretji otrok rodi v domači graščini, in tako so *Terezijo* (*Terezijo Marijo Jožefo*) z gradu Tabor 7. oktobra 1802 kot edino krstili v Novi Cerkvi.²³⁷ Naslednji štirje otroci so bili spet rojeni Celjani: 20. decembra 1804 je zagledal zimsko svetlobo neba nad mestom *August Rihard Ignac*, 1. marca 1809 *Ignac Albin Jožef*, 5. januarja 1812 *Janez Nepomuk Melhior* in takoj za njim, 10. decembra istega leta 1812 še *Marija*. Nad Resingenovo družino, zlasti nad zetovim početjem, so bdeli ženini starši, vsaj če

²³² StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 8, fol. 429. – Očitno je v istem deželnodeskinem vložku vsebovana tudi Socka, ki jo v deželni deski sicer pogrešamo, dokler ni postal leta 1835 lastnik sin Janez Nepomuk (Hauptbuch 26, fol. 43–45). Po deželni deski je namreč Pavel Ignac hkrati kupil Tabor z dvema uradoma in Socko, in to 30. junija 1802 (prav tam, 5. Quatern, Lit. B 27–30), tako da je pri krstu hčerke 7. oktobra 1802 upravičeno naveden kot lastnik obeh gosposčin (NŠAM, Matične knjige, Nove Cerkev, R 1784–1810, fol. 725). Po Schmutzu in za njim Pircheggerju naj bi imel Socko šele od leta 1817, vendar gre za pomoto (C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches Lexicon von Steyermark. Erster Theil*. Gratz : Verlag Kienreich, 1822, 311; H. PIRCHGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 228). – Kupljena posest je bila precej obsežna. Tabor s pridruženima uradoma je imel dobrih 261 funtov dominikalnega donosa in 122 funtov rustikalnega, Socka pa 205 funtov dominikalnega in 93 rustikalnega (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 96, 157).

²³³ ÖStA, AVAFHKA, Adelsakten, Ritterstand Resingen 1808, 14. 9. 1807, 3. 3. 1808.

²³⁴ K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 111) 163.

²³⁵ Da so Resingeni živeli v Celju pozimi, razkriva svak Franc vitez Gadolla (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 684, fol. 18').

²³⁶ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1794–1801, fol. 131–132.

²³⁷ NŠAM, Matične knjige, Nove Cerkev, R 1784–1810, fol. 725.

sodimo po krstnih botrih, baronih Dienerspergih – dedu Avguštinu in babici Jožefi.²³⁸ Ignac, kot je Resnika–Resingena kratko imenovala njegova okolica, najbrž nikoli ni bil povsem sprejet v Dienerspergovo »žlahtno občestvo«, zelo pa ga je cenil svak Franc Ksaver (1773–1846), ki ga v spominih imenuje »odličen gospodar, razumen in na vseh področjih preizkušen višji uradnik ter pošten družinski oče«.²³⁹

Resingenova družina se je vzdrževala z dominikalno zemljo in podložniki svojih graščin, oddaljenih le dobro uro od okrožne prestolnice. Taboru in Socki se je leta 1815 kot Terezijina dediščina po očetu pridružil bližnji dvorec Ranšperk,²⁴⁰ ki je tedaj že razpadal, imel pa je obsežno posest.²⁴¹ Končno je Resingen istega leta kupil še sosednjo graščino Frankolovo.²⁴² Nedavno plemeniteni Resniki so torej na Celjskem v nekaj letih postali vidni zemljiški gospodje, ki jim je njihova okolica zato tem laže »odpuščala« neplemiško poreklo družinskega poglavarja.²⁴³

Od sedmih Resingenovih otrok so odrastli štirje – tri hčerke in sin, ostali pa so v kratkem času, med 1823 in 1825, drug za drugim pomrli, stari od 10 do 20 let.²⁴⁴ Vsi trije sinovi, bodoči taborski gospodje, so obiskovali celjsko gimnazijo²⁴⁵

²³⁸ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1801–1817, fol. 167–168, 309–310, 437–438, 475–476.

²³⁹ ZAP 70, Rokopisna zbirka, R-45, str. 59; prim. B. GOLEC, Trpljenje »celjskega Wertherja« (kot v op. 2) 26.

²⁴⁰ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 577; prim. C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 15) 239.

²⁴¹ Ranšperška posest je bila obsežna, saj je imela po deželni deski 121 funtov in pol dominikalnega donosa ter dobrih 54 funtov rustikalnega (kot v prejšnji opombi). Sam Ranšperk je leta 1832 še stal, a je bil že brez strehe (I. OROŽEN, *Das Dekanat Neukirchen mit den Pfarren St. Leonhard in Neukirchen, St. Bartholomä in Hoheneck, Maria Himmelfahrt in Doberna, St. Peter und Paul in Weitenstein, St. Martin in Rosenthale, St. Joseph in Sternstein, St. Judok am Kozjak und U. L. Frau in Kirchstätten* (Das Bisthum und die Diözese Lavant, Theil 8), Marburg : Selbstverlag 1893, 340–342, 514).

²⁴² StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 7, fol. 913; prim. C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches Lexicon von Steyermark. Viertel Theil*. Gratz : Verlag Kienreich, 1823, 85; H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 226. Frankolovska posest ni bila majhna, po deželni deski je imela namreč 66 funtov in pol dominikalnega donosa ter blizu 27 funtov rustikalnega (kot zgoraj).

²⁴³ Ko je nadvojvoda Janez (Johann) Habsburški v letih 1810–1812 letoval v Rogaški Slatini in obiskoval okoliško gospodo, sta bila v njegovi družbi vsaj dvakrat tudi zakonca Resingen, katerih priimek je sicer zapisal Resinger (A. SCHLOSSAR, *Erzherzog Johanns* (kot v op. 92) 89, 103).

²⁴⁴ 26. decembra 1823 je za sušico (*Lungenschwindsucht*) umrla 10-letna Barbara Marija, imenovana Babette, 3. decembra 1824 za sušično vročino (*Auszehrungsfeber*) 20-letni Avgust in 20. februarja 1825 za posledicami podobne bolezni (*Auflösungsfeber*) še 15-letni Ignac (NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1808–1834, fol. 193, 203 in 205). Da so se Resingeni tedaj čutili bolj Celjane kot graščake v vojniški okolici, priča pokop vseh treh otrok na celjskem pokopališču, ki ga izrecno omenja tudi njihov bratranec Franc vitez Gadolla (StLA; Handschriften, Gruppe 2, Hss. 704, fol. 21). Res pa je tudi, da so vsi otroci umrli pozimi, ko je družina prebivala v mestu.

²⁴⁵ Najstarejši Avgust je začel obiskovati 1. (gramatikalni) razred leta 1817, mlajša dva Janez in Ignac pa sta se kot privatista vpisala leta 1822; v gimnazijski matrikuli so označeni kot Celjani (Zgodovinski arhiv Celje (= ZAC), ZAC/0845, I. gimnazija v Celju, fasc. 1, a. e. 1/2, Matrikula, s. p.).

in bili namenjeni bodisi za uradnike bodisi za študij. Nazadnje pa je Resingenov rod po moški liniji že z njimi izumrl, saj je tudi edini odrastli sin Janez Nepomuk ostal neporočen. Samo on je domala vse življenje ostal na Spodnjem Štajerskem, medtem ko so njegove tri sestre in mati po očetovi smrti sledile zgledu materinih sorodnikov baronov Dienerspergov in se preselile v štajersko prestolnico.

Resingenova »matična« graščina Tabor pri Vojniku okoli leta 1830 po Kaiserjevi Suiti (J. F. KAISER, *Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov in dvorcev*. Zbrala: Ivan Stopar; Primož Premzl. Maribor: Umetniški kabinet Primož Premzl, 1999, št. 77)

Na Celjskem je Resingenova družina nazadnje prebivala v svoji taborski graščini, »rodbinskem gradu« jarih vitezov Resnikov, kamor se je iz Celja verjetno dokončno preselila po poroki prve hčerke Jožefe (1823) in treh zaporednih smrtnih odraščajočih otrok (1823–1825).²⁴⁶ Graščina je v tem času doživela tudi temeljito prezidavo in dobila skoraj današnjo podobo.²⁴⁷ Vendar družina tu, lučaj od cesarske ceste Ljubljana–Gradec, ni dolgo uživala »podeželske idile«. Na Taboru je 12. marca 1833 za kapjo nenadoma umrl oče Ignac Pavel, star 68 let.²⁴⁸ Jeseni naslednje leto je ob delitvi njegove zapuščine postal lastnik Tabora in Socke edini še živeči sin Janez Nepomuk,²⁴⁹ Frankolovo pa so si vsi štirje otroci razdelili na enake dele.²⁵⁰ Potem ko sta dom zapustili dve omoženi hčerki in se obe znašli v Gradcu, sta se v štiridesetih letih tja preselili tudi mati in tretja, neporočena hči, kolikor ni ta morda s sestro, ženo častnika, živela v Galiciji in na Ogrskem. Kakor

²⁴⁶ NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova cerkev, Nova Cerkev, K02 (1829–1834), s. p.; K10 (1834–1842), s. p.

²⁴⁷ O prezidavi graščine Tabor: H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 226; I. STOPAR, *Grajske stavbe v vzhodni Sloveniji. Tretja knjiga. Spodnja Savinjska dolina*. Ljubljana : Založba Park Znanstveni tisk, 1992, 150.

²⁴⁸ NŠAM, Matične knjige, Nova Cerkev, M 1784–1833, s. p., 12. 3. 1833.

²⁴⁹ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 8, fol. 429; Hauptbuch 26, fol. 43.

²⁵⁰ Prav tam, Hauptbuch 7, fol. 913.

koli, tako mati kot neomožena hči sta svojo življenjsko pot sklenili v mestnem središču Gradca. 73-letna mati *Terezija pl. Resingen, roj. baronica Dienersperg*, je preminila 29. decembra 1849 za oslabelostjo,²⁵¹ 68-letna hči *Frančiška pl. Resingen* pa kot zasebnica dve desetletji pozneje, 31. marca 1869 za kapjo.²⁵² Medtem ko je oče Ignac vitez Resingen pokopan v Novi Cerkvi, sta vdova in hči našli zadnji dom na graškem pokopališču St. Peter, v grobu, kjer počivajo Terezijini potomci Weis-Ostborni.²⁵³

Od sedmih Resingenovih otrok oziroma štirih odrastlih sta se poročili in imeli otroke le dve hčerki, v tretji generaciji pa se je potomstvo nadaljevalo zgolj po dveh otrocih najstarejše hčerke Jožefe, po njeni edini hčerki legitimno in po sinu lažno legitimno, dejansko nezakonsko.

Drugače kot mati in tri sestre je sin oziroma brat **Janez Nepomuk vitez Resingen** (1812–1885), zadnji moški potomec vitezov Resingenov, ostal na Spodnjem Štajerskem. Edini od treh sinov je odrasel, a ker se ni poročil, so »jari vitezi« Resingeni izumrli z njegovo smrtjo, če ne upoštevamo ženskih vej dveh njegovih sester. Kaže, da je Resingenov najmlajši študiral pravo in študij opustil kmalu po očetovi smrti.²⁵⁴ Potem ko mu je pri 21-ih umrl oče, je Janez Nepomuk naslednje leto 1834 postal lastnik graščin Tabor in Socka ter skupaj s tremi sestrami četrtinski lastnik Frankolovega.²⁵⁵ Kako da se dobro stoječi mladenič ni nikoli poročil, ostaja uganka, za razrešitev katere ne najdemo ničesar oprijemljivega niti pri sodobnikih – »rodbinskih kronistih«, njegovem stricu Francu Ksaverju baronu Dienerspergu in bratrancu Francu vitezu Gadolli. Taborska graščina, kjer je mladi vitez Resingen prebival, se je v prvih letih njegovega gospodarjenja opazno izpraznila. Sestra Terezija se je že leta 1834 omožila s častnikom in se kmalu zatem preselila v Gradec, tudi druga sestra Jožefa, vdova s štirimi otroki, je odšla živeti v Celje in nato po ponovni poroki v štajersko prestolnico, kamor ji je sledila mati, z eno od Resingenovih žensk, očitno z Jožefo, pa je prav tako zapustila dom neporočena sestra Frančiška.²⁵⁶ Premoženje, ki ga je vitez Resingen, celjski meščanski povzpethnik,

²⁵¹ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1849, s. p.; L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 316. Mrliška matica ji pomotoma pripisuje 77 let.

²⁵² DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1869, Nr. 71; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 319.

²⁵³ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 72. – O Resingenovem grobu v Novi Cerkvi tudi: B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 59.

²⁵⁴ Ko bi študij končal, bi ga pozneje naslavljali z dr. prava. Knjiga gostov zdravilišča Rogaška Slatina ga ob njegovem prvem obisku poleti 1833 imenuje pravnik, odtlej pa je vedno le imetnik gospostva iz Tabora (B. CVELFAR, *Knjiga gostov Zdravilišča Rogaška Slatina 1823–1850* (Publikacije Zgodovinskega arhiva Celje. Pričevanja arhivskih dokumentov 1). Celje : Zgodovinski arhiv, 2002, 152, 200, 217, 265, 297, 318, 427, 476). – Njegovo ime je v graški univerzitetni matriki najti leta 1827 ob vpisu v 1. letnik filozofije na liceju (UBG, Ms. 58-3, fol. 5').

²⁵⁵ Gl. op. 249 in 250.

²⁵⁶ Postopno praznjenje taborske graščine, v kateri je nazadnje ostal Janez Nepomuk sam s služinčadjo, je lepo vidno iz zapisnikov duš župnije Nova Cerkev (NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova Cerkev, K02 (1829–1834), s. p.; K10 (1834–1842), s. p.; K26 (1843–1853), s. p.). – Časa bivanja posameznih članov družine na Taboru ne navaja prvi status animarum 1829–1834, vpisi za posamezna leta pa tudi v drugem statusu 1834–1842 ne sežejo dlje kot do leta 1839. Sestri

Prve generacije Resingenove rodbine			
Ignac Pavel (Resnik) vitez Resingen * 1765, Celje, † 1833, Tabor pri Vojniku		Terezija baronica Dienersperg * 1776, Dobrna, † 1849, Gradec	
por. 1799, Blagovna 7 otrok:			
Umrli mladi:	4) Avgust * 1804, Celje, † 1824, Celje	5) Ignac * 1809, Celje, † 1825, Celje	7) Marija * 1812, Celje, † 1823, Celje
Odrastli:			
1) Jožefa por. Pauer in Carmasini * 1800, Blagovna, por. 1823 in 1841 v Celju, † 1870, Gradec	2) Frančiška * 1801, Celje, neporočena, † 1869, Gradec	3) Terezija por. Vetter von Doggenfeld * 1802, Tabor, por. 1834 v Novi Cerkvi, † 1890, Celje	6) Janez Nepomuk * 1812, Celje, neporočen, † 1885, Celje
Jožefinih 6 otrok: 1) Ignac Gabrijel Pauer * 1824, Celje, † 1824, Celje 2) Gabrijel Pauer * 1825, Velenje, neporočen s 4 nezakonskimi otroki, † 1882, Bosna (?) 3) Terezija Pauer por. Sterger * 1826, Velenje, por. 1842 v Gradcu, † 1869, Sv. Ana pri Borlu 4) Ignac Pauer * 1827, Velenje, † 1828, Velenje 5) Jožef Pauer * 1828, Velenje, neporočen, † 1862, Gradec 6) Friderik Pauer * 1830, Celje, neporočen, † 1865, Gradec		Terezijini hčerki: 1) Evgenija Vetter von Doggenfeld * 1835, Tabor, neporočena, † 1908, Celje 2) Terezija Vetter von Doggenfeld * 1837, Gradec, neporočena, nazadnje izpričana v Celju, † po 1908, neznano kje	
4 hčerke Terezije Sterger, roj. Pauer:			
1) Gabrielle por. baronica Rokitansky * 1843, Gradec, por. 1872 v Gradcu, † 1914, Gradec	2) Angela Sterger por. Weis von Ostborn * 1844, Gradec, por. 1869 v Gradcu, † 1921, Zeltweg/ Zg. Štajerska	3) Henriette por. Mohr * 1847, Gradec, por. 1885 v Rivi del Garda, Tirolska (Italija) † 1917, Lipnica/Leibnitz	4) Olga por. Taiti * 1851, Gradec, por. 1875 v Gradcu, † 1912, Rovereto, Tirolska (Italija)
Danes živijo potomci vseh štirih sester Sterger			

ustvaril v pol stoletja, od zgodnjih začetkov v uradniški službi na Blagovni do svoje smrti, je dedičem neprimerno hitreje spolzelo iz rok. Vsi štirje so najprej leta 1844 prodali Frankolovo.²⁵⁷ Janez Nepomuk, ki je vse bolj postajal priletni stric, se ni najbolje znašel v letih po zemljiški odvezi, zdaj brez podložnikov, in je najprej leta 1852 Moritzu von Görgerju prodal zadolženo taborsko graščino, čez tri leta pa grofu Mensdorf-Poulliju še Socko.²⁵⁸ Med obema prodajama so Resingeni leta 1854 unovčili tudi Ranšperk, nekoč Dienspergovo posest, ki so jo sin in tri hčerke leta 1850 podedovali po umrli materi.²⁵⁹ Hčerke so bile zdaj tako ali tako v Gradcu, Janez Nepomuk pa se je preselil na Dobrno,²⁶⁰ kjer je postal lastnik rodne graščine svoje matere in sosednje Dobrnice, dveh graščin, ki sta bili do leta 1851 last njegovega bratranca Ferdinanda barona Diensperga in sta po kratki prekinitvi v tujih rokah postali Resingenovi. Živahni zdraviliški kraj, Resingenu nedvomno dobro znan še iz otroštva, se je Janezu Nepomuku očitno tako prikupil, da je po prodaji obeh graščin pri Vojniku odkupil leta 1855 od grofa Kolovrata obe še do nedavna Dienspergovi graščini na Dobrni. Graščinska posest Dobrnice nedaleč od Dobrne je ostala v njegovih rokah petnajst let do prodaje leta 1870,²⁶¹ medtem ko se je moral od Dobrne, rojstne graščine svoje matere, ločiti že po slabem desetletju, leta 1864.²⁶² Še prej je leta 1857 prodal tudi graščinsko poslopje Dobrnica z novo pivovarno,²⁶³ ki jo je prav on opustil in kjer si je dotlej z novogradnjami in ureditvijo

Frančiška in vdova Jožefa sta zadnjič navedeni leta 1838 po vmesni prekinitvi leta 1837, Jožefina sinova Jožef in Friderik pa v tej knjigi samo do leta 1836, ko sta šla v celjske šole.

²⁵⁷ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 7, fol. 912. – H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 226, zmotno navaja Ignaca Pavla viteza Resingena kot lastnika vse do leta 1870. Po J. Orožju je bil leta 1856 lastnik Karl Henn (J. OROŽEN, *Zgodovina Celja* (kot v op. 76) 317), čigar ime najdemo kot Resingenovega naslednika tudi v: I. OROŽEN, *Das Dekanat Neukirchen* (kot v op. 241) 543.

²⁵⁸ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 8, fol. 429; LT II, Hauptbuch 26, fol. 43. Prim. H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 226, 228; netočna je navedba, da je Resingen ostal lastnik Socke do leta 1864 (prav tam, 228).

²⁵⁹ V deželni deski so med letoma 1850 in 1854 navedeni kot lastniki enakih deležev (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 577).

²⁶⁰ V statusu animarum župnije Nova Cerkev 1843–1853 je pri Taboru že vpisana družina novega lastnika in Resingenovo ime prečrtano (NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova Cerkev K26 (1843–1853), s. p.). Neposredno zatem ga srečamo v zapisniku duš župnije Dobrna, in sicer kot stanovalca kar dveh graščin – Dobrne in Dobrnice (NŠAM, Zapisniki duš, 0030 Dobrna, K03 (1848–1857), str. 148 in 214).

²⁶¹ Resingen je posesti pridobil s kupoprodajnim pogodbo 28. 9. in 1. 10. 1855. Naslednji lastnik Prokop pl. Zeidler je Dobrnico kupil 30. 3. 1870 (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 1, fol. 193–194; Hauptbuch 8, fol. 429). Kot poseben zemljiškoknjžni vložek se je od Dobrnice ločilo graščinsko poslopje s pivovarno in drugimi poslopji, ki jih je Resingen prav tako hkrati z graščinama kupil od grofa Kolowrata, jih že 27. junija 1857 prodal, 15. maja 1866 spet kupil od že tretje lastnice, svoje sestrčne Kajetane grofice Hoyos, roj. baronice Diensperg, ter nazadnje sočasno z graščinsko posestjo leta 1870 prodal Zeidlerju (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 32, fol. 591).

²⁶² Dobrna je bila 19. maja 1864 prodana Adolfu in Sidoniji pl. Leyritz (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 11, fol. 1339); prim. H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 221.

²⁶³ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 32, fol. 591.

parka krajšal čas in lepšal bivanjsko okolje. Brez obeh graščin si je poslej pomagal zgolj z vinogradi in drugimi zemljišči.²⁶⁴ Česar koli se je torej vitez Resingen lotil, je šlo prej ko slej navzdol in mu izpolzelo iz rok. Nazadnje mu je preostala le še politika, kot nova priložnost v njegovih zrelih letih. Pri petdesetih se je dal leta 1862 v celjskem kmečku okraju izvoliti za štajerskega deželnega poslanca, a je s poslanskega mesta že naslednje leto odstopil.²⁶⁵ V tem času ali malo pozneje je zaznamoval javno življenje na Dobrni, kjer so ga v šestdesetih letih izvolili za župana, tako kot že pred njim njegovega pokojnega bratranca Ferdinanda barona Diensperga. Janko Orožen pravi o Janezu Nepomuku kot županu, da »je sicer imel za prednike teharske Resnike, a je kot plemič in graščak že bil ponemčen«.²⁶⁶ Glede na nacionalno usmerjenost bi ga sicer upravičeno morali imenovati z nemškim imenom *Johann Nepomuk Ritter von Resingen*. Na Dobrni je ostal očitno tudi še potem, ko je leta 1870 prodal posest in ni več županoval. Do leta 1878, ko mu je bilo 66 let, ga tam namreč srečujemo kot krstnega botra.²⁶⁷ Morda se je sicer že nekoliko prej preselil v rodno Celje, kjer je ob njegovi smrti 24. marca 1885 živela vsaj njegova sestra Terezija Vetter von Doggenfeld, verjetno pa tudi že obe njeni neporočeni hčerki.²⁶⁸ Srce Janeza Nepomuka se je ustavilo zaradi kapi, ko mu je bilo 73 let in je stanoval v najetem stanovanju v Graškem predmestju.²⁶⁹

Njegova smrt seveda ni ostala neopažena. Poleg osmrtnice, ki so jo v celjski *Deutsche Wacht* objavile sestra in nečakinji, so se ga celjski Nemci spomnili tudi z nekrologom, v katerem je osvetljenih še nekaj plati njegovega življenja in osebnosti. »Zadnji predstavnik domačega plemstva«, ki je preminil po dolgem trpljenju, naj bi po besedah lokalnega časnika spadal med »najpriljubljenejše in najbolj simpatične osebnosti« (na Celjskem). Čeprav se zadnja leta ni več mogel udejstvovati v javnem življenju, je ostajal »eden najzvestejših članov stranke« in je ob vsaki priložnosti izrazil svoje »nemško-napredno prepričanje«. Pisec nekrologa ni pozabil poudariti, kako so ga spoštovali tudi »naši današnji nacionalni nasprotniki« (Slovenci), kar naj bi dokazovala izvolitev za deželnega poslanca v celjskem kmečkem okraju (davnega) leta 1862. Ob smrti se je izkazal tudi kot velik dobrotnik, saj je za javno dobro, raznim političnim in humanitarnim društvom, zapustil 10.000 goldinarjev, od tega 6.000 zavetišču za zapuščene otroke. Pokopali so ga v »družinski grobnici« v Novi Cerkvi.²⁷⁰ Zanimivo je dejstvo, da sta nečakinji stričevo ime pozneje

²⁶⁴ Razmere na Dobrni je leta 1861 opisal njegov bratranec Franc vitez Gadolla v rokopisnem orisu Dobrne (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 240 (1124), fol. 9–9², 11).

²⁶⁵ B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 57–58.

²⁶⁶ J. OROŽEN, *Zgodovina Celja II* (kot v op. 139) 116.

²⁶⁷ Od leta 1861 do 1872 se sicer v matičnih knjigah kot krstni boter vseskozi naslavlja z »Gutsbesitzer«, nato pa do 1878 brez stanovske oznake (NŠAM, Matične knjige, Dobrna, R 1848–1866, fol. 96, 105, 123, 138, 159; R 1867–1888, fol. 11, 48, 65, 78, 102, 112).

²⁶⁸ B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 58.

²⁶⁹ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, M 1879–1886, fol. 256.

²⁷⁰ *Deutsche Wacht* X, Nr. 25, 26. 3. 1885, 6. – Na str. 9 so objavile osmrtnico sestra Terezija Vetter von Doggenfeld in njeni dve hčerki. – Podatek o pokopu v družinsko grobnico navaja tudi mrliška matica župnije Nova Cerkev (NŠAM, Matične knjige, Nova Cerkev, M 1863–1891, fol. 232).

ovekovečili tudi na materinem nagrobniku, le kakšna dva metra od Resingenovega družinskega nagrobnega spomenika, kjer je njegovo ime že bilo vpisano.

Dva nagrobnika Janeza Nepomuka viteza Resingena na steni župnijske cerkve v Novi Cerkvi (foto: B. Golec, julij 2009)

Vztrajno brskanje po virih ni ne potrdilo ne ovrglo domneve, da so pri Janezu Nepomuku nazadnje živele njegova sestra **Terezija Vetter von Doggenfeld** (1802, Tabor – 1890, Celje) in njeni neporočeni hčerki, ki so za stricem objavile osmrtnico. A kot bomo videli, pri njem niso prebivale kontinuirano in zagotovo ne dolgo pred njegovo smrtjo. Terezijino življenje je bilo sploh polno skrivnosti, ki so je samo še poglobljala odkritja tega, kar so sodobniki pisali o njenem proslulem soprogu **Antonu (Antalu) Vetter von Doggenfeldu** (1803, Mestre pri Benetkah – 1882, Budimpešta).²⁷¹ Odkritje Terezijinega nagrobnika v Novi Cerkvi je vse dotedanje hipoteze o njeni usodi postavilo na glavo. Čeprav je imel Doggenfeld ob smrti v Budimpešti ženo Aranko, je osem let za njim umrla Terezija navedena na nagrobniku v Novi Cerkvi kot »vdova honvedskega generala«, pa čeprav svojega moža najverjetneje ni videla nikoli več po usodnem letu 1848. Vetter von Doggenfeld je bil sploh svojevrstna osebnost. Ambiciozni sin v Pešti rojenega častnika in Benečanke se je s Terezijo pl. Resingen oženil 26. novembra 1834 v Novi Cerkvi, ko sta oba že prestopila trideset let. Tedaj nadporočnik, tudi sam šele druga generacija plemenitencev – plemiški naslov je namreč leta 1822 dobil njegov oče –, je »viteško« hčerko Terezijo s Tabora odpeljal s seboj, najprej v Gradec, kjer je v času poroke

²⁷¹ O Tereziji in njeni družini gl. podrobno v: B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 55–58.

služboval. Tam je med drugim sedem let kot profesor poučeval v kadetnici, dokler ga ni službena pot leta 1839 odvedla v Galicijo. Še v Terezijini domači graščini Tabor se je zakoncema 13. oktobra 1835 rodila hči *Evgenija (Evgenija Antonija Terezija Barbara)*, 1. aprila 1837 pa v Gradcu *Terezija – Rezi (Terezija Barbara Jožefa)*.²⁷² Oče Anton se je medtem vzpenjal po častniški hierarhiji in že s činom podpolkovnika dočakal izbruh marčne revolucije. Prestop na madžarsko stran ga je bliskovito povzdignil do podmaršala, poveljnika glavnine madžarske vojske in celo namestnika vojnega ministra, po porazu Madžarov pa ga je avstrijsko sodstvo hotelo povišati še za eno stopnjo – s smrtno obsodbo, izrečeno v odsotnosti. Skoraj dve desetletji je kot emigrant prebival po raznih evropskih državah in v Ameriki, stopil leta 1866 ponovno na vojaško in politično prizorišče, po avstrijsko-ogrski nagodbi in aboliciji pa se je lahko »z vsemi častmi« vrnil na Ogrsko. Postal je svetovalec ministrskega predsednika Gyule Andrassyja, prebival v Bratislavi in Budimpešti in tam čaščen umrl 26. julija 1882 v 80. letu življenja. Celo nenaklonjeni Wurzbachov biografski leksikon, ki ga sicer imenuje »ogrski uporniški general«, mu v času, ko je bil v emigraciji (1858), priznava temeljito vojaško znanje, odločnost in osebni pogum. Revolucija leta 1848, če ne že predrevolucionarni čas, je tedaj še avstrijskega častnika Vettra von Doggenfelda ločila tudi od družine, žene in dveh deklic. Vsaj tri desetletja je preživel v odkritem zakonolomu z novo življenjsko družico, ki je bila po njegovi smrti deležna gmotne podpore ogrske vlade.

Neprimerno manj vemo o usodi njegove prave žene Terezije in obeh hčerk. V krajih slovenske Štajerske, kjer so prebivali njuni sorodniki, viri o njih molčijo vse do smrti brata oziroma strica viteza Resingena leta 1885. Lahko bi živele kjer koli ali pa so se nehote skrivale za naslovi svojih sorodnikov v Gradcu. V naslovnikih samostojnih stanovalcev mesta Gradec se mati in mlajša hči pojavljata sporadično. Ni ju še leta 1862, ko v naslovniku tudi ni Terezinega svaka barona Carmasinija.²⁷³ Vse tri Doggenfeldove ženske so leta 1866 v Gradcu izpričane ob posebnem ljudskem štetju kot »tujke«, torej brez domovinske pristojnosti v štajerski deželni prestolnici.²⁷⁴ Ime matere Terezije, označene kot zasebnice (*Privat*), najdemo zatem v naslovnikih na dveh različnih naslovih v letih 1867 in 1871, nato pa po prekinitvi (1877) ime starejše hčerke Evgenije, stanujoče v letih

²⁷² V svojem prispevku iz leta 2010 sem datum in kraj Evgenijinega rojstva označil kot neznana ob domnevi, da je prišla na svet v Galiciji, kjer je leta 1839 služboval njen oče. Iskanje po vojaških matičnih knjigah – v eno takih je namreč vpisan krst njene sestre – ni dalo rezultatov. Ko je leta 1908 v Celju umrla, pa niti njena sestra ni natanko vedela, kdaj leta 1839 (!) in kje se je rodila; kot domnevni kraj rojstva so v mrliško matico pisali Vojnik, kar se je pokazalo kot netočnost (B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 55, 60). Pozneje se je izkazalo, da bi bilo treba Evgenijino rojstvo iskati v krstni matici župnije Nova cerkev, in to štiri leta prej, že leta 1835 (NŠAM, Matične knjige, Nova Cerkev, R 1825–1842, fol. 1150).

²⁷³ Prim. *Adressbuch 1862* (kot v op. 178).

²⁷⁴ STAG, *Konskriptionsbuch 1866 St–Z einheimische*, s. p.; Viertel Landhaus, H. Nr. 244–310, Landhaus No. 245). Datum in letnica rojstva sta pravilna le pri materi, pri obeh hčerkah pa sta letnici za eno leto zamaknjeni (1836 in 1838), čeprav sta datuma točna. Glede na to, da so imele Vetter von Doggenfeldove ženske na stanovanju nekega ovdovelega zastopnika z Ogrskega, človeka modre krvi, bi lahko sklepali, da ni minilo veliko časa, odkar so se same priselile iz Transilvanije.

1878 in 1879 na tretjem naslovu in s poklicem vezilja (*Stickerin*).²⁷⁵ Zdi se, da so bile ob stričevi smrti v Celju šest let pozneje vse tri nekje v njegovi bližini. Tri leta zatem, leta 1888, so zapuščene Vetter von Doggenfeldove, nedvomno tudi z dediščino po stricu, tam kupile hišo v Graškem predmestju, nedaleč od njegovega zadnjega prebivališča. Terezija, zdaj ne samo slamnata, ampak tudi uradno vdova honvedskega generala, ki svojega moža skoraj gotovo ni nikoli videla v generalski uniformi, je tu 3. februarja 1890 preminila za starostno oslabelostjo in našla tri dni pozneje večni počitek ob severni cerkveni steni v Novi Cerkvi. Hčerki sta ostali v Celju, a sta morali hišo že leta 1894, po slabih šestih letih lastništva prodati, ker sta ob nakupu plačali le tretjino kupnine, deset tisočakov za poplačilo dolga pa jima je zmanjkalo. Pomagalo jima ni niti najemanje vedno novih posojil, zdaj z nemškim zdaj s slovenskim predznakom, kajti očitno sta se pri finančnih poslih dodobra ušteli. Do leta 1908 sta obe stanovali v Celju, nazadnje nekje na Dolgem Polju. Starejša Evgenija je 23. januarja 1908 v 73. letu preminila v celjski bolnišnici za pljučnico. Majhna osmrtnica, ki jo je v lokalni *Deutsche Wacht* objavila njena 71-letna sestra Terezija – Rezi, pa je zadnje, kar je bilo o tej drugi Valvasorjevi potomki še mogoče ugotoviti. Umrila ni v Celju in pokopali je niso ne pri sestri na mestnem pokopališču ne pri materi v Novi Cerkvi. Če je doživela zlom monarhije, tedaj stara že nad osemdeset let, se je morda preselila v Avstrijo, kjer pa je vsaj v njenem rodnem Gradcu ni najti.²⁷⁶

Zgodba o »plemenitih celjskih sestrah« Vetter von Doggenfeld, ki sta živeli v skromnih razmerah in sta se nemara obe, zagotovo pa ena, preživljali z vezenjem, je zanimiva predvsem zaradi nenavadnega razpleta ugotavljanja usode njune družine. »Gosposka revščina«, ročno delo in osamljenost v mestu ob Savinji nekoliko spominjajo na usodo njunega starega strica Franca Ksaverja barona Dienersperga (1773–1846), ki ga je sto let prej, pregnanega iz očetove hiše, med drugim v Celju prav z ročnim delom vzdrževala bodoča nevesta baronica Adelsteinova. Da se sestri Vetter von Doggenfeld nista poročili, je razumljivo glede na nesrečno materino usodo in materialno nepreskrbljenost, ki je pač ni mogel odtehtati prazen plemiški naslov.

Generacija pred njima, brat in tri sestre Resingen, so ostali precej povezani tudi potem, ko so se njihove življenjske poti razšle. Janez Nepomuk je zadnja leta bržkone sprejel pod svojo streho Terezijo in njeni neporočeni hčerki, ki so nato v Celju ostale. Prav verjetno so ga obiskovale že prej na Dobrni, vsaj v letih, ko so živele v Gradcu. Kaže tudi, da sta se samskemu vitezu v petdesetih ali zgodnjih

²⁷⁵ *Adreß und Geschäftsbuch 1867* (kot v op. 143) 249; *Neues Adreßbuch und Geschäftsbuch für die Landeshauptstadt Graz 1871*. Graz : Leykam-Josefsthall, 1871, 89; *Neues Adreß- und Geschäftsbuch nebst vollständigem Häuserschema der Landeshauptstadt Graz 1877*. Graz : Leykam-Josefsthall, 1877, 200; *Grazer Geschäfts- und Adreß-Kalender für das Jahr 1878 mit vollständigem Häuserschema*. Graz : Ferd. Mayr, 1878, 276; *Grazer Geschäfts- und Adreß-Kalender für das Jahr 1879*. Graz : Gutenberg, 1879, 276. – Teh podatkov še ni v podrobni obravnavi življenjske poti Terezije Vetter von Doggenfeld (B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 55–58).

²⁷⁶ B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 60–61. – Upoštevana je Evgenijina medtem ugotovljena dejanska starost ob smrti, ki je v citirani objavi drugačna (68 let).

šestdesetih letih na Dobrni za nekaj časa pridružila najstarejša sestra Jožefa in njen drugi mož baron Carmasini, sicer živeča v Gradcu.²⁷⁷ Okoli prijaznega in simpatičnega brata in strica Johana se je torej ponovno pletlo družinsko gnezdo, tudi ko je zadnji vitez Resingen vse bolj izgubljal vidna znamenja svojega »viteštva«, najprej dve družinski graščini pri Vojniku in nato obe pozneje kupljeni dobrnski.

Z vidika zgodovinskih virov je bila nekakšna tiha družinska spremljevalka njihova neporočena sestra **Frančiška pl. Resingen** (1801, Celje – 1869, Gradec), morda v resnici sploh ne tako neopazna osebnost. Domačo taborsko graščino je očitno zapustila skupaj s sestro Jožefo leta 1838 ali 1839,²⁷⁸ preden se je Jožefa v Celju ponovno omožila in se z družino preselila v Gradec (1841). Frančiška bi potem lahko živela v Gradcu bodisi pri Jožefini družini bodisi skupaj z leta 1849 umrlo materjo, že v štiridesetih letih ne nazadnje tudi v Galiciji in nato neznano kje pri sestri Tereziji Vetter von Doggenfeld.²⁷⁹ V Gradcu je namreč prvič izpričana šele ob ljudskem štetju 1866, ko je živela pri omenjeni sestri in nečakinjah.²⁸⁰ Vse so kot zasebnice (*Privatin*) stanovale v najetem stanovanju v Sackgasse, v mestnem središču.²⁸¹ Frančiška je v isti hiši 31. marca 1869 umrla za kapjo, stara 68 let,²⁸² nedaleč stran od tam, kjer je dvajset let prej zatisnila oči njena mati²⁸³ in s katero počiva v skupnem grobu na graškem šentpetrskem pokopališču.²⁸⁴

²⁷⁷ Franz baron Carmasini je naveden šele v graškem mestnem naslovniku za leto 1867 (*Adreß und Geschäftsbuch 1867* (kot v op. 143) 73)), v prejšnjem naslovniku za leto 1862 pa njegovo ime med samostojnimi prebivalci mesta pogrešamo (*Adressbuch 1862* (kot v op. 178)). Morda je izpuščen pomotoma ali pa sta z ženo tedaj prebivala pri njenem bratu vitezu Resingenu na Dobrni, na kar prejkone kaže dejstvo, da je Jožefa tam v letih 1861 in 1862 dvakrat izpričana kot krstna botra (NŠAM, Matične knjige, Dobrna, R 1848–1866, fol. 96, 105).

²⁷⁸ V zapisniku duš župnije Nova Cerkev je njuna navzočnost zadnjič zabeležena v letu 1838 (NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova Cerkev, K26 (1843–1853), s. p.).

²⁷⁹ Njen bratranec Franc vitez Gadolla je sicer v svojem nedatiranem rokopisu med letoma 1855 in 1862 zapisal, da živijo sestre Janeza Nepomuka viteza Resingena (*seine Schwestern*) v Gradcu, ne pa tudi, koliko sester in katere (StLA, Handschriftensammlung, Gruppe 2, Hss. 704, fol. 21'). Zanesljivo je bila tedaj tam le Jožefa, por. Carmasini.

²⁸⁰ STAG, Volkszählung 1866, K Viertel Landhaus, H. Nr. 244–310, Landhaus No. 245). – Vendar njenega imena v indeksu k ljudskemu štetju ni najti ne med domačimi ne med »tujimi« prebivalci mesta (STAG, Konksriptionsbuch 1866 P–Sch einheimisch; Konksriptionsbuch 1866 O–S fremdenzuständig). Devet let prej, ob ljudskem štetju 1857, ko so v Gradcu kot domači, torej tja pristojni prebivalci navedeni vsi člani družine njene sestre Jožefe Carmasini, Frančiškino ime prav tako pogrešamo (STAG, Konksriptionsprotokoll 1857 R (einheimisch) in enako v mestnem naslovniku iz leta 1862, v katerem zaman iščemo tudi svaka Carmasinija, tedaj bržčas z ženo stanujočega na Dobrni (gl. op. 277). In vendar ni izključeno, da je bila Frančiška vseskozi v Gradcu, kar bi lahko sklepali iz navedbe njenega bratranca Franca viteza Gadolle (gl. prejšnjo opombo).

²⁸¹ V mestnem naslovniku za leto 1867 sta med samostojnimi prebivalci mesta vsaka posebej, a na istem naslovu, navedeni tako Frančiška Resingen kot Terezija Vetter von Doggenfeld (*Adreß- und Geschäftsbuch 1867* (kot v op. 143) 184, 249), ki nista bili lastnici hiše (o lastniku Eduardu baronu Hagnu: prav tam, 8).

²⁸² DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1869, No. 71.

²⁸³ Terezija baronica Resingen je 29. decembra 1849 umrla na naslovu Sackgasse 236 (prav tam, Sterbefälle 1849, s. p.).

²⁸⁴ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 72.

V Gradcu je, nasprotno, od vnovične možitve leta 1841 do smrti živel najstarejša sestra **Jožefa baronica Carmasini, roj. pl. Resingen, vdova Pauer** (1800, Blagovna – 1870, Gradec), verjetno sicer s krajšo prekinitvijo na Dobrni.²⁸⁵ Jožefa je sploh edina od sedmih Resingenovih otrok, ki je imela tudi vnuke in katere razvejano potomstvo živi še danes. Ni pa imela sreče z otroki, saj so od štirih odrastlih – rodila jih je šest – trije umrli še pred njo, hči tragične smrti, četrti, edini, ki je mater preživel, pa je bil ob njeni smrti v zaporu. Prav duševno trpljenje zaradi otrok je 70-letno Jožefo bržkone položilo tudi v grob. 13. julija 1870 je preminila za možgansko kapjo,²⁸⁶ v njenem rodu sicer precej pogostim vzrokom smrti. A če tej Resingenovi najstarejši hčerki že ni bilo postlano v prvem zakonu z bankrotiranim velenjskim graščakom Pauerjem, se ji je gotovo veliko bolje godilo v drugem, dasi sprog, bolehni baron Carmasini, ni bil petičen, ampak je večji del življenja živel od skromne podpornočiške pokojnine. V petdesetih letih je v Gradcu sicer posedoval hišo, vendar na obrobju starega mesta in ne prav dolgo.²⁸⁷ Družinsko izročilo je še več kot sto let po njegovi smrti pomnilo, da so ga pastorki zelo cenili.²⁸⁸ Preminil je 24. januarja 1876 za možgansko ohromelostjo v 67. letu življenja,²⁸⁹ potem ko jih je skoraj 32 preživel v pokoju. Jožefa, ki je upravičeno veliko pričakovala od svojih otrok, zlasti od dveh obetavnih sinov in tudi od »dobro« omožene hčerke, je v zadnjih letih okusila veliko grenkobe, ko jih je drugega za drugim izgubila. V tolažbo so ji sicer ostale štiri vnukinje po hčerki Tereziji, ki si je sama vzela življenje, zato pa ji je bilo v veliko breme in skrb neurejeno življenje najstarejšega sina Gabrijela.

Jožefa je šla od Resingenovih otrok prva od doma, pri 23-ih, ko so jo 20. aprila 1823 v domačem Celju omožili z **Gabrijelom Alojzom Pauerjem** (1792–1831), osem let starejšim neplemičem, a dedičem gospodstva Velenje.²⁹⁰ Pauer, ki ga tudi poznavalci velenjske preteklosti poznajo samo kot prehodnega posestnika gradu z neznano življenjsko zgodbo, ostaja še vedno nekoliko skrivnostna oseba. Na svet je prišel 20. februarja 1792 v Celju, kot sin (nekdanjega) upravitelja gospodstva Novo Celje, po rodu iz Voitsberga pri Gradcu.²⁹¹ Oče je nekaj mesecev po sinovem

²⁸⁵ Gl. op. 277. – Zakonca Carmasini sta v Gradcu izpričana tako ob ljudskem štetju leta 1857 kot 1866 (STAG, Konskriptionsprotokoll 1857 (einheimisch) C K, s. p.; Konskriptionsbuch 1866 (einheimisch), A–F, s. p.).

²⁸⁶ DAG, Altmatriken, Graz–Münzgraben, Sterbebuch V 1866–1894, pag. 112.

²⁸⁷ Kot hišni posestnik hiše št. 813 (nova št. 1066), je izpričan ob ljudskem štetju 1857 (STAG, Konskriptionsprotokoll 1857 (einheimisch), s. p.). Leta 1862, ko ga v mestnem naslovniku ni, je bila hiša že v drugi lasti (*Adressbuch 1862* (kot v op. 178) 139), leta 1867 pa Carmasini ni naveden med hišnimi posestniki, kar bi bilo glede na naslov bivanja nedaleč od stolnice (Burggasse 17) tudi precej nenavadno (*Adreß- und Geschäfts-Handbuch 1867* (kot v op. 143) 73).

²⁸⁸ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 71.

²⁸⁹ DAG, Altmatriken, Graz–Münzgraben, Sterbebuch V 1866–1894, pag. 297.

²⁹⁰ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, P 1804–1826, fol. 246.

²⁹¹ Prav tam, R 1784–1794, fol. 114. – Krstna matica razkriva samo imeni staršev – Gabrijela in Terezije, roj. Czernozai (*Chernoutzi*), ter imeni botrov, dveh zakoncev-zakupnikov. Da je bil Gabrijel Pauer, preden je kupil gospodstvo Velenje, upravitelj Novega Celja, navaja Franc vitez Gadolla, bratranec njegove poznejše sname Jožefe pl. Resingen (StLA, Handschriften, Gruppe 2, Hss. 735, fol. 8', 14). Njegov izvor iz Voitsberga pri Gradcu so razkrili šele genealoški zapisi potomca dr. Franza Mahnerta iz Edelsgruba pri Gradcu (kopije v arhivu avtorja).

rojstvu kupil skupaj z Velenjem gospodstvu Limbar in Švarcenštajn, urad Skorno in Marijino imenje v Velenju.²⁹² Gabrijel Alojz po smrti očeta (1814) in edine sestre Antonije (1817)²⁹³ vsaj po štajerski deželni deski ni nikoli uradno postal naslednik očetovih posesti, ampak so šle te leta 1829 na izvršeno dražbo, ko so bili kot lastniki še vedno vpisani njegovi že pokojni starši.²⁹⁴ Nesrečni razplet so zakrivila hipotekarna bremena, ki so se namnožila v zadnjih letih, potem ko so bila v času lastništva Gabrijela st. še zelo zmerna. Na Pauerjevo posest je najprej leta 1818 sedel fiskalni urad, ki se je v imenu dvorne komore razglasil za dediča po Antoniji Pauer, umrli brez dedičev.²⁹⁵ Od leta 1826 so se množila vedno nova bremena, od kazni za utajeni davek do najetih posojil pri zasebnikih. Slednjič je Alojz Gabrijel kot hipoteko uveljavljal svoj dedni delež po očetu, da bi si zagotovil vsaj tega.²⁹⁶ Pauerjevemu potomcu dr. Brunu Brandstetterju (1893–1994), ljubiteljskemu zgodovinarju iz Gradca, gre verjeti, da Gabrijel Alojz Pauer ni bil kos upravljanju posesti, ni pa z ničemer potrjena trditev, da je izvršbo sprožil Pauerjev stric, očetov brat Johann, lastnik gospodstva Hrastovec v Slovenskih goricah. Brandstetter navedbe ni podprl z navedbo vira, kakor tudi ne letnice Pauerjeve zgodnje smrti 1831, za katero je za zdaj prav on edini vir.²⁹⁷ Obubožani nekdanji velenjski graščak je torej po prisilni prodaji posesti živel le še kakšni dve leti. Umrl je neznano kje in zapustil ženo Jožefo s štirimi majhnimi otroki, starimi od enega do šestih let.²⁹⁸

²⁹² Gabrijel Pauer je 27. novembra 1792 kupil navedeno posest od globoko zadolženega Vincenca grofa Sauerja (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT I, 8. goldener Quatern, B 6–10). Na podlagi naknadno sestavljenih nove poročne pogodbe z dne 19. marca 1799 je vdova Terezija leta 1819 dosegla vpis solastništva (prav tam, LT II, Hauptbuch 7 fol. 653; Urkundenbuch, Tom 40, fol. 319–321'). Točne podatke o lastništvu navaja I. OROŽEN, *Das Dekanat Schallthal mit den Seelsorgestationen St. Georgen in Skalis, St. Martin bei Schalleck, St. Johann am Weinberge, St. Egid bei Schwarzenstein, St. Pankraz in Ober=Ponikl, St. Michael bei Schönstein, St. Peter in Zavodnje und St. Andrä in Weißwasser* (Das Bisthum und die Diözese Lavant, Theil 5), Graz : Selbstverlag, 1884, 277, medtem ko se Schmutz in Pirchegger motita (C. SCHMUTZ, *Historisch Topographisches* (kot v op. 242) 596; H. PIRCHEGGER, *Die Untersteiermark* (kot v op. 76) 209, 211).

²⁹³ Gabrijel Pauer je preminil pred 14. oktobrom 1814, ko je dala vdova v deželno desko vpisati poročno pogodbo (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Urkundenbuch Tom 14, fol. 40'–42'). Tudi po B. Brandstetterju je Pauer umrl leta 1814 (B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 55, 57). Njegovo smrt in smrt žene Terezije zamenjamo v mrliški matici župnije Škale, v katero je sodil velenjski grad, kakor tudi v matici sosednje župnije Šmartno v Velenju (NŠAM, Matične knjige, Škale, M 1790–1829; M Ind 1785–1837.) Iz škalskih matic je mogoče povzeti le smrt komaj 18-letne hčerke Antonije, omožene s stotnikom Janezom Nepomukom Sojko, in njune nekaj tednov stare hčerke, ki sta druga za drugo umrli spomladi 1817 (NŠAM, Matične knjige, Škale, M 1790–1829, pag. 92, 93; rojstvo hčerke: R 1809–1837, pag. 37).

²⁹⁴ StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 7, fol. 653.

²⁹⁵ Prav tam, Hauptbuch 7, fol. 667.

²⁹⁶ Prav tam, fol. 679–680; nadaljevanje: Hauptbuch 17, fol. 583–590.

²⁹⁷ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 55.

²⁹⁸ Njegova smrt ni vpisana v mrliških maticah nobene spodnještajerske župnije, kjer je živel njegovo in ženino sorodstvo (NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, Ind M 1757–1834, M 1808–1834; Nova Cerkev, M 1784–1833; Dobrna, M 1830–1862; Šentjur pri Celju, M 1785–1836; Sv. Rupert v Slovenskih goricah, M 1815–1844). Še ne štiridesetletnega Pauerja je smrt nemara prehitela kje na poti ali na zdravljenju.

Pauerjeva družina je tako le nekaj let in v veliki negotovosti uživala status graščakov velenjskega gradu, na katerem so se rodili štirje od šestih otrok. Prezgodaj rojeni prvorojenec *Ignac Gabrijel* je zagledal luč sveta še v Celju 14. januarja 1824 in že po dveh urah izdihnil.²⁹⁹ V Velenju je 6. julija 1825 prišel na svet *Gabrijel Ignac*, skrajšano Gabrijel, ki je svoji družini pozneje prizadejal največ gorja. Za njim so se starši 18. septembra 1826 razveselili *Terezije*, katere življenje se je v zrelih letih končalo tragično, 10. septembra 1827 *Ignaca*, umrlega po dobrem letu dni 24. septembra 1828, tri mesece po izgubi tega otroka pa se jim je 23. decembra 1828 kot zadnji na velenjskem gradu rodil *Jožef Edvard*.³⁰⁰ Že po finančnem polomu in nedolgo pred očetovo smrtjo je prišel v Celju na svet še zadnji, 2. marca 1830 rojeni *Friderik*.³⁰¹

Po soprogovi smrti ali še pred tem se je vdova Jožefa zatekla k svoji družini na Tabor pri Vojniku, kjer sta v župnijskih zapisnikih duš poleg nje navedena le mlajša sinova,³⁰² ne pa tudi hči Terezija, ki je medtem s sedmimi leti začela hoditi v dekliško šolo v Celju,³⁰³ in Gabrijel, učenec tamkajšnje glavne šole. Isto šolo in potem celjsko gimnazijo sta v tridesetih letih obiskovala tudi Jožef in Friderik,³⁰⁴ kar bo eden od razlogov, da se je konec tridesetih let preselila v Celje še mati.³⁰⁵ Medtem so si Resingenovi razdelili dediščino po leta 1833 umrlem očetu in Jožefa je s tem prišla do sredstev, ki so ji pri 41-ih omogočila vnovično poroko. Njen devet let mlajši izbranec, v Pragi rojeni 32-letni podporočnik **Franz Michael baron Carmasini** (1809–1876) namreč v zakon ni prinesel drugega kot plemiški naslov. Poročila sta se v Celju 30. junija 1841³⁰⁶ in se najverjetneje takoj in z vsemi otroki

²⁹⁹ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1817–1840, pag. 193; M 1808–1834, fol. 194.

³⁰⁰ NŠAM, Matične knjige, Škale, R 1809–1837, pag. 69, 74, 79, 87; prav tam, M 1790–1829, pag. 119. – V mrliški knjigi ima umrli deček neupravičeno plemiški predikat *v(on) Pauer*, napačna pa je tudi navedba starosti: 15 dni namesto eno leto in 14 dni.

³⁰¹ NŠAM, Matične knjige, Celje–sv. Danijel, R 1817–1840, fol. 339.

³⁰² V status animarum 1829–1834 je Jožefa vpisana naknadno s sinovoma, ki jima daje knjiga ljubkovalni imeni *Pepi* in *Fric* (NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova Cerkev, K02 (1829–1834), s. p.). V naslednji knjigi status animarum sta njuni imeni že povsem uradni: *Joseph* in *Friedrich*, vpisana pa sta samo do leta 1836 (prav tam, K10 (1834–1842), s. p.), dokler nista šla v Celje v šolo.

³⁰³ Slovenski šolski muzej, Arhiv, fasc. 81, Izrazi glavne šole v Celju 1827–1869, izpitni izveček dekliške šole 1834.

³⁰⁴ 8-letni Gabrijel Pauer, sin vdove, je vstopil v prvi razred glavne šole leta 1834; v drugem semestru leta 1836 se mu je v katalogih učencev kot prvošolec pridružil 8-letni brat Jožef, naslednje leto, ko je bil Gabrijel v tretjem razredu, čeprav na šoli že četrto leto, pa je začel obiskovati 1. razred še Friderik, ki je prvo leto dohitel Jožefa in leta 1839 skupaj z njim končal tretji razred (ZAC, ZAC/0868, Mestne šole Celje, fasc. 2, 2/71; fasc. 3, 3/73–82). Gimnazijska matrikula je manj natančna, saj navaja le vpise dijakov: leta 1838 Gabrijela in 1840 Jožefa, medtem ko v njej ni Friderikovega imena (ZAC, ZAC 845, I. gimnazija v Celju, fasc. 1, a. e. 1/2, Matrikula, s. p.).

³⁰⁵ Jožefa se je v Celje odselila leta 1838 ali 1839, z njo pa najbrž tudi sestra Frančiška; obe sta namreč v knjigi status animarum navedeni pri taborski graščini do vključno leta 1838, po prekinitvi leta 1837 (NŠAM, Zapisniki duš, 0117 Nova Cerkev, K10 (1834–1842), s. p.).

³⁰⁶ NŠAM, Matične knjige, Celje – sv. Danijel, P 1826–1845, fol. 127. – Podatek o poroki razkriva tudi hipoteka na dvorec Ranšperk, vpisana v deželno desko na podlagi izročilne pogodbe,

preselila v Gradec, kjer je Carmasini služboval.³⁰⁷ Jožefa v drugem zakonu ni imela otrok, saj je bila ne nazadnje že v letih.³⁰⁸

Štirje otroci iz prvega zakona, ob materini možitvi stari od 11 do 16 let, so bili s spodnještajerskih graščin in iz okrožnega glavnega mesta Celje presajeni v velemestno okolje, kjer se najstarejši Gabrijel ni znašel v skladu s pričakovanji svoje okolice in je bil domačim najbrž že tedaj v breme in »pokoro«. Šolanje na gimnaziji je nadaljeval in ga leta 1846 zelo uspešno končal samo Jožef.³⁰⁹ Friderik je pri 14-ih vstopil v graško kadetsko četo,³¹⁰ ravno v letu 1844, ko so njegovega šele 35-letnega očima podporočnika Carmasinja zaradi bolezni upokojili,³¹¹ komaj 16-letno Terezijo pa so zelo kmalu po preselitvi v Gradec omožili, in sicer v slogu »cvetja v jeseni« s 35-letnim doktorjem prava Francem Stergerjem s Kranjskega.³¹²

Najprej si pogledimo, kakšna je bila usoda mlajših dveh bratov Pauer, ki sta bila ob materini smrti leta 1870 oba že pokojna.³¹³ Malo vemo o zgodaj umrlem **Jožefu** (1828–1862), doktorju prava. Po končani graški gimnaziji je tam od leta 1849 študiral pravo,³¹⁴ nato pa očitno služboval v kakšni odvetniški pisarni, saj njegovega imena ni v deželnih in državnih šematizmih.³¹⁵ Izpričan je ob ljudskem štetju 1857, ko je imel stalno bivališče na naslovu svojega očima Carmasinja, a ni rečeno, da je tam res tudi prebival.³¹⁶ Umrli je v 34. letu 12. maja 1862 v Gradcu za

ki jo je 12. februarja 1841 ob Jožefini vnovični poroki izstavila njena mati; hčerki je namenila 6.000 goldinarjev kapitala, od katerega je smela ta porabiti letne obresti v višini 300 goldinarjev (StLA, Steiermärkische Landtafel, LT II, Hauptbuch 2, fol. 580, No. 12).

³⁰⁷ Po Carmasinijevi častniški karakteristiki je imel od leta 1841 dalje štiri pastorki (ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 101, 27 IR, 1841, 1842, 1843).

³⁰⁸ Prim. indekse krstnih knjig graških mestnih in predmestnih župnij za obdobje 1835–1889 (DAG, Index zu Taufmatriken).

³⁰⁹ Šestletno gimnazijo, na katero je s celjske preselil leta 1841 (UBG, Ms. 58–3 (1827–1876), fol. 68), je leta 1846 zaključil s samimi odličnimi ocenami (StLA, Akademisches Gymnasium Graz, K 100, H 291, s. p.).

³¹⁰ ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 248, 37 IR; Grundbuchblätter, K 2486, 37. IR, Heft 20, S. 41.

³¹¹ ÖStA, KA, Grundbuchblätter, K 1779, 27. IR., Heft 22, S. 78.

³¹² DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Dom, Trauungen 1842, Nr. 28.

³¹³ Zapuščinski spis za Jožefo baronico Carmasini je bil ključni kažipot za nadaljnje raziskovanje njenega potomstva. Ob njeni smrti je bil živ le še sin Gabrijel, tedaj v zaporu, in štiri potomke druge generacije, hčerke Terezije Pauer, por. Sterger (StLA, Bezirksgericht Graz, D 929/1870, 21. 7. 1870).

³¹⁴ Na graški akademski gimnaziji ga kot edinega od treh bratov srečujemo od leta 1841 do 1846 (gl. op. 309). Bilo bi logično, da je šolanje nadaljeval na graškem liceju. Na univerzi ga najdemo med naknadno vpisanimi študenti leta 1849 (UBG, Ms. 58-3 (1827–1876), fol. 123).

³¹⁵ Prim. avstrijske državne šematizme (*Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856*. Wien : Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1856; 1858, 1859) in štajerska deželna šematizma (*Handbuch vom Kronlande Steiermark*. Gratz : A. Leykam' s Erben, 1851; *Handbuch von Steiermark für das Jahr 1855*. Graz : A. Leykam' s Erben, 1855).

³¹⁶ Jožef je v indeksu k ljudskemu štetju naveden skupaj z bratoma in s kazalko, da gre za Carmasinijeve pastorki (STAG, Konskriptionsprotokoll 1857 (einheimisch), B P, s. p.). Popisnice so ravno za ta del Gradca izgubljene. Njegov brat Friderik je bil tedaj častnik v Italiji, kar pomeni, da bi lahko zunaj Gradca živel tudi Jožef.

možgansko ohromelostjo, mrliška matica pa je edini vir o tem, da je končal študij prava.³¹⁷ Poročil se ni in tudi (legitimnih) potomcev ni zapustil.³¹⁸

Tako kot njega pogrešamo v materinem zapuščinskem spisu najmlajšega **Friderika** (1830–1865) in njegove morebitne potomce. Upravičeno, saj je umrl pet let prej, 29. maja 1865 v Gradcu, star 35 let in samski.³¹⁹ Veljal je za precej obetavnega častnika, a so ga bremena vojaške službe očitno zlomila. Njegov nagel vzpon po karierni lestvici je bil povezan z udeležbo pri osvojitvi Benetk leta 1849, pri samo 20-ih letih je že dosegel časti nadporočnika, nakar je ostal v Italiji polnih deset let do 1859 in šele tedaj spet napredoval. Nadporočnika Friderika Pauerja označuje vojaška karakteristika kot prizadevnega in uspešnega, značajnega, dobrodušnega in z veliko darovi. Bil naj bi spoštljiv do nadrejenih, prijateljski in ustrežljiv do sebi enakih, do podrejenih pa pravičen in skrben, sposoben dobro voditi četo in poučevati. Od jezikov je dobro govoril nemško in slovensko (*windisch*), za službene potrebe tudi zadovoljivo madžarsko. Visokega, vitkega, močnega in nasploh zdravega je zgodaj pestila le kratkovidnost, toda nazadnje so ga pri 33-ih iz zdravstvenih razlogov upokojili.³²⁰ Po skoraj dvajsetih letih vojaške službe se je s činom stotnika 1. razreda vrnil v Gradec in že poldrugo leto zatem preminil v deželni bolnišnici za možgansko paralizo.³²¹

Če je bil Friderik Pauer lahko v ponos svoji družini in se je tudi njegova sestra »dobro« omožila, je njun brat **Gabrijel Pauer** (1825–1882?) postal in najverjetneje do konca ostal »enfant terrible« širše rodbine. Ni naključje, da ga je, drugače kot mlajša brata, še dolgo pomnilo družinsko izročilo. Pravnuk njegove sestre dr. Bruno Brandstetter (1893–1994) je pri svojih 95-ih zapisal, da je bil Gabrijel »notoričen goljuf in zadolževalec« (*ein notorischer Betrüger und Schuldenmacher*), okoli leta 1870 zaprt v graški kaznilnici Karlau.³²² A tudi brez tega bolj medlega spomina bi Gabrijelovo neurejeno življenje kljub skromnim virom izdali dve ključni pomenljivi dejstvi. Prvič, kot zapornik v Karlau se je »ovekovečil« v zapuščinskem spisu svoje matere, in drugič, njegova lažna soproga je leta 1876 uradno zaprosila za popravek priimka in vpisa očetovstva za svojo dvajsetletno hčerko Gabrielle Pauer, čeprav je bilo dekle Gabrijelova biološka hči, in ne hči moškega, s katerim je bila njena mati vseskozi omožena.³²³ Še več, Gabrijel Pauer in njegova zunajzakonska partnerka, omožena Theresia Hoffory, sta imela vsaj štiri nezakonske otroke, od

³¹⁷ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Leonhard, Sterbefälle 1862, s. p., No. 62.

³¹⁸ StLA, Bezirksgericht Graz, D 929/1870, 21. 7. 1870.

³¹⁹ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Anton (Landeskrankenhaus), Sterbefälle 1865, pag. 10.

³²⁰ ÖStA, KA, Conduite-Listen, K 248, 37 IR; Grundbuchblätter, K 2486, 37. IR, Heft 20, S. 41.

³²¹ ÖStA, KA, Pensionsprotokoll, Band 39; DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Anton (Landeskrankenhaus), Sterbefälle 1865, pag. 10.

³²² B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 105–106. – B. Brandstetterju se je sicer pripetila napaka, da je pomešal Gabrijelove osebne podatke s podatki njegovega strica. Pomotoma ga je namesto za brata svoje prababice razglasil za brata njene matere in mu dal ime »Gabriel R. v. Resingen«.

³²³ DAG, Bischöfliches Ordinariat, 1876, No. 3835, 25. 10. 1876.

katerih sta tri dala ob krstu vpisati kot lastne zakonske, pri četrtem pa so podatki v krstni matici sploh povsem zlagani.

Razen tega, da je bil v zaporu, je tako povsem verodostojen komaj kateri podatek o Gabrijelu, najden v graških virih. Potrjeno ni niti, da bi bil res kdaj (pomožni) uradnik graškega državnega knjigovodstva,³²⁴ kot je navedel ob krstu treh svojih nezakonskih otrok med letoma 1853 in 1856. Morda se je kratek čas vrtel v kakšni nižji državni službi ali pa je svojo ljubico o tem preprosto nalagal. Theresia Hoffory (1818) je bila neuradna ločenka, hči dacarja iz župnije St. Peter am Ottersbach, in žena knjigoveza Friedericha Hofforyja, s katerim se je le nekaj let po poroki (1841) razšla in se »samska« preselila v Gradec. Tu je spoznala »tedaj že odpuščenega uradnika pri knjigovodstvu«, sedem let mlajšega Gabrijela Pauerja, s katerim sta v središču mesta navzven živela kot zakonca Pauer.³²⁵ Prvi otrok s tem priimkom, *Josef Gabriel*, je prišel na svet 8. junija 1853, drugi, *Johann Nepomuk Gabriel*, 17. maja naslednje leto in umrl že po sedmih dneh, nato pa 28. aprila 1856 *Gabrielle (Gabriela Francisca Maria)*,³²⁶ ki smo jo že srečali. Krsta njunega četrtega in zadnjega (?) otroka ne bi nikoli našli v graških krstnih maticah, ko ne bi v bližnji vasi Starba 27. maja 1860 umrl uradno 17 dni star rejenec iz Gradca z imenom *Rudolf Pauer*, vpisan v mrliško matico kot »zakonski sin Gabrijela Pauerja, slaščičarja in zasebnega uradnika v Gradcu«.³²⁷ Očitna sta navidezna zakonca Pauer prišla v Gradcu na tako slab glas, da si otroka nista več drznila poslati h krstu kot lastnega, ampak pod lažnim imenom Rudolf Prebelitsch.³²⁸ Ob smrti je imel Rudolf sicer skoraj dva meseca, ne le 17 dni, kar bi bila lahko druga premišljena laž njegovih staršev. Morda se tudi ni zgodilo prvič, da sta otroka dala v rejo v podeželsko okolje.³²⁹

Kakor koli, njune štiri otroke so v graške matice vpisali kot zakonske s primkom Pauer in bili so biološki otroci Valvasorjevega potomca, polihistorjevega štirikrat pravnuka Gabrijela Pauerja. O poznejši usodi odrastle Gabrielle (1856) in domnevno odrastlega Josefa Gabriela (1853) nismo dobro poučeni, tako da ni gotovo, ali je ta veja polihistorjevih potomcev z njima ugasnila ali ne. Težko je tudi karkoli sklepati o Gabrijelovih odnosih z otrokoma, saj niti o njem ne vemo veliko. V graških mestnih naslovnikih njegovo ime pogrešamo, ni ga zaslediti niti

³²⁴ Prim. *Handbuch vom Kronlande Steiermark* (kot v op. 315) in *Handbuch von Steiermark* (kot v op. 315).

³²⁵ Po njenih lastnih izjavah pred štajerskim namestništvom leta 1876 (StLA, Statthaltereie, K 993, No. 14278/1876, 26. 9. 1876).

³²⁶ DAG, Altmatriken, Graz–Hl. Blut, Taufbuch XXX 1850–1857, pag. 201, 250, 347; Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1854, pag. 11; DAG, Bischöflicher Ordinariat, 1876, No. 3835, 25. 10. 1876.

³²⁷ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Peter, Sterbefälle 1860, pag. 60.

³²⁸ V isti ulici, sedem številčk od njunega zadnjega znanega domovanja, naj bi se 29. marca rodil Rudolf, sin kuharice Mathilde Prebelitsch, pri čemer je krstitelj očitno slutil prevaro in vpisal omenjeno nezakonsko mater kot domnevno (*angeblich*) (DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Geburten 1860, fol. 11).

³²⁹ Ali je kateri otrok živel pri njiju v Gradcu, ne razkrijejo popisnice ljudskega štetja 1857. Štetje je zajelo samo v Gradec pristojne, t. i. domače prebivalce, med katere ni sodila Terezija, Gabrijel pa se je spretno prikrikl oziroma spremenil v neporočenega Antona Bauerja, vpisanega skupaj z obema drugima bratoma, Friderikom in Jožefom, pri svojem očimu Carmasiniju (STAG, Konskriptionsprotokoll 1857 (einheimisch), B P, s. p.; C K (einheimisch), s. p.).

med slaščičarji, kar naj bi bil ob smrti sina leta 1860. Do leta 1866, ko je prestajal zaporno kazen v bližnji kaznilnici Karlau, ni o njem znanega nič določnega,³³⁰ tako tudi ne, kdaj se je razšel s Theresio. Bržčas že leta 1860, ko se je ta s hčerko mudila v Strašu in je njen pravi mož izvedel za otroka.³³¹ Ko se je Gabrijel Pauer leta 1871 vrnil iz karlauské kaznilnice, je svojega očima barona Carmasinja tožil za skromno dediščino po materi, ki je domnevno še obstajala in mu pripadala. Samega sebe je označil kot v Gradcu živečega človeka »brez pomoči, sredstev in ubogega«, a za odvetnika je očitno še našel »prihranke«. Naslednje leto, ko je pravda še tekla, je Gabrijel za zdaj zadnjič potrjen kot živ.³³² Po zapisanem družinskem izročilu potomcev njegove sestre je domnevno umrl leta 1882 v Bosni.³³³ Kaj je tam počel, se morda pehal za »posli« ali se vrnil v kakšno državno službico v komaj okupirani balkanski deželici, ostaja odprto vprašanje.³³⁴ Enako tudi, kje se je zadrževal leta 1876, ko je njegova »nekdanja žena«, zdaj spet Theresia Hoffory, ob pristanku svojega zakonitega moža dosegla uradni popravek hčerkinih podatkov v krstni matični knjigi. Dvajsetletna Gabrielle Pauer je tako brez težav postala Gabrielle Hoffory, ker je bila njena mati v času njene zaploditve in rojstva omožena s Hofforyjem, ter ne glede na to, da je živela v divjem zakonu in da njen soprog ni bil otrokov biološki oče. Zadnji znani podatki o materi Theresii in hčerki Gabrielli Hoffory so iz leta 1892, ko je mati, izdelovalka oblek, ponovno kratek čas živela v Gradcu s svojo 36-letno neomoženo hčerko *Gabrielle* brez znanega poklica. Sled za njima se je še tisto leto kot po čudežu zbrisala tudi v mestni prijavno-odjavni kartoteki – brez odjave bivališča.³³⁵ Ni izključeno, da je približno desetletje zatem, med letoma 1900 in 1903, prebival v Gradcu njun sin oziroma brat *Josef Gabriel* (roj. 1853), a le v primeru, da se je res rodil leta 1853 v Gradcu, kot je navedeno v kartoteki prebivalcev, in da so njegov priimek pisali Bauer namesto Pauer, kar ne bi bilo nenavadno, saj se je dogajalo že pri Gabrijelu. Leta 1900 se je neki 47-letni v Gradcu rojeni Josef Bauer priselil iz Unterpremstätten v mestni okolici, se tu preživljal kot hlapec in po treh letih neznanu kam odšel, še vedno neporočen.³³⁶

³³⁰ Gabrijelovo ime najdemo ob ljudskem štetju leta 1866 med kaznjenci (STAG, Kon-skriptionssbuch 1866, O–S fremdzuständig, s. p.). Gradivo kaznilnice Karlau je ohranjeno šele od leta 1900 dalje (dopis Justizanstalt Graz-Karlau avtorju 13. 5. 2009), prav tako je za ta čas uničeno gradivo deželnega sodišča za kazenske zadeve (StLA, Findbehelf Landesgericht für Strafsachen Graz).

³³¹ StLA, Statthaltereie, K 993, No. 14278/1876, 26. 9. 1876.

³³² StLA, Bezirksgericht Graz, D 929/1870, 6. 7. 1871, 23. 12. 1871, 13. 1. 1872.

³³³ Genealoški zapiski v arhivu dr. Franza Mahnerta, Edelsgrub pri Gradcu, kopije v arhivu avtorja.

³³⁴ Poizvedovanje za njim v sarajevskem državnem arhivu in za bosanskohercegovskimi šematizmi v nacionalni biblioteki ni dalo nobenih sadov.

³³⁵ STAG, MPG, Meldekartei, Knr. 271, Hoffory Theresia. – Theresia Hoffory je kot »Private« izpričana v graških mestnih naslovnih med letoma 1877 in 1884 ter ponovno 1891 (*Neues Adreß- und Geschäfts-Handbuch 1877* (kot v op. 275) 143; *Grazer Geschäfts- und Adreß-Kalender 1878* (kot v op. 275) 276; 1879 (kot v op. 275) 182; *Grazer Geschäfts- und Adreß-Kalender für das Schaltjahr 1880*. Graz : Gutenberg, 1880, 202; 1881, 205; 1882, 224; 1883, 211; 1884, 220; 1891, 256). V drugih naslovnih njenega imena ni.

³³⁶ V graški prijavno-odjavni kartoteki 1892–1925 sta navedena dva Josefa Bauerja, rojena leta 1853 v Gradcu (STAG, MPG, Meldekartei, Knr. 25, Bauer Josef). Tega leta sta bila

Čudna pota, kot jih je ubiral Gabrijel Pauer, sin graščaka z velenjskega gradu, so se prejkone nadaljevala pri hčerki Gabrieli oziroma morda pri obeh otrocih, če je odrasel tudi Josef Gabriel.

Povsem drugačno, na videz zelo urejeno, bogato in ugledno življenje je imela Gabrijelova edina sestra in v Resingenovi rodbini edina iz te generacije, katere potomstvo se potrjeno nadaljuje do danes. **Terezija Pauer, por. Sterger** (1826–1869), je 14. novembra 1842 pri dobrih 16-ih letih postala soproga doktorja prava in kmalu zatem odvetnika **dr. Franca Stergerja** (1807–1888), rojenega na Kranjskem, v graščinici Brest pri Igu.³³⁷ »Kranjski dohtar Stergar«, ki ga je v Gradec privedel študij prava,³³⁸ je bil za obubožano gosposko dekle napol plemiškega rodu in s še

v graških župnijah krščena samo Josef Gabriel Pauer in Josef Bauer (DAG, Indizes zu Grazer Taufmatriken), drugi na desnem bregu Mure. Drugi v prijavno-odjavni kartoteki navedeni Josef Bauer s krajem rojstva Gradec in letnico 1853 je nesporno umrl pri 40-ih leta 1893. Datum smrti je namreč naveden tudi v rojstni matični knjigi (DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz-St. Andrä, Geburten 1853, pag. 5; Matriken-Zweitschriften, Graz–St. Anton (Landeskrankenhaus), Sterbefälle 1893, pag. 43).

³³⁷ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz-Dom, Trauungen 1842, Nr. 28. – Rojstvo Franca Stergerja 10. decembra 1807 je vpisano v krstno matico župnije Ig (Nadškofjski arhiv Ljubljana (= NŠAL), ŽA Ig, R 1805–1812, fol. 16). Njegovi starši »gospod« Anton Sterger (St(e)rgar) in »gospa« Marija roj. Učan, so v graščini Brest prebivali vsaj od leta 1794, ko se jim je tu rodil prvi znani otrok (zadnji leta 1812), iz matičnih knjig pa ni mogoče razbrati njihovega poklica oziroma stanu, ker teh podatkov pri starših krščencev ni in ker Stergerji niso nikoli izpričani kot krstni botri (prav tam, R 1784–1794, fol. 120; R 1794–1805, fol. 12, 37, 57, 71; R 1812–1818, fol. 3). Poročna knjiga za župnijo Ig iz tega časa ni ohranjena. – Podatki B. Brandstetterja, da je bil Frančev oče prej poštni mojster v Sv. Križu pri Trstu in od 1798 na Razdrtem, niso točni, saj se ne ujemajo s kronologijo in so enaki kot za Stergerjevega svaka (B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 201–202). Anton Sterger naj bi graščinico Brest (Ebenporten) kupil od družine Portner, medtem ko naj bi njegova soproga Ana Marija izvirala iz družine leta 1695 poplemenitenih Utschanov s predikatom »auf Khutschhoff« (prav tam, 201, 205; o poplemenitvi K. F. FRANK, *Standeserhebungen* (kot v op. 111) 145). Viri v resnici ne potrjujejo njenega plemenitega stanu. Po danes nepreverljivih ugotovitvah izžanskega župnika F. Štembala s konca 19. stoletja naj bi bila Marija Učan domačinka, leta 1793 omožena s priseljencem Antonom Stergerjem (NŠAL, ŽA Ig, II Status animarum Pfarre Ig ab anno 1700, pag. 307). Kako in kdaj je Sterger prišel do lastništva graščinice, ni pojasnjeno, ker kot taka ni vpisana v kranjsko deželno desko (ARS, AS 315, Deželna deska za Kranjsko, indeks). Pozna jo sicer že Valvasor, in sicer kot zgrajeno poznega leta 1664 (J. V. VALVASOR, *Die Ehre deß Hertzogthums Crain*, Laybach, 1689, XI, 124–125), pozneje pa je bila le navadna huba gospostva Ig (Okrajno sodišče v Ljubljani, Zemljiška knjiga, k. o. Tomišelj, gl. knj. 201–300, vl. 216). Deželnodeskino posest imenja Studenec, prej urad Codellijevega gospostva Thurnau, je Sterger kupil šele leta 1803 (ARS, AS 315, Deželna deska za Kranjsko, gl. knj. I, fol. 234, 235), ko je z družino že desetletje prebival v Brestu. Leta 1826 je v franciscejskem katastru označen kot tamkajšnji graščak – »Gutsbesitzer in Wröst« (ARS, AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, L 296, k. o. Tomišelj, abecedni seznam lastnikov, 12. 2. 1826), ob smrti leta 1833 pa kot lastnik imenja Brest in posestnik – »Inhaber der Gült Ebenporten und Realitäten Besitzer« (NŠAL, ŽA Ig, M 1818–1840, fol. 127). M. Smole v svojem delu o kranjskih graščinah graščine Brest sploh ne obravnava (M. SMOLE, *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1982).

³³⁸ Sterger, leta 1807 rojeni Kranjec iz Bresta (*Carniol. Ebenporten.*) je v prvem letniku prava v Gradcu izpričan leta 1826 (UBG, Ms. 58-2, fol. 246). Pred tem je leta 1824 končal ljubljansko gimnazijo (Ž. ČRNIVEC, *Ljubljanski klasiki 1563–1965*. Ljubljana : Maturanti Klasične gimnazije (1941–1958), 1999, 374).

ubožnejšim očimom-baronom, resnično »odlična partija«. Toda Gabrijela z njim ni bila srečna, tudi če ji je postavil pravljčni dvorec (vilo) na robu mesta, slovel kot eden največjih graških odvetnikov in se prerinil v visoko družbo. Skoraj dve desetletji starejši mož ji namreč ni bil zvest, kar je bil eden, če ne glavni razlog za njeno prostovoljno smrt. Poslovila se je v 43. letu, ko so bile hčerke stare od 18 do 26 let in je bil na poti prvi vnuk, rojen prav na dan njenega pogreba.

Zakoncema Francu in Tereziji Sterger, ki sta najprej živela v Sackgasse in se še pred rojstvom drugorojenke preselila na še bolj ugledno Herrengasse, se je rodilo pet hčerk, od katerih je ena takoj po rojstvu umrla. Sledile so si takole: 21. decembra 1843 *Gabrielle – Jella (Gabriele Rosalia Francisca)*, 9. decembra 1844 *Angela (Angelica Theresia)*, 7. januarja 1846 v sili krščena deklica brez imena, 26. januarja 1847 *Henriette (Henrica Barbara Maria)* in 16. oktobra 1851 *Olga (Olga Theresia)*, ta rojena že v gradiču oziroma vili Schönau na robu mesta.³³⁹ Enonadstropni gradič Schönau (*Schönau-Schlößl*) v historičnem, romantičnem slogu, že zunaj sklenjene pozidave, je Sterger začel graditi leta 1850. Tu je družina živela, dokler se niso hčerke pomogle, nakar je ovdoveli Sterger gradič leta 1879 prodal in se vrnil v mesto.³⁴⁰ V Gradcu je imel sicer eno največjih odvetniških pisarn s številnimi koncipisti, temu ustrezno na prestižni lokaciji v Admontergassel.³⁴¹ O življenjskem slogu zakoncev Sterger priča med drugim izbira krstnih botrov: zadnjima hčerkama sta botrovali graščakinja pl. Prothasijeva in grofica Galler.³⁴²

Posebno pozornost pritegne spominski zapis njunega pravnuka Bruna Brandstetterja (1893–1994), ki med drugim kaže na Stergerjevo proslovensko usmeritev in povezanost z rodno Kranjsko. Brunu naj bi njegova babica, Stergerjeva drugorojenka Angela Weis von Ostborn (1844–1921), pogosto pripovedovala, da »je bila kot mlado dekle prva, ki je na nekem javnem koncertu v Ljubljani pela slovenske pesmi (nekega zdravnika dr. Ipavtza)«, in to tedaj, ko je »slovensko govorila samo služinčad«. ³⁴³ Kako dobro si je vnuk zapomnil njeno pripoved, bodo morda kdaj razkrili zapisi o ljubljanskih čitalniških nastopih, vsekakor pa je vredno omeniti, da je graški sodnik Brandstetter pomnil dogodek še več kot 120 let pozneje, leta 1988, pri svojih 95-ih letih. Koliko se je njegov praded Sterger sicer angažiral za slovensko idejo, ostaja odprto. Ni izključeno, da je bil leta 1848 blizu graški »Sloveniji«. Prav tako ne bi presenečalo, če bi hčerke znale slovensko. Tako Sterger kot žena Terezija Pauer sta vendar izšla iz slovenskega oziroma dvojezičnega nemško-

³³⁹ DAG, Altmatriken, Graz–Hl. Blut Taufbuch XXIX 1843–1849, pag. 41, 83, 128, 175; Graz–Münzgraben, Taufbuch VII 1846–1852, fol. 185. – Prim. B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 105.

³⁴⁰ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 107.

³⁴¹ Prav tam, 105.

³⁴² Gl. op. 339.

³⁴³ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 200. – Znanstvo med odvetnikom dr. Stergerjem in graškim zdravnikom in poznejšim primarijem dr. Benjaminom Ipavcem je utegnili biti več kot le površno. Ne nazadnje je bil Ipavec (1829–1908) vrstnik in v celjskih šolah tako rekoč sošolec Terezijinih bratov Jožefa in Friderika Pauerja. Ko sta brata leta 1839 končala 3. letnik, je bil Benjamin v istem letniku privatist (ZAC, ZAC/0868, Mestne šole Celje, fasc. 3, 3/82).

slovenskega okolja. Ne gre dvomiti, da je v njunem graškem domu prevladovala nemščina, a sta zakonca nemara poskrbela za ustrezen jezikovni pouk svojih štirih hčerk. Ne nazadnje je imel odvetnik Sterger med strankami Slovence in ga kot pravnega zastopnika srečamo tudi v slovenskem delu dežele.³⁴⁴ Poleg tega sta z ženo pri Borlu na robu Haloz kupila gosposko podeželsko hišo, ki je za družino Sterger postala kraj nesrečnega spomina.³⁴⁵

Od štirih hčerk se je prva omožila omenjena pevka slovenskih pesmi Angela. Stara 25 let je 9. februarja 1869 v Gradcu stopila pred oltar z doktorandom prava Johannom Weisom, rojenim na Dunaju.³⁴⁶ Glede na rojstvo njunega prvega otroka natanko dva meseca pozneje sklenitev tega zakona nekako ni potekala po družbenih normah, neznanka pa ostaja, kdo ali kaj je poroko oviralo. Tisto leto so se dogodki v Stergerjevi in širši Resingenovi družini kar prehitevali. V samo dveh mesecih od 9. februarja do 9. aprila sta se zvrstila dva vesela in dva žalostna. Poroki drugorojenke Angele, najsi je bila ovirana ali izsiljena, a vendar vsaj za nekatere srečen dogodek, sta v razmiku samo nekaj dni sledili dve smrti. V Gradcu je v velikem tednu 31. marca za kapjo preminila Terezijina 68-letna neporočena teta Frančiška pl. Resingen,³⁴⁷ šest dni zatem, 6. aprila, pa si je 43-letna Terezija Sterger na obrobju Haloz sama vzela življenje. Ko so jo tri dni pozneje na graškem šentpetrskem pokopališču položili k počitku, je njena hči Angela Weis v Benetkah, najverjetneje na poročnem potovanju in pred pričakovanim rokom, rodila sina Friedricha.³⁴⁸ Koliko gre za naključje in koliko je bil porod morda posledica šoka po prejetju telegrama o materini smrti, bi lahko povedali samo rodbinski kronisti. Veliko bolj bje v oči nekaj drugega. Ko pravega vzroka Terezijine smrti ne bi skoraj 120 let pozneje razkril njen pravnuk Bruno Brandstetter, bi obveljalo, da je na družinski posesti pri Sv. Ani (Veliki Vrh) nedaleč od gradu Borl podlegla možganski kapi. Še več, če kraj smrti ne bi ostal v družinskem izročilu, bi zavedla še ena neresnica iz graške mrliške matice: da je namreč pokojnica umrla v Gradcu. Pravi razlog njene smrti ni bil nikjer zapisan in je javnosti vsaj uradno ostal prikrit.³⁴⁹ Pravnuk je o Terezijini usodi zapisal: »Vse kaže, da ni bila srečna ob možu, ki je bil zelo zaposlen s svojim poklicem in ji tudi ni bil zvest. /.../ Leta 1869 je odpotovala v majhno vas Sv. Ana ob vznožju mrakobnega gradu Borl ob Dravi. /.../ 6. aprila 1869 je (tam) storila samomor.«³⁵⁰ Ne gre prezreti, da je v tistem času že prestajal

³⁴⁴ Oglas okrajnega sodišča v Arvežu/Arnfeldu, objavljen v *Grazer Zeitung* 11. 4. 1868, 275, govori na primer o sodnem naroku v neki hiši v Spodnji Kapli na Kozjaku, razpisanem na zahtevo posestnice nepremičnine, ki jo je zastopal dr. Sterger.

³⁴⁵ Zakonca Sterger sta hišo s posestjo, nekoč last lastnikov Borla, kupila leta 1853, ko pa je Terezija tu storila samomor (1869), ju je Franc leta 1871 prodal (ZAP, ZAP 3/1, Stara zemljiška knjiga za sodni okraj Ptuj, knj. 1072, fol. 1165, 1214).

³⁴⁶ DAG, Matriken-Zweitschriften, Trauungen 1869, pag. 11.

³⁴⁷ DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Hl. Blut, Sterbefälle 1869, Nr. 71; prim. L. SCHIVIZ von SCHIVIZHOFFEN, *Der Adel* (kot v op. 61) 319.

³⁴⁸ Krstni list župnije S. Giovanni e Papolo v arhivu pravnuka dr. Franza Mahnerta, Edelsgrub pri Gradcu, kopija v arhivu avtorja.

³⁴⁹ DAG, Altmatriken, Graz–Münzgraben, Sterbebuch V 1866–1894, pag. 73; NŠAM, Matične knjige, Cirkulane, M 1838–1871, pag. 436.

³⁵⁰ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 106.

zaporno kazen njen razvpiti brat Gabrijel Pauer, kar bi Terezijo po Brandstetterjevem sklepanju utegnilo prav tako zelo prizadeti. In morda je smrt tete Frančiške pl. Resingen, ob kateri je nekoč bržkone odraščala, pomenila samo še kapljo čez rob tegobam, ki so štiridesetletnico pestile že dolgo.

Celotno današnje Valvasorjevo potomstvo po Resingenovi strani izvira iz **Terezijinih štirih** hčerk. Imele so dokaj različne, a hkrati tudi podobne življenjske poti. Prvi dve sta se omožili s plemičema, druga sicer s takim, ki je postal »žlahten« šele po treh letih zakona. Stanovsko in gmotno niže sta ciljale mlajši dve hčerki, zlasti tretja, ki ji je bilo ob poroki daleč od rodnega Gradca že blizu štirideset let in je omožila častnika. Nobena ni dočkala posebno visoke starosti; pomrle so med letoma 1912 in 1921, stare 61 do 77 let, tri na Štajerskem in najmlajša na tedanjem južnem Tirolskem. Danes živijo potomci vseh štirih sester, ki so se močno namnožili šele v zadnjih desetletjih, opazno zlasti potomstvo starejših dveh. V nadaljevanju se bomo pri vsaki od štirih rodbinskih vej ustavili pri prvi generaciji, nato pa se bomo dotaknili le tistih oseb, ki so pustile tak ali drugačen pečat v javnem življenju.³⁵¹

Kot smo že omenili, je od štirih Stergerjevih hčerk prva našla moža **Angela** (1844–1921), očitno po svoji izbiri in manj po okusu staršev, če ne obojih, pa vsaj staršev enega od zakoncev. Njen dobro leto mlajši izbranec, še ne 23-letni doktorand prava **Johann Weis** (1846–1906) namreč ob poroki 9. februarja 1869 še ni imel opravljenega rigorosa,³⁵² na poti pa je bil že otrok. Weis, rojen na Dunaju in tedaj s starši stanujoč v Gradcu, je izviral iz ugledne družine. Njegov oče finančni svétnik Johann Weis je zase in svoje potomce 7. novembra 1872 pridobil celo plemiški naslov Weis Ritter von Ostborn.³⁵³ S tem sta bila plemenitenata tudi zakonca Johann in Angela ter njuna dva dotlej rojena otroka Friedrich in Emanuela. *Friedrich* (1869, Benetke – 1922, Eibisberg) je prišel na svet očitno na poročnem potovanju, ostali trije otroci pa so se rodili v Gradcu in tam tudi umrli: *Emanuela* (1870–1930), *Rudolf* (1876–1962) in *Hugo* (1878–1957). Oče Johann je imel večji del svoje odvetniške prakse pisarno v deželni prestolnici in zadnja leta v Weizu, kjer se je njegova življenjska pot iztekla. Weis von Ostborni so bili tudi sicer odvetniška družina, katere tradicijo sta nadaljevala razmeroma zgodaj umrli prvorojenec Friedrich – Riko (1869–1922) in njegov sin Friedrich ml. (1896–1978), neprimerno bolj pa so danes znani po muzikalčnosti in glasbeni ustvarjalnosti. V avstrijskem glasbenem leksikonu so našle mesto tri generacije. Plemeniteni oče Johanna Weisa je bil priznan violinist-samouk Josef Weis (1806, Dunaj – 1904, Gradec), poročen z nečakinjo graškega skladatelja Anselma Huttenbrennerja (1794–1868) in od leta 1872 s predikatom Weis Ritter von Ostborn. Sin Hans (1846, Dunaj – 1906, Weiz) si je kot dirigent in skladatelj pridobil posebne zasluge v graškem glasbenem življenju. Pri 23-ih, v letu svoje poroke z Angelo Sterger, je ustvaril opereto in zatem še številna orkestrska dela, maše, zборе in pesmi. Tretji otrok Johanna in Angele, *Rudolf* (1876–1962, Gradec), Valvasorjev potomec in

³⁵¹ Pregled genealoških podatkov vseh potomcev Terezije Sterger do leta 2011 je na koncu poglavja.

³⁵² DAG, Matriken-Zweitschriften, Graz–Münzgraben, Trauungen 1869, pag. 11.

³⁵³ P. FRANK-DÖFERING, *Adelslexikon* (kot v op. 195) 558.

rojen že kot Weis von Ostborn, pa je sploh znani štajerski skladatelj in dolgoletni dirigent stolničnega zbora, avtor svetne in cerkvene glasbe, v Gradcu počaščen s spominsko ploščo na hiši, kjer je živel in umrl.³⁵⁴ Večji del glasbenega talenta je zagotovo podedoval po očetovi strani, a tudi materina, Valvasorjeva linija, ni bila brez tovrstnih darov. O tem namreč priča družinsko izročilo o pevskem nastopu matere Angele Sterger še kot deklice v Ljubljani, ki kaže tudi na znanstvo Stergerjeve družine z Benjaminom Ipavcem.³⁵⁵ Nemara je prav glasba zblížala violinistovega sina, študenta prava Johanna Weisa, in mlado pevko Angelo, poznejša starša skladatelja Rudolfa. Tega pozna med drugim tudi slovenska glasbena zgodovina, saj je v usodnih letih 1913 do 1919 s prekinitvijo, ko je bil vpoklican v vojsko, deloval v Ljubljani kot direktor »nemške« Filharmonične družbe. **Rudolf Weis von Ostborn** je moral dobro vedeti, kdo je bil Valvasor, malo verjetno pa je, da bi (tedaj) poznal svojo genealoško povezavo s polihistorjem. Je tudi zadnji Valvasorjev potomec iz Resingenove rodbinske veje, ki je živel na Slovenskem in je od vseh polihistorjevih potomcev sploh zadnji prebival v njegovem rodnem mestu.³⁵⁶ Tako kot njegov mlajši brat *Hugo* (1878–1957, Gradec), železniški uradnik, s katerim družina skoraj ni imela stikov, je bil sicer poročen, a brez otrok. Tudi njuna starejša sestra in brat sta imela vsak le enega otroka, vendar se je potomstvo teh dveh v Gradcu živečih bratrancev v drugi polovici 20. stoletja silno namnožilo. Družini odvetnika dr. Friedricha Weis von Ostborna (1869–1922) in njegove leto dni mlajše sestre Emanuele (1870–1930) sicer nista živeli v najbolj pristnih odnosih, ker so »plemeniti« Weisi nasprotovali Emanuelini poroki s 16 let starejšim, »stanovsko neprimernim« kiparjem in profesorjem *Hansom Brandstetterjem* (1854–1925).³⁵⁷ Plebejski umetnik z nezakonskim potomstvom je bil za »jaro plemstvo« pač pre-nizko na družbeni lestvici. Družini sta zelo ohlapne stike obdržali do danes, zblížali pa se nista nikoli. Hans Brandstetter je sicer znano ime v umetnostni zgodovini štajerske prestolnice, in to bolj, kot je svoj priimek ovekovečil skladatelj Rudolf Weis von Ostborn. Brandstetterjev edinec dr. **Bruno Brandstetter** (1893–1994, Gradec) je šel v poklicnem oziru po poti materinih prednikov in se upokojil kot podpredsednik deželnega sodišča za civilne zadeve, nato pa se je z vsem srcem posvetil svoji veliki ljubezni – zgodovini. V treh desetletjih je ustvaril precejšen opus lokalnozgodovinskih del, deloma objavljenih in deloma v tipkopisu (1965–1992),³⁵⁸

³⁵⁴ *Österreichisches Musiklexikon. Band 5. Schwechat–Zyklus*. Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2006, 2615. – O Rudolfu tudi: W. BRUNNER (izd.), *Geschichte der Stadt Graz. Band 4. Stadtlektion*. Graz : Stadt Graz, 2003, 524.

³⁵⁵ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 200.

³⁵⁶ O Rudolfu Weis-Ostbornu: B. GOLEC, »Der Hudič ist hier zu Hause« (kot v op. 149) 61–66.

³⁵⁷ O Hansu Brandstetterju: *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950, Band 1*. Wien : Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1954, 107; W. BRUNNER (izd.), *Geschichte der Stadt Graz* (kot v op. 354), 53.

³⁵⁸ W. NEUNTEUFL, Dr. Bruno Brandstetter – 100 Jahre! *Blätter für Heimatkunde* 67 (1993), 134–135; na medmrežju prim. Brandstetterjevo bibliografijo v Landesbibliothek Steiermark. – Naključje je hotelo, da sem prav v tednih okoli Brandstetterjeve 100-letnice spoznal pisca članka ob njegovem častitljivem jubileju, tedaj 88-letnega ing. Walterja Neunteufela, članek pa je v času mojega študijskega bivanja v Gradcu izšel v reviji, ki jo je urejal moj tamkajšnji mentor prof. dr. Günter Cerwinka.

med drugim tipkopis o gradovih svojih sorodnikov, ki ga je končal pri 95-ih in ki vsebuje vrsto dragocenih genealoških in spominskih podatkov.³⁵⁹ Ni pa mu uspelo ugotoviti, da je pogosto citirani Janez Vajkard Valvasor njegov sedemkrat praded, čeprav se je do tega spoznanja dokopal njegov bratranec Friedrich Weis-Ostborn. Bruno Brandstetter je od vseh Valvasorjevih potomcev živel doslej najdlje, umrl star skoraj 101 leto,³⁶⁰ pri čemer se je pod svoj zadnji tipkopis podpisal, ko mu je bilo že (skoraj) 99 let. Njegova v Gradcu živeča sinova dr. **Walter** (1924) in dr. **Herwig Brandstetter** (1929) sta se posvetila medicini oziroma pravu.³⁶¹

Spominska plošča skladatelja Rudolfa Weis-Ostborna (1876–1962) na njegovem zadnjem domu ob graški stolnici (foto: B. Golec, junij 2009)

Weis (von) Ostbornova linija je do danes ohranila vsaj sporadične stike s potomstvom najstarejše hčerke Franca in Angele Sterger, **Gabrielle – Jelle**, omožene **baronice Rokitansky** (1843–1914), s katerim so v dvakratnem sorodstvu. Čeprav je bila Gabrielle slabo leto starejša od Angele, je stopila pred oltar tri leta za njo, 14. maja 1872 v svoji domači graški župniji, ko ji je bilo 29 let, njenemu izvoljencu pa 33.³⁶² Soprog **Karl baron Rokitansky** (1839, Dunaj – 1898, Gradec) je od priženjencev v Valvasorjevo rodbino izviral zagotovo iz še danes najbolj znane rodbine. Njegov oče Karl (1804–1878), svetovno znani patolog in soustanovitelj t. i.

³⁵⁹ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133).

³⁶⁰ Za petami mu je bil mrzli bratranec dr. Karl Rokitansky (1904, Gradec – 2003, Dunaj), nato pa Alexia Fischer, por. Preininger (1844, Arad – 1941, Dunaj), njen oče Peter Fischer (1801, Veszprém – 1896, Dunaj) in Olga Taiti, por. Premoli (1915, Genova – 2010, Benetke).

³⁶¹ Siceršnji informatorji o družinah Weis-Ostborn in Brandstetter: dr. Walter Brandstetter (1924), dr. Herwig Brandstetter (1929), dr. Franz Mahnert (1958).

³⁶² DAG, *Matriken-Zweitschriften*, Graz–Münzgraben, Trauungen 1872, pag. 119.

druge dunajske medicinske šole,³⁶³ je namreč na svojem področju sprožil znanstveno revolucijo. Sin Karl ml., uveljavljen ginekolog, je bil ob poroki docent na dunajski medicinski fakulteti in je pozneje postal profesor na graški univerzi.³⁶⁴ Do znanstva med Jello in Karlom je prišlo prek skupnih sorodnikov, saj se je Jellina sestra Angela omožila s Karlovim bratrancem Johannom Weis von Ostbornom.³⁶⁵ Njun edinec, **Karl Rokitansky ml.** (1876, Dunaj – 1967, Gradec), ni šel po očetovih stopinjah, ampak se je odločil za pravniško pot svojih prednikov po materi. V prvi avstrijski republiki je poleg vrhunca službene kariere – predsedovanja višjemu deželnemu sodišču v Celovcu – posegal tudi po političnih funkcijah v krščansko-socialni stranki, in sicer kot koroški deželni poslanec in predsednik deželnega zbora.³⁶⁶ Njegova družina se je selila med Gradcem in Celovcem, poročen je bil s hčerko plemenitenega graškega tovarnarja, in imel z njo štiri otroke, pri katerih je prevladala znanstvena žilica. Karlov prvorojenec **Karl Rokitansky** (1904, Gradec – 2003, Dunaj), doktor filozofije, je bil od potomcev kranjskega polihistorja drugi najdlje živeči in zadnja plemiška generacija, ki se je še poročila »stanu primerno«, s plemkinjo. Njegov sin dr. **Carl-Herbert Rokitansky** (1952, Dunaj) je danes profesor tehniške informatike na univerzi v Salzburgu, medtem ko je njegov mlajši brat ddr. **Gerth Rokitansky** (1906, Eggenberg pri Gradcu – 1987, Dunaj) opravil dva doktorata in se sploh ves posvetil naravoslovni znanosti.³⁶⁷ Priznani ornitolog se je upokojil kot direktor zoološkega oddelka Prirodoslovnega muzeja na Dunaju. Tudi njuna sestra Imma (1917, Gradec – 1980, Dunaj) se je omožila z naravoslovcem, okulistom in univerzitetnim docentom dr. Rudolfom Gittlerjem (1913–2003). Oba njena sinova dr. **Georg Gittler** (1954, Gradec) in dr. **Phillip Gittler** (1956, Dunaj) sta danes univerzitetna profesorja, prvi psihologije in drugi termofluidne dinamike.³⁶⁸

Precej drugačna je bila že v izhodišču nadaljnja pot potomcev tretje Stergerjeve hčerke **Henrike – Henriette Sterger, por. Mohr** (1847, Gradec – 1917, Lipnica/Leibnitz), ki je najdlje od vseh ostala samska. Svojega šest let mlajšega soproga je spoznala, ko morda sploh ni več mislila na možitev in je živela pri svoji mlajši sestri Olgi, omoženi z notarjem na tedanjem južnem Tirolskem.³⁶⁹ Po sedmih letih

³⁶³ *Österreichisches biographisches Lexikon 1815–1950, Band 9*. Wien : Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1986, 221–222. Prim. http://de.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Rokitansky (5. junij 2011).

³⁶⁴ Prav tam, 222–223.

³⁶⁵ *Österreichisches Musiklexikon* (kot v op. 354) 2615.

³⁶⁶ B. BRANDSTETTER, *Burgen und Schlösser* (kot v op. 133) 148. Prim. [http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Abgeordneten_zum_Kaerntner_Landtag_\(12._Gesetzgebungsperiode\);http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Abgeordneten_zum_Kaerntner_Landtag_\(13._Gesetzgebungsperiode\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Abgeordneten_zum_Kaerntner_Landtag_(12._Gesetzgebungsperiode);http://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Abgeordneten_zum_Kaerntner_Landtag_(13._Gesetzgebungsperiode)).

³⁶⁷ J. EISELT, Josef – H. SCHIFTER, Wirkl. Hofrat. DDr. Gerth Rokitansky zum 65. Geburtstag Direktor der Zoologischen Abteilung. *Annalen des Naturhistorischen Museums in Wien* 74 (1970), 1–10.

³⁶⁸ Glavni informator o rodbini Rokitansky je bil prof. dr. Phillip Gittler (1956).

³⁶⁹ Henrikina usoda bi ostala po vsej verjetnosti neznana brez pomoči podatkov v družinskem arhivu dr. Franza Mahnerta, prapravnika njene sestre Angele, por. Weis von Ostborn. V osmrtnici Henrikinega očeta dr. Franca Stergerja iz leta 1888 je namreč naveden tudi njen soprog

bivanja pri sestri v Rivi del Garda ob Gardskem jezeru se je 38-letnica 16. maja 1885 omožila z 32-letnim častnikom **Karlom Mohrom** (1853–1907), rojenim v Wiltnu pri Innsbrucku v družini ingrosista državnega knjigovodstva.³⁷⁰ Njuna edinka Maria Mohr (1887, Trient – 1975, Gradec) se je rodila še na Tirolskem, v začetku 20. stoletja, po Mohrovi upokojitvi, pa se je družina preselila na Štajersko, ne v Henrikin rodni Gradec, temveč v Lipnico/Leibnitz. Maria, por. Gruber in drugič Mayer, se je prvič omožila z elektrikarjem in drugič s trgovcem. Naslednji dve generaciji sta se nadaljevali vsaka le z enim članom in se šele v zadnjem času nekoliko razrastli s tretjo in četrto generacijo, vse pa so se ustalile v Gradcu in okolici. Potomci Henrike Sterger so se kot najmanj opazni po svojem življenju in delu tudi najbolj utopili v množici in izgubili stik s svojim neprimerno bolj uveljavljenim graškim sorodstvom po dveh Henrikinih sestrah.³⁷¹

Najpozneje sredi 20. stoletja je graški del Stergerjeve rodbine izgubil tudi zadnje povezave s potomci četrte hčerke **Olge Sterger, por. Taiti** (1851, Gradec – 1912, Rovereto, Tirolska).³⁷² Stergerjeva najmlajša se je poročila razmeroma mlada, stara 24 let, v domačem Gradcu, a s »tujcem«. Soprog dr. **Dario Taiti** (1850–1945), italijanski Tirolec iz Mezzolombarda, je bil pozneje notar v Rivi del Garda in Roveretu, kjer sta zakonca preminila.³⁷³ Zdi se, da se je Olgina družinska veja bolj kot katera koli druga pri Valvasorjevem potomstvu zapisala politiki. Edini otrok zakoncev Taiti, sin **Ugo Taiti** (1886, Riva del Garda – 1916, Genova) je na Münchenski univerzi dosegel diplomu inženirja z elektromehansko in elektrotehnično specializacijo, službo pa dobil v Genovi v Italiji. Že po izbruhu prve svetovne vojne, a preden je vanjo vstopila Italija, se je šel v domači Mezzolombardo na Tirolskem oženit, in sicer z izbranko iz italijanske iredentistične družine. S soprogo se je vrnil v Genovo, kjer je čez dve leti komaj 30-leten umrl za neko nalezljivo boleznijo in zapustil komaj leto dni staro hčerko Olgo (1915, Genova – 2010, Benetke). Ta se

Karl Mohr kot nadporočnik. Spremljanje njegove častniške poti po gradivu dunajskega Vojnega arhiva je slednjič privedlo do Lipnice, kraja zadnjega bivanja zakoncev Mohr, kar je omogočilo nadaljnje iskanje potomcev. Pri tem se je samoiniciativno zelo angažiral dr. Alois Ruhri, vodja Škofijskega arhiva v Gradcu.

³⁷⁰ Archivio Diocesano Tridentino, Riva del Garda–S. Maria Assunta, Registro del matrimonio 1859–1910, pag. 174.

³⁷¹ Ni odveč podatek, da gre umetniškemu čutu dveh potomk iz predzadnje generacije Henrikinega potomstva, sester Koprivnik, zasluga, da sem z njima lahko vzpostaviti stik, in sicer potem ko sta bili ugotovljeni kot skrbnici groba svoje matere. Ena sestra je namreč na medmrežju objavila lastno zgodbo, druga pa umetniško fotografijo.

³⁷² Dr. Bruno Brandstetter je leta 1988 zapisal, da se je družina poitalijančila, kot zadnji podatek o njej pa navedel Olgino smrt (B. BRANDSTETTER, *Burger und Schlösser* (kot v op. 133) 105). Ključna za izsleditev njenih potomcev je bila osmrtnica za njenim sinom Ugom ob prekopu leta 1921, ki navaja hčerkico Olgo (arhiv dr. Franza Mahnerta). Ob posebni zavzetosti Anarože Slavec iz Doline pri Trstu mi je spomladi 2010 še uspelo vzpostaviti stik z isto leto preminulo Olgo, por. Premoli (1915–2010).

³⁷³ Iskanje njunih potomcev v Rivi del Garda in Roveretu ni rodilo nikakršnih sadov. Samo Taitijevemu dolgemu življenju gre očitno zasluga, da so graški sorodniki še prejeli osmrtnico za njegovim sinom in bili obveščeni tudi o poroki vnukinje Olge leta 1938, a so se o zadnjem dogodku ohranili nezanesljivi podatki, napačen zapis priimka Olginoga moža (arhiv dr. Franza Mahnerta).

je v rodnem mestu omožila s profesorjem književnosti in umetnostnim kritikom grofom (Conte) Augustom Premolijem (1911–2004) in se takoj po poroki preselila v Rim. Po 2. svetovni vojni se je Olga posvetila prevajanju književnih del, Augusto pa je postal aktivist Liberalne stranke Italije. Njegov strastni politični kredo mu je v 60. letih 20. stoletja omogočil izvolitev za senatorja v Benetkah, kjer sta zakonca živela do smrti, medtem ko sta njuni hčerki ostali v Rimu. Starejša hči Luciana Premoli (1938, Rim), po izobrazbi pravnica, je omožena z odvetnikom in živi v Veroni, njen v Rimu živeči sin **Ludovico Pratesi** (1961) pa je znan umetnostni zgodovinar in publicist. Morda je na celotnem Valvasorjem rodovnem deblu največje presenečenje Olgina mlajša, prav tako v italijanski prestolnici živeča neporočena hči **Marina Premoli** (1942), tako kot mati književna prevajalka.³⁷⁴ V zgodnjih osemdesetih letih je bila tedaj štiridesetletna aktivistka vpletena v dogodke, ki so danes v Italiji del kolektivnega spomina. Kot članica tajne skrajno levičarske organizacije *Prima linea* je v svinčenih letih sodelovala pri terorističnih in ustrahovalnih akcijah po državi. Zaradi sodelovanja v oboroženih skupinah in posedovanja orožja so jo leta 1981 zaprli. V začetku naslednjega leta se je znašla med štirimi teroristkami, ki jim je uspel od zunaj organiziran pobeg iz zapore, po skorajšnjem ponovnem prijetju pa so ji dosodili petnajstletno zaporno kazen. O spektakularnem pobegu iz zapore sta v začetku 21. stoletja nastala celo roman in film.³⁷⁵ Marina Premoli, Valvasorjeva 8-krat pravnučinja, je edina iz polihistorjevega rodu, ki nastopa v filmu, če izvzamemo njenega daljnega sorodnika Franca viteza Gadollo (1797–1866), upodobljenega v slovenski televizijski nadaljevalki o skladateljih Ipavcih (1976).

Potomci Angele Pauer, por. Sterger (1826–1869), so torej med drugim tudi znane osebnosti. Resingenova rodbinska veja se, kot že rečeno, nadaljuje sploh samo po tej tragično preminuli soprogi graškega odvetnika in hčerki bankrotiranega velenjskega graščaka. Živi so potomci vseh njenih štirih odrastlih hčera iz zakona z dr. Francem Stegerjem (1807–1888) – Gabrielle (Jelle), Angele, Henrice (Henriette, Jette) in Olge. Potomci prvih dveh hčerk, omoženih s plemičema, so do danes ohranili vsaj ohlapne stike in védenje drug o drugem, medtem ko je bilo treba rodbinski veji obeh mlajših hčerk šele izslediti.

³⁷⁴ Pismo Olge Taiti Premoli avtorju 23. 3. 2010. V njem ni omenila lastne prevajalske poti in politične angažiranosti hčerke Marine.

³⁷⁵ Prek nekrologa za leta 2004 umrlim očetom Augustom Premolijem je usodo Marine Premoli po medmrežju izsledila Anaroža Slavec.

Naslednji prikaz podaja **osnovne genealoške podatke njihovih rodbinskih vej do danes**.³⁷⁶ Rodbinske veje štirih Stergerjevih hčerk so označene s črkami A, B, C, in D, nadaljnje generacije pa z ustrezno generacijsko številko (A1, A2 ...).

A) Gabrielle (Gabriele Rosalia Francisca) Sterger, por. Rokitansky, * 21. 12. 1843 v Gradcu, † 5. 10. 1914 v Gradcu (pokopana na Dunaju), por. 14. 5. 1872 v Gradcu s *Karlom (Carlom Magnusom Mario Cyrillusom Juliusom) baronom Rokitanskym*, dr. medicine in docentom dunajske univerze, pozneje univerzitetnim profesorjem anatomije (* 14. 5. 1839 na Dunaju, † 19. 6. 1898 v Gradcu). Otroci (1): Karl Rokitansky.

A1) V naslednji generaciji je bil en sam potomec.

A1a) *Karl (Karl Maria Franz Cassian) baron Rokitansky*, * 13. 8. 1876 na Dunaju, † 11. 5. 1967 v Gradcu, svétnik višjega deželnega sodišča, podžupan Celovca, koroški deželni poslanec in predsednik deželnega zbora, por. 20. 9. 1903 v Gradcu-Straßgangu z *Gertrude Keil Edle von Bündten*, hčerko tovarnarja (* 27. 3. 1882 v Gradcu, † 30. 7. 1970 v Gradcu). Po odpravi plemiških naslovov (1919) je rodbini ostal priimek Rokitansky. Otroci (4): Karl, Gerth, Imma in Marielies Rokitansky.

A2) Naslednja generacija je štela štiri potomce.

A2a) *Karl baron Rokitansky*, * 1. 11. 1904 v Gradcu, † 3. 10. 2003 na Dunaju, dr. phil., por. 22. 5. 1948 na Dunaju s *Friedo Wagner-Wagenried (Wagner Edle von Wagenried)* (* 18. 1. 1908 v Prachaticah, Češka, † 20. 10. 1995 na Dunaju). Otroci (1): Carl-Herbert Rokitansky.

A2b) *Gerth baron Rokitansky*, * 8. 2. 1906 v Eggenbergu pri Gradcu, † 30. 4. 1987 na Dunaju, dr. iur. in dr. phil., zoolog, direktor zoološkega oddelka Prirodoslovnega muzeja na Dunaju, samski, brez otrok.

A2c) *Imma baronica Rokitansky, por. Gittler*, * 12. 4. 1917 v Gradcu, † 9. 6. 1980 na Dunaju, por. 8. 6. 1949 v Maria Schutzu, Spodnja Avstrija, z *Rudolfom Gittlerjem*, dr., univ. doc. za okulistiko (* 1. 6. 1913 v Trutnovu, Češka, † 21. 8. 2003 na Dunaju). Otroci (3): Bernhard, Georg in Philipp Gittler.

A2d) *Marielies Rokitansky*, * 5. 7. 1921 v Gradcu, † 11. 6. 2008 na Dunaju, samska, brez otrok.

A3) Naslednja generacija šteje štiri potomce.

³⁷⁶ V arhivskih virih so bili ugotovljeni oziroma preverjeni vsi podatki do začetka 20. stoletja, pa tudi mlajši, kolikor je tretjim osebam dopuščen vpogled v arhivsko gradivo, za številne umrle tako vse do leta 2000. Pri iskanju so mi šli na roko številni civilni in cerkveni uslužbenci v Avstriji in Italiji ter zlasti nekateri člani Resingenove veje Valvasorjeve rodbine. Kot ključne naj navedem dr. Franza Alfonsa Mahnerta (1958) iz Edelsgruba pri Gradcu, dr. Herwiga Brandstetterja (1929) iz Gradca, dr. Phillipa Gittlerja (1956) iz Linza in pokojno Olgo Premoli Taiti (1915–2010), nazadnje živečo v Benetkah. Pri rekonstruiranju rodbinske veje Henrike Mohr do danes se je posebej angažiral graški škofijski arhivar dr. Alois Ruhri, pri vzpostavljanju stikov z ustanovami in osebami v Italiji pa s svojo inventivnostjo tržaška občinska uradnica Anaroža Slavec iz Doline.

A3a) *Carl-Herbert Rokitansky*, * 26. 10. 1952 na Dunaju, univ. prof. tehniške informatike, por. 23. 6. 1978 v Salzburgu z *Barbaro Jenner* (* 16. 1. 1953 v Salzburgu), živi v Salzburgu. Otroci (3): Carl-Johannes, Leonhard in Theresa Rokitansky.

A3b) *Bernhard Gittler*, * 5. 12. 1952 na Dunaju, dr. iur., por. 1. 10. 1983 z *Ursulo Kaindl* (* 5. 1. 1959 na Dunaju), razvezan, živi v Zellerndorfu pri Retzu, Spodnja Avstrija. Otroci (2): Benedikt in Cordula Gittler.

A3c) *Georg Gittler*, * 11. 2. 1954 v Gradcu, univ. prof. psihologije, por. 9. 2. 1985 v Herzogenburgu, Spodnja Avstrija, s *Hildegund Huber* (* 1. 10. 1958 na Dunaju), živi na Dunaju. Otroci (2): Florian in Mariella Gittler.

A3d) *Philipp Gittler*, * 16. 5. 1956 na Dunaju, univ. prof. za termofluidno dinamiko, por. 1. 8. 1998 na Dunaju z *Gundo Köhler* (* 25. 9. 1970 v Kremsu, Spodnja Avstrija), živi v Linzu. Otroci (2): Konstantin in Valerie Gittler.

A4) Naslednja generacija šteje devet potomcev.

A4a) *Carl-Johannes Rokitansky*, * 23. 4. 1982 v Salzburgu, živi v Innsbrucku.

A4b) *Leonhard Rokitansky*, * 30. 11. 1983 v Salzburgu, živi na Dunaju.

A4c) *Theresa Rokitansky*, * 10. 11. 1986 v Lawrencu, Kansas, ZDA, živi v Salzburgu.

A4d) *Benedikt Gittler*, * 8. 1. 1985 na Dunaju, živi prav tam.

A4e) *Cordula Gittler*, * 19. 10. 1986 na Dunaju, živi prav tam.

A4f) *Florian Gittler*, * 8. 6. 1986 na Dunaju, živi prav tam.

A4g) *Mariella Gittler*, * 16. 9. 1988 na Dunaju, živi prav tam.

A4h) *Konstantin Gittler*, * 17. 9. 2004 na Dunaju, živi v Linzu.

A4i) *Valerie Gittler*, * 6. 3. 2007 v Linzu, živi v Linzu.

B) Angela (Angelika Theresia) Sterger, por. Weis von Ostborn, * 9. 12. 1844 v Gradcu, † 14. 12. 1921 v Zeltwegu na Zgornjem Štajerskem, por. 9. 2. 1869 v Gradcu z odvetnikom in skladateljem *Johannom Weisom* (* 19. 3. 1846 na Dunaju, † 29. 8. 1906 v Weizu, pokopan v Gradcu). Weißov oče je rodbini leta 1872 prinesel plemiški naziv **Weis Ritter von Ostborn**, po odpravi plemiških naslovov (1919) pa nosi rodbina priimek Weis-Ostborn. Otroci (4): Friedrich, Emanuela, Rudolf in Hugo.

B1) Zakonca sta imela štiri otroke:

B1a) *Friedrich (Frederico Francesco Maria) Weis von Ostborn*, * 9. 4. 1869 v Benetkah, † 8. 8. 1922 v Eibisbergu, Štajerska, dr. prava, odvetnik, por. 10. 8. 1893 s *Cecilio Wolfbauer* (* 4. 4. 1870 v Gradcu, † 3. 1. 1949 v Gradcu). Otroci (2): Herbert in Friedrich Weis-Ostborn.

B1b) *Emanuela (Emanuela Maria Theresia) Weis von Ostborn, por. Brandstetter*, * 19. 9. 1870 v Gradcu, † 10. 8. 1930 v Gradcu, por. 30. 1. 1893 v Gradcu z *Johannom Brandstetterjem*, akademskim kiparjem, prof. (* 23. 1. 1854 v Michlbachu pri Hitzendorfu, † 4. 12. 1925 v Gradcu). Otroci (1): *Bruno Brandstetter*.

B1c) *Rudolf (Rudolf Josef Gottfrid) Weis von Ostborn*, * 8. 11. 1876 v Gradcu, † 18. 11. 1962 v Gradcu, dirigent in skladatelj, med drugim v letih 1913–1919 direktor Filharmonične družbe v Ljubljani, se je poročil dvakrat: 1. por. 19. 9. 1903 v Knittelfeldu, Štajerska, s *Hermine Kappel* (* 15. 4. 1878 v Knittelfeldu, † 5. 1. 1949 v Gradcu), 2. por. 10. 2. 1951 v Gradcu z *Mario Kramar* (* 25. 9. 1926

v Donawitzu, Štajerska, pozneje vnovič poročeno Ruckenbauer, † 17. 2. 2007 v Gradcu). Brez otrok.

B1d) *Hugo Julius Pius Weis von Ostborn*, * 5. 5. 1878 v Gradcu, † 5. 11. 1957 v Gradcu, železniški uradnik, por. 7. 9. 1925 v Dunajskem Novem mestu / Wiener Neustadtu z *Marijo Kromek* (* 1. 9. 1883 v Dunajskem Novem mestu, † 31. 1. 1966 v Gradcu). Brez otrok.

B2) Naslednja generacija je štela tri potomce.

B2a) *Herbert Weis von Ostborn*, * 9. 5. 1894 v Gradcu, † 9. 5. 1894 v Gradcu.

B2b) *Friedrich (Friedrich Cecil Josef Maria) Weis von Ostborn* (Weis-Ostborn), * 9. 4. 1896 v Gradcu, † 1. 9. 1978 v Gradcu, dr. prava, odvetnik, por. 29. 10. 1927 na Dunaju z *Anno Mario Krenn* (* 15. 7. 1894 v Mariboru, † 6. 2. 1968 v Gradcu). Otroci (2): Elfriede in Angelika Weis-Ostborn. Prek genealoških raziskav je ugotovil sorodstveno povezavo z Valvasorjem.

B2c) *Bruno Brandstetter*, * 1. 11. 1893 v Gradcu, † 9. 7. 1994 v Gradcu, dr. iur. – doslej edini Valvasorjev potomec, ki je doživel stoletnico – por. 4. 10. 1921 v Gradcu z *Margaretho Leutner* (* 18. 4. 1896 v Gradcu, † 9. 1. 1991 v Gradcu). Otroci (2): Walter in Herwig Brandstetter.

B3) Naslednja generacija šteje štiri potomce.

B3a) *Elfriede Weis-Ostborn*, * 14. 11. 1921 v Gradcu, samska, brez otrok, živi prav tam.

B3b) *Angelika Weis-Ostborn, por. Mahnert*, * 25. 5. 1928 v Gradcu, † 21. 2. 1993 na Dunaju, por. 25. 11. 1950 v Gradcu z dr. *Erikom Christianom Mahnertom* (* 14. 5. 1922 v Gradcu, † 28. 11. 1961 v Gradcu). Otroci (3): Angelika, Anna-Christine in Franz Alfons Mahnert.

B3c) *Walter Brandstetter*, * 6. 5. 1924 v Gradcu, dr. med., psihiater in nevrolog, por. 12. 10. 1954 z *Gertrude Moser* (* 5. 5. 1930 v Gradcu), živi v Gradcu, brez otrok.

B3d) *Herwig Brandstetter*, * 24. 2. 1929 v Greifenburgu, Koroška, dr. iur., živi v Gradcu, por. 12. 10. 1954 v Gradcu s *Herto Moser* (* 27. 12. 1932 v Dunkelsteinu, Spodnja Avstrija, † 14. 6. 2009 v Gradcu). Otroci (4): Astrid, Monika, Gisela in Gudrun Brandstetter.

B4) Naslednja generacija šteje sedem potomcev.

B4a) *Angelika Mahnert, por. Rashkow*, * 15. 8. 1951 v Gradcu, mag. farm., por. 4. 8. 1978 v Gradcu z *Andrewom Rashkowom*, dr. med. (* 24. 2. 1952 v Brooklynu, New York City, ZDA), živi v Cooperstownu, New York, ZDA. Otroci (2): Ezra in Paula Rashkow.

B4b) *Anna-Christine Mahnert, por. Rudnay*, * 27. 7. 1953 v Gradcu, dr. med., por. 24. 10. 1981 v Gradcu z *Janosem Rudnayem (Rudnay-Rudno-Divekujfalu)*, dr. jur. (* 23. 1. 1949 v Kaposvaru, Madžarska), živi na Dunaju. Otroci (2): Aglaia in Gabor Rudnay.

B4c) *Franz Alfons Mahnert*, * 2. 8. 1958 v Gradcu, dr. med., psihiater in nevrolog, por. 27. 2. 1981 v Gradcu z *Gabriele Hatlapa* (* 5. 4. 1957 v Bad Segebergu, Nemčija), živi v Edelsgrubu pri Gradcu. Otroci (3): Isabelle, Alexander in Nikolaus Mahnert.

B4d) *Astrid Brandstetter por. Hoffman-Wellenhof*, * 17. 12. 1955 v Gradcu, por. 12. 2. 1983 z dr. *Gottfriedom Hofmann-Wellenhofom* (* 22. 5. 1950 v Gradcu), živi v Gradcu. Otroci (8): Dominik, Benedikt, Nikolaus, Antonia, Klemens, Anna, Jakob, Sophie in posvojeni sin Donatien Hofmann-Wellenhof.

B4e) *Monika Brandstetter*, dr. vet., * 9. 7. 1959 v Gradcu, samska, brez otrok, živi v Muttendorfu/Doblu pri Gradcu.

B4f) *Gisela Brandstetter*, * 9. 4. 1964 v Gradcu, por. 25. 5. 2002 v Gratkornu z dr. *Christianom Hasenhüttlom* (* 16. 3. 1961 v Gradcu), obdržala dekliški priimek *Brandstetter*, živi v Gratkornu pri Gradcu. Otroci (3): Julia, Florian in Sebastian Brandstetter.

B4g) *Gudrun Brandstetter por. Hörl*, * 9. 4. 1964 v Gradcu, por. 24. 7. 1992 v Gradcu z dr. *Gerdom Hörlom* (* 17. 6. 1964 v Leobnu), živi v Gradcu. Otroci (3): Judith, Matthias in Susanne Hörl.

B5) Naslednja, zadnja generacija, šteje 21 potomcev:

B5a) *Ezra Rashkow*, * 24. 12. 1980 v New Havenu, ZDA, živi v Charlottvillu, Virginia, ZDA.

B5b) *Paula Renee Rashkow*, * 9. 2. 1984 v New Havenu, ZDA, živi v Portlandu, Oregon, ZDA.

B5c) *Aglaia Rudnay*, * 1. 4. 1982 v Nürnbergu, Nemčija, por. 17. 5. 2008 v Burg Klamu, Zgornja Avstrija s *Felixom Leom Clam Martinicom* (* 16. 5. 1981 na Dunaju), živi na Dunaju.

B5d) *Gabor Rudnay*, * 11. 3. 1987 v Hamburgu, Nemčija, živi na Dunaju.

B5e) *Isabelle Mahnert*, * 15. 6. 1981 v Bad Segebergu, Nemčija, živi v Edelsgrubu pri Gradcu.

B5f) *Alexander Mahnert*, * 2. 2. 1984 v Eekholtu, Nemčija, živi v v Edelsgrubu pri Gradcu.

B5g) *Nikolaus Mahnert*, * 26. 3. 1997 v Gradcu, živi v Edelsgrubu pri Gradcu.

B5h) *Dominik Hoffman-Wellenhof*, * 7. 10. 1983 v Gradcu, živi Norcrossu, Georgia, ZDA.

B5i) *Benedikt Hoffman-Wellenhof*, * 23. 12. 1984 v Gradcu, živi prav tam.

B5j) *Nikolaus Hoffman-Wellenhof*, * 5. 5. 1986 v Gradcu, živi prav tam (trenutno Vila Nova di Gaia, Portugalska).

B5k) *Antonia Hoffman-Wellenhof*, * 25. 5. 1988 v Gradcu, živi prav tam.

B5l) *Klemens Hoffman-Wellenhof*, * 25. 2. 1991 v Gradcu, živi prav tam.

B5m) *Anna Hoffman-Wellenhof*, * 13. 4. 1993 v Gradcu, živi prav tam.

B5n) *Jakob Hoffman-Wellenhof*, * 10. 2. 1996 v Gradcu, živi prav tam.

B5o) *Sophie Hoffman-Wellenhof*, * 29. 5. 1998 v Gradcu, živi prav tam.

B5x) Posvojeni sin Donatien Hoffman-Wellenhof, * 21. 5. 1984 v Douali, Kamerun, živi v Gradcu (ni Valvasorjev biološki potomec).

B5p) *Julia Brandstetter*, * 23. 9. 1992 v Gradcu, živi v Gratkornu pri Gradcu.

B5r) *Florian Brandstetter*, * 21. 8. 1996 v Gradcu, živi v Gratkornu pri Gradcu.

B5s) *Sebastian Brandstetter*, * 21. 9. 1998 v Gradcu, živi v Gratkornu pri Gradcu.

B5t) *Judith Hörl*, * 26. 3. 1993 v Gradcu, živi prav tam.

B5u) *Matthias Hörl*, * 21. 3. 1995 v Gradcu, živi prav tam.

B5v) *Susanne Hörl*, * 10. 9. 1996 v Gradcu, živi prav tam.

C) Henriette (Henrica Barbara Maria) Sterger, por. Mohr, * 26. 1. 1847 v Gradcu, † 28. 7. 1917 v Lipnici/Leibnitz, por. 16. 5. 1885 v Rivi del Garda, Italija (tedaj Tirolska) omožila s častnikom *Karlom Johannom Mohrom* (* 18. 5. 1853 v Wiltnu pri Innsbrucku, Tirolska, † 11. 12. 1907 v Lipnici/Leibnitz). Otroci (1): Maria.

C1) Naslednja generacija je štela edino hčer zakoncev Mohr.

C1a) *Maria (Maria Theresia Rosa) Mohr, por. Gruber in Mayer*, * 31. 10. 1887 v Trientu/Trento, Italija (tedaj Tirolska), † 15. 7. 1975 v Gradcu, 1. por. 3. 6. 1913 v Lipnici/Leibnitz s *Florianom Gruberjem* (* 15. 4. 1883 v Lichteneggu, St. Stefan im Rosentale, pogrešanim med 1. svetovno vojno in razglašenim za mrtvega 9. 11. 1919), 2. por. 2. 12. 1919 v Gradcu z *Josefom Mayerjem* (* 3. 12. 1874 v Kirchbachu, † 11. 3. 1962 v Feldhofu pri Gradcu). Otroci (1): Walter Karl Gruber.

C2) Naslednja generacija je štela edinega sina zakoncev Gruber.

C2a) *Walter Karl Gruber*, * 28. 7. 1911 v Lipnici/Leibnitz, † 9. 10. 1991 v Gradcu, por. 30. 6. 1937 v Dobblu z *Mario Anno Hackl* (* 12. 11. 1912 v Lannachu, † 8. 12. 1982 v Gradcu). Otroci (1): Charlotte Gruber.

C3) Naslednja generacija je štela edino hčer zakoncev Gruber.

C3a) *Charlotte (Charlotte Maria) Gruber, por. Koprivnik*, * 15. 5. 1938 v Neuhartu pri Gradcu, † 27. 10. 2000 v Gradcu, por. 23. 11. 1959 v Gradcu s *Herbertom Koprivnikom* (* 29. 7. 1936 v Gradcu), razvezana 19. 1. 1983 v Gradcu. Otroci (2): Kora in Jutta Koprivnik.

C4) Naslednja generacija šteje dve hčerki zakoncev Koprivnik.

C4a) *Kora Koprivnik, por. Polster*, * 12. 8. 1964 v Gradcu, por. 21. 7. 1990 v Kalsdorfu s *Kurtom Polsterjem* (* 13. 2. 1958 v Gradcu), živi v Kalsdorfu pri Gradcu. Otroci (2): Marina in Eric Polster.

C4b) *Jutta Koprivnik, por. Fink*, * 1. 10. 1966 v Gradcu, por. 13. 10. 2003 v Gradcu z *Wolfgangom J. Finkom* (* 17. 2. 1959 v Brucku na Muri/Bruck an der Mur), živi v Gradcu, brez otrok.

C5) Naslednja generacija šteje dva otroka zakoncev Polster.

C5a) *Marina Polster*, * 7. 8. 1991 v Gradcu, živi v Kalsdorfu pri Gradcu.

C5b) *Eric Polster*, * 19. 5. 1994 v Gradcu, živi v Kalsdorfu pri Gradcu.

D) Olga (Olga Theresia) Sterger, por. Taiti, * 16. 10. 1851 v Gradcu, † 7. 11. 1912 v Roveretu, Italija (tedaj Tirolska), por. 6. 11. 1875 v Gradcu z *Dariom Taitijem*, dr. prava, notarjem (* 17. 6. 1850 v Mezzolombardu, Italija, tedaj Tirolska, † 12. 12. 1945 v Roveretu, Italija). Otroci (1): Ugo Taiti.

D1) Zakonca Taiti sta imela edinega sina.

D1a) *Ugo (Ugo Francesco Giulio) Taiti*, * 26. 9. 1886 v Riva del Garda, Italija (tedaj Tirolska), inženir, † 28. 12. 1916 v Genovi, por. 10. 9. 1914 v Mezzolombardu, Italija (tedaj Tirolska) z *Iginio Maddaleno Pezzi* (* 21. 7. 1889 v Mezzolombardu,

2. por. 26. 4. 1922 v Genovi z *Enricom Firpom*, † 12. 5. 1976 v Genovi). Otroci (1): Olga Taiti.

D2) Naslednja generacija je štela edino hčer zakoncev Taiti.

D2a) *Olga (Olga Maria Amelia) Taiti por. Premoli*, * 1. 7. 1915 v Genovi, prevajalka, † 24. 9. 2010 v Benetkah, por. 19. 2. 1938 v Genovi z grofom (Conte) *Augustom Gio Battista Maria Premolijem*, poznejšim italijanskim senatorjem (* 17. 8. 1911 v Almenno San Bartolomeo, † 25. 6. 2004 v Benetkah). Otroci (2): Luciana in Marina Premoli.

D3) Naslednja generacija šteje dve potomki.

D3a) *Luciana Premoli, por. Pratesi*, * 9. 12. 1938 v Rimu, por. 8. 6. 1960 z Gianfrancom Pratesijem (* 25. 3. 1935), živi v Veroni. Otroci (2): Ludovico in Sabina Pratesi.

D3b) *Marina Premoli*, * 12. 11. 1942 v Rimu, živi prav tam, samska, brez otrok.

D4) Naslednja generacija šteje dva potomca.

D4a) *Ludovico Pratesi*, * 15. 4. 1961 v Rimu, por. 1994 z *Delfine Borione*, živi v Rimu. Otroci (1): Alessandro Pratesi.

D4b) *Sabina Pratesi por. Vallebella*, * 25. 9. 1963 v Rimu, por. 1993 s *Silvestrom Vallebella*, živi v Rimu. Otroci (2): Edoardo in Camilla Vallebella.

D5) Naslednja generacija šteje tri potomce.

D5a) *Alessandro Pratesi*, * 2. 5. 2001 v Parizu, živi v Rimu.

D5b) *Edoardo Vallebella*, * 28. 7. 1994 v Rimu, živi prav tam.

D5c) *Camilla Vallebella*, * 25. 7. 1997 v Rimu, živi prav tam.

Skupno število potomcev Resingenove veje – naraščaja Ignaca Pavla viteza Resingena (1765–1833) in Terezije, roj. baronice Dienersperg (1776–1849), znaša 97 oseb, rojenih med letoma 1800 in 2007. Po tej rodbinski veji je imel Valvasor 1. januarja 2011 53 živečih potomcev, rojenih med letoma 1921 in 2007. Najstarejša odkrita še živeča potomka, umrla leta 2010, se je rodila leta 1915. Člani te rodbinske veje živijo po večini v Avstriji, pa tudi v Italiji in Združenih državah Amerike.

Sledi 3. del razprave s povzetkom.